

David Rothe, *Brigida Thaumaturga* (1620)

[Transcript by Jason Harris, 10.06.2009]

BRIGIDA THAVMATVRGA,
SIVE DISSERTATIO PARTIM ENCOMIASTICA
in laudem ipsius sanctae; partim Archaica
ex sacra et antiqua historia Ecclesiastica;
partim etiam parenaetica ad alumnos Collegiorum.

IN QVA
Elucidatur prodigium ligni aridi reuirescentis
ex attractu
B. BRIGIDAE VIRGINIS.

Et symbolico sensu accomodatur ad antiquum
quod intercesserat commercium inter
Galliam et Hiberniam
in rebus sacris, litterarijs et civilibus.

Habita in Collegio Hibernorum Parisiensi Kalendis
Februarij die festo eiusdem sanctae.

Parisiüs,
Apud Sebastianum Cramoisy, sub Ciconijs,

via Jacobea.

MDCXX.

[aij-r]

ILLVSTRISSIMO

DOMINO, D.

IOANNI LESCALOPIER

Equiti, in sanctiori Regis Christianissimi

Senatu Consiliario dignissimo;

et in suprema Parlamenti

Curia Praesidi aequissimo.

Mvltis nominibus (Illustrissime Praeses) se recipit ad tutelam tuam BRIGIDA MEA; multis titulis ad aram veritatis sub alam aequitatis et pietatis tuae profugit. Vt mea est, et a me, patrocinium a te expeit; vt sua est, et in se, patrocinium impertiet. Binos habet adversarios, quorum iniuriam diuersa via irrogatam, ad amussim iustitiae et iuris examinans, [aij-v] levi negotio propulsabis. Nouatores insectando vellent eam exsortem caelestis consortij in barathrum deijcere: et Albienses, eorumue e traduce propago quaedam Britannorum, e patria et auita possessione telluris natalitiae cuperent eam foras eijcere; vt exulem, et inhospitam, postea vel inuitam raperent ad suum hospitium. Isti nimio pecant odio, dum caelo extorrem, et sorte beatificae haereditatis nudam reddunt: Hi vero, amore praepostero, et zelo non secundum scientiam, qui dum ei proprium natale solum non verentur subducere, in exilium eam inducunt. Poenam nos, quam illa non meruit, vnus et alterius deportationis, iure merito deprecamur. [aiij-r] Nouatoribus litem intendimus calumniae, quod magnam Brigidam, ut magam frigidam sugillant: sanctam beneficam, sagam maleficam appellitantes. Albiensibus vero, non mouemus quidem litem, freti possessione Tutelarum nostrae, quam tabulis productis, et testimonijs tuemur irrefragabilibus; sed conscientiam eorum commemoramus, et monemus pacifice abstineant ab iniusta vendiciarum petitione, nec amplius Albiensem faciant virginem hanc Hiberniensem. Quae vt energia deuotionis et miraculorum synergia fudit tartareas potestates, et istos antequam nascerentur confudit Nouellantes, quamuis Centuriatis [Magdeburgensis Centuriatores] comitijs inflatos, [aiij-v] ita conuincet modernos Scotos, [Vide Alanum Copum dialogo 2.c.22] dum parentum fida attestazione, magisterij educatione, virginalis pudicitiae dedicatione, paranymphe votiuam desponsationem, monasterij erectionem, cum sanctis nostris primitiuis assidua conuersione, vitae et mortis consignatione, et iure sepulchri, quod violare

nefas, probabit suam originem et exitum; suum domicilium originarium et sandapilam; suum Natalem iuxta et Mortualem. Thaumaturgam benignam expungunt maligni Mysolyturgi ex albo sanctorum caelitem, [Centur.6. cap 10 p.755] quia nolunt esse capaces illius benignitatis, qua solet illa influere in cultores verae pietatis: Et eandem, quasi totam soli capere vellent influentiam, e sanctorum [aiii-r] Hiberniae censu tollunt Albienses, in suum Picticum transcribentes eam pyctacium, nimis auidi corruales.

Tuam amplitudinem delegi Illustrissime Lescaloperi, qui rem totam decernens pro veritate pronuncies, et vtrisque diuerso calle tendentibus ad iniuriam virgini inferendam, silentium imponas perpetuum; vt caeteri vereantur vitilitigatores vel septa transilire sua, vel fines alienos inuadere. Te iudicem, vindicem, aduocatum inuoco, iudicem aequi, vindicem veri; Nec alia tibi grata merces, nec alia constabit aduocationis, quam vt admittaris in clientelam eiusdem quam suscipies defendendam. Illa vtpote patrona ex celeberrimis totius nostrae [aiiii-v] nationis, et primaria virago nostrae cognationis, habet iam innumeros clientes, in quorum numerum te quoque recipiet, atque in filium adoptabit iure optimo; qui tot filios Ecclesiae Catholicae et ex ijs multos pro fide profugos, alumno facis tuos, et foues insigni liberalitate Tu illorum patronus es; tibi illa patrona erit; tuum patrocinium nostris pariter et alijs compluribus perfugium et asylum praestat: ipsa tibi auxilium e caelo porriget, et intercessionem largietur.

Haec tua in tam multos ingens beneficentia quam auguramur tesseram fore perennem tuae virtutis et zeli propagandae religionis orthodoxae, et diuini cultus) tametsi omnino gratuita [av-r] scaturigine profluat in nostram profugam iuuentutem, (cuius Ephoebiam domi deprauare nouitatibus indies nouerca nititur erratica) tamen antidoralem eam quodammodo non diffiteberis, si dignaberis, respicere ad superiora saecula, a sexta praesertim aetate ad nonam et decimam, cuius in secunda parte huius Dissertationis ratio chronologica subducta est: quam si percurrere pretium operae putaueris, luce videbis clarius solem vnde radij, fontem vnde riuuli, stipitem vnde rami olim protuberarint, sanctitatis et eruditionis in multas Galliae prouincias et partes.

Rem offero dignam sagacissima consideratione Illustrissimae [av-v] dominationis vestrae, in cuius paneyrim nolo excurrere, ne offendam animum tuum, vultumue suffundam rubore. Scio esse ingenia quaedam, diuinitus exulta, quae dum laudantur in ore, flagellantur in corde: expertus flabra laudum tibi verti in flagra et lanceas, calamum contineo prurientem in tua praeconia.

Tu fruire conscientia tua; vt ere diu foeliciter ingenua tibi comitate, studio acquisita eruditione, diuinitus infusa pietate; indolem porro tibi a Deo concessam ad magna heroica perennia, proferat ipse ad multos et prosperos annos, vt sera posteritas liberius ea decantet, quae verecundia in te Christiana, et modestia satagit occultare. [avi-r] Theatrum tibi, tua mens. Virtuti Comes gloria. Vale.

Illma Amplitudini tuae

deditissimus ex animo.

D.R.E.O.V.H.

[*avi-v*]

DISSERTATIO HAEC

dividitur in tres partes.

Prima pars continet encomium B. Brigidae; et elucidationem quorundam Dei magnalium, quae per eam operatus est in aedificationem fidei Catholicae in Ecclesia Hibernica, quae etiam distributa erat in tres gradus, et de singulis eorum.

Secunda pars, quae trimembris est, symbolice prosequitur eiusdem Ecclesiae sanctitatem et perfectionem in se inundantem, ac veluti stagnantem; deinde etiam in alias partes, nominatim in provincias Monarchiae Gallicanae exundantem, idque triplici communicatione:

1. in rebus sacris et Ecclesiasticis
2. in rebus Academicis et litterarijs
3. in rebus ciuilibus et politicis.

Tertia pars suppeditat hortamenta apta et nerosa operarijs Ecclesiasticis, praesertim alumni Collegiorum, ad imitationem pietatis sanctae Brigidae, aliorumque Hiberniae sanctorum sedulo capessendam: considerando insignia quaedam Acta cum prophetica tum Apostolica.

Intermixta subinde Hieroglyphicorum scripturalium accommodatione ad eundem finem.

[I]

DISSERTATIO

DE S. BRIGIDA

VIRGINE.

Lignum habet spem si praecisum fuerit, rursus virescit, et rami eius pullulant si senuerit in terra radix eius, et in puluere emortuus fuerit truncus illius: Ad odorem aquae germinabit, et faciet comam quasi cum primum plantatum est: IOB. 14.

ILLVXIT nobis hodie sabbatum Sanctum in quo sanctificatus est sabbatismus gloriae beatissimae Tutelaris nostrae Brigidae virginis non illius Scoticae Albiensis (si qua talis) in obscura nube sub modo reconditae; sed plane Kildariensis in planitie Lageniensi super candelabrum Hiberniae, lucidissime splendentis. Cuius annua nunc recurrente festiuitate per vniuersam nostram nationem celeberrima, aequissimum est, quaecunque nos ora capiet, ne sollennis diei eiusdem [2] particula nos praetereat: [Eccli. 14 94] Ecce tempus acceptabile, ecce dies salutis in quo dignum et iustum est, [1. Cor. 2.] terram gaudere, coelum exultare, homines laetari, collaetari angelos, omnes collaudare filium Dei, qui dedit tale decus genti nostrae, talem decorem virgini suae, tale firmamentum, et ornamentum Ecclesiae Hibernicae. Ille celebrandus in sanctis suis, quos magana dignatione sanctificat, illi etiam celebrandi in sanctificatore suo, a quo donum sanctitatis acceperant; Ipse est qui hanc nostram sanctam sororem, hanc cognatam et opularem nostram, hanc aliquando Hiberniae ciuem, sed nunc ciuem sanctorum et domesticam Dei, [Ephes. 2.19] in via ditauit gratia septemplici, in Patria dotaui gloria multiplici, eandemque orbi proposuit speculum puritatis, integritatis et virtutis.

Beatus vir qui eam genuit, beata mulier quae peperit, eata quae portauerunt viscera, beata vbera quae lactauerunt; [Psalm. 1] beata ipsa quae non abiit in consilio impiorum et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit; sed in lege Domini voluntas eius, et in lege eius meditata est die et nocte. Et erat tanquam lignum quod plantatum est, secus decursus aquarum, quod fructum suum dedit in tempore suo. Et folium eius non defluxit, et omnia quaecunque faciebat prosperabantur. [3] De hoc ligno, eiusque fronde et fructu dicturus, ad ipsius opem confugiam, ipsam mihi adiutricem implorabo, vt qui elingues facit disertos, [Psalm. 8.3] qui ex ore infantium, et lactentium scit perficere suas laudes, interueniente ancilla sua, perficiat ex ore meo praeconium virtutis suae, qua illustrem hanc puellam honestauit et decore multo variegauit prae consortibus suis. [Cogitosus et Surius j Febr.] Quidni vero prosperum auguret eloquium, ex illius patrocinio, quae mutam a natiuitate virgunculam (matre eius postulante) sermone non quolibet, sed disertissimo locupletauit.

INVOCATIO B. BRIGIDAE

cum distributione huius tractatus.

Tv igitur virgo sacrata, quae mutescens linguas facundas facis, et foecundas, linguam meam erudias, atque a balbutiente famulo dignare laudum tuarum partem praedicari. Non ego omnes illas percensere statui, latius enim patent, quam vt vnus semihorulae angustia coarctentur. Campus ille

spatiosior est quam tua illa ad Liffaeum amnem speciosa planities, vsque ad anhelitum procurrens: Campestre illud aequor immensae laudationis tuae, per certos articulos aetatis tuae a cunis ad canos quandoque digerendae pleniori [4] otio resernabitur, satis erit modo si frondosi huius et fructiferi ligni spatulas colligamus aliquas, [*Leuit.14.40*] et de fructu eius siue serotino, siue praecoce, siue mediætemporis gustum, quem sors praeberit percipiamus.

Pretiosam erat lignum ipsa, et prodigiosum illud altaris aridum, quod tactu viuifico fecit reuirescere. De vtroque dicemus, et in vtroque contemplabimur stipitem vnde propago pullulauit: et viso miraculo in cortice ligni, assurgemus ad cacumen; ac palma conscensa totius Hierarchiae Hibernicae, cuius virgula quaedam et palmes, ipsa fuerat; suspiciemus diffusos vndeque ramos, non iam in alias terras, ne nimium exspatiando fatigemur, sed in hanc solam Monarchiam Gallicanum, in quam cernimus illam porrectam triplici clauicula, sanctitatis, eruditionis et ciuilibus commercij: Quibus largiter percursis, redibimus in medium, intuentes sponsam innixam super dilectum, et ascendentem de deserto, [*Cant.3.6*] sicut virgulam fumi ex aromatibus myrrhae et thuris: [*1 Petri 1.2*] quam praesenti caetui, caeterisque electis ramis nostrae dispersionis et peregrinationis, qua poterimus breuitate et perspicuitate accommodabimus.

[5]

PRIMA PARS

Dissertationis

DE S. BRIGIDAE VIRGINIS

encomio, et de Ecclesiastica Hierarchiam in Hibernia.

MEMBRVM PRIMVM.

VT mihi non est satis compertum vel authoritate maiorum scripta, vel certa ratione tradita, quaenam illa arbor fuerit, cuius aridum in altari lignum reuiruit ad Virginis contactum: ita nihil hoc loco temere de ea definiendum mihi puto. Nam ad sensum quem nunc maxime exquirimus Symbolicum, perinde est, quaenam illa qualisue fuerit. Mysterium enim exequimur modo non speciem, quanquam nec ipsam nobis scire fas esset, materiam respueremus, quam Deus voluit tanto deseruire miraculo.

Martyrologium Romanum sic exprimit prodigium. [*j Februarij*] *In Scotia* (hanc non aliam quam Hiberniam omnes docti intelligunt, et ex vitae eius decursu liquidissime constat) *Sanctae Brigidae virginis, quae cum lignum altaris tetigisset in testimonium virginittatis suae, statim viride factum est.* Adstipulantur [6] Beda, Vsuardus, Ado, Mombrtitius; et alij recentiores, quibus enumerandis supersedeo.

Peruagatum est miraculum non absimile, quo Sanctus Franciscus aridum scipionem, qui fessis in itinere artubus fulciendis seruebat, Assisij defixit et eundem testatur ordo, et cernit orbis Christianus reuiruisse, et creuisse in proceram arborem, de cuius ligno in hodiernum diem fragmina detruncantur, quae conficiendis cedunt tesseris precarijs, alijsue vsibus sacris, quos inculcata fidelium deuotio excogitat.

Atque in officio Ecclesiastico Sancti Carthagi Lismorensis recolitur miraculum de arbore Malo poene arida, quae per signum crucis salutiferae ab illo sancto impressum, primum fronduit, deinde floruit, demum produxit fructum pulcherrimum, sed amarum; quae denique amaritudo per eum ablata est, repetito crucis signaculo, et poma inuenta sunt vt mel dulcia.

Sed et illud hoc loco videtur commemorandum, quod a Belforesto l.4 histor. prodig. cap.1 traditur, [*In approbat. vitae B. Iohannae de Sancta Cruce.*] et ex eo allegatur ab Ignatio Ibero Abbate de Fitero, quandam prodigiosam arborem derepente in Hibernia natam in Episcopatu Corcagiensi et Clonensi in Comitatu Desmoniae, vndique oneratam rosarijs, ceu pergulam racemis pendentibus, quorum chordulae [7] seu filamina ita ramis et stipiti adhaerebant non minus fixa et continua, quam pedunculi pomorum excrescentium ex arbore, quod ille author obseruat insigni miraculo contigisse loco et tempore opportuno, quo coeli testarentur et approbarent vsum rosariorum, [*Decadum vnam ex istis rosarijs habuit amicus meus R. Dermicius Quinlanus Lismorensis.*] quando inferni titio Lutherus caepit in Germania suas haereses spargere, et sectas suscitare nouas, quae aspernantur recitationem rosariorum, et indulgentias, quae solent concedi recitantibus; ipsasque sphaerulas precarias ignominiose vocitant oua aspidum, insulso satis et amarulento dicterio. Rideant isti si velint male sani Sanniones, derisores tandem irridebit Deus; suosque famulos condecorabit, suos Mardochoeos honorabit quibuscunque voluerit honoribus.

De isto autem virginitatis testimonio tam decantato ac celebri S. Brigidae suboriri dubitatio posset, quatenus virginis explorandae causa extiterit, an vocata vnquam in quaestionem eius pudicitia fuerit, vt prigatione opus fuisset, quemadmodum de sancti Patricij nepte, Ardachadendensis episcopi Melae sorore traditur, [*Vita illius Sancti et traditio istius Ecclesiae.*] ignitos carbones illaeso sinu gestasse ad proandam virginitatem: Et prunas e thuribulo in sinum Theogoniae iniectas castitatem eius manifestasse: [*Surius in vita S. Iohannis Eleemosyn.*] Sancti quoque Brictij demonstratam innocentiam cum ardentes [8] prunus byrrho incombusto portaret. Atque in historia huius nostrae Tutelariorum, [*Gregor. Turon. de eodem sancto.*] cum Episcopus Bronus traheretur in calumniam a pellicula, quae infantem furtive enixa patrem eius ipsum palam asseruerat: [*Paraphrasis Surianus j Februa.*] Brigida veritati simul et famae innocentis consultum cupiens, cum ab impudica matre spontaneam veri confessionem elicere non posset, signo crucis ori eius impresso, rictum mendacis reliquit turpiter retortum in fidem et indicium calumnationis. [*Sic etiam S. Sigebertus Austrasiae Rex 40. aetatis die respondit. Amen clare in suo baptismo. ita Sigebertus Gemblacen. in eius vita.*] Infantem mox signans quum patris sui veri nomen vt ediceret inuitauit, ille aetatem praeueniens clare hoc expressit, tantisper compos sermonis, dum purgaret innocentem.

Multae occurrunt his similes historiae sacrae, quae Deum vindicem innocentiae probant: sed quod Brigidae fama periclitata vnquam fuisset, nusquam legisse memini. Ratio igitur editi miraculi non fuit infamiae abstersio, sed tuitio, et custodia illibatae virginitatis, quam illa cum medullitus imbibisset, eiusque in connubio florem plures ambirent proci, prolemque ex ea parentes exoptarent, aemula Sanctae Agnestis et castitatis intrepida cultrix, vocemque imitata eius in haec verba praeuult, *Corpus pereat quod amari potest oculis quibus nolo*; sic consecuta est efficacitate intimi voti sui, in vultu blando prius et amoris illice, [9] immutationem, vt vno oculo defluente lusca et deformis appareret, quasi intra se illa dixisset, *Forma pereat, quae amari potest oculis quibus nolo.*

Audiamus paraphrasim Surianam de tota re vt gesta est. Accidit vt ab amicis ad ineundum coniugium multis modis vrgeretur. Sed cum illi sorderent amplexus hominis mortalis, et corruptibilis, prae desiderio, et amore Iesu Christi sponsi immortalis, rogauit Dominum, vt turpem et deformem ipsam efficeret, atque ita ab eius appetendo coniugio omnes absterrentur. Mox et audita est, et oculis eius crepuit, et instar aquae liquefactus est. Tum vero permissum est ei nuncium remittere procis omnibus, et Christo se virginem consecrare. Itaque tribus assumptis puellis abiit ad Machillam Episcopum sancti Patricij discipulum: qui vt eam conspicatus, vidit columnam ignis

super caput illius. Perlectis autem precibus, Brigida virgo submittens caput, pedem altaris ligneum sua manu contigit, et mox lignum illud viruit, et oculus eius sanitati est restitutus, cum velum accepisset.

Stupendum omnino prodigium, ex quo aliud etiam mox nascitur; rem clarius prosequente Cogitoso, cui assentitur Mombritius. Cum enim eam sui parentes more humano desponsare vellent, illa caelitus [10] inspirata se virginem castam exhibere volens Deo, ad Episcopum Sanctissimum beatae memoriae Macca perrexit. [*Macca et Machillo, idem.*] Qui caeleste intuens desiderium e pudicitiam, et tantae caestitatis amorem in tali virgine pallium album et vestem candidam super ipsius venerabile caput imposuit. Quae coram Deo et Episcopo ac altari genua humiliter flectens, et suam virginali comam Domino omnipotenti offerens, fundamentum ligneum quo altare fulciebatur tetigit. Quod lignum in commemoratione pristinae virtutis vsque ad praesens tempus viride, ac si non esset excism et decorticatum, sed in radicibus fixum viresceret, et vsque hodie languores, et morbos de hominibus expellit fidelibus.

Hic ordo erat, haec origo miraculorum. Virgo voluit se inuiolatam seruire sponso tuo, et ille vt coram sibi et desideratam ostenderet et sponsam his eam ostentis nobilitauit.

Bonus Dominus, qui nouit opera operibus intexere, ipse etiam miracula elicit e miraculis. Stupenda erat haec, sed votiuia tamen oculi illecebrosi defluxio; Magis adhuc stupendum prodigium ligni sicci reflorentis; e stupendissima restitutio oculi prius amissi ad pedem altaris, ad lignum suppedaneum aridum, quod ipsam altari affusam credibile est lachrymis irrigasse.

[11] Viror virginalis cum vitta veli nuptialis votum pignorable cum genuflexione ad lignum altaris, luminosam frontem prius exoculauit, eandemque lumine orbatam rursus lucidius adoculauit.

CONIVGII B. BRIGIDAE

cum sponso caelesti, arrha, dos, et

mundus muliebris multarum

virtutum, et gratiarum.

MEMBRVM II.

QVAM castum hoc et splendidum coniugium est B. Brigidae cum sponso caelesti, quod ipse in arrham, et pignus amoris perpetui tot signis et prodigijs honestauit; tot locupletauit ostentis in ostensionem intimi affectus. Machilla paranympus despondit eam vni viro virginem castam

exhibere Christo: [2. Cor. 11] redimiuit eam serto pudoris, amicuit theristro pudicitiae, mille argenteos dedit Abimelech [Gnes. 20. 16] in velamen oculorum, vt se deprehensam meminisset: [Zachar. 11. 17] gladius antea positus super oculum dexterum, iam amotus est, restituto visu, vsuque luminis amissi. [Ambros. l. de virginibus.] Iam cyclade aureas circum datam subarrhauit sponsus monilibus virtutum, quibus in tota vita coruscabat, armillas et in aures contulit ei, [12] et murenulas aureas vermiculatas argento: [Cant. 1. 81] Totus ille mundus muliebris, quem propheta describit in eam exornandam accumulatur. [Esai 3. 19. 20. 21. 22.] Fascia pecoralis virgineae sanctitatis, gemmae pendentes in fronte verecundia; specula mitrae, et discriminalia prudentiae et discretionis: vittae pacis et syndones concordiae: acus et annuli, et torques fortitudinis; palliola charitatis; et linteamina misericordiae, olfactriola et mutatoria temperantiae: ornamentum calceamentorum, et lunulae vanitatis mundanae sub pedibus conculcatae. Et cum istis monilibus interius micaret anima, corpus tamen macie, vigilia, ieiunio maceratum pro suauis odore foetorem aegrotantium, quibus inseruebat leprosis, paralyticis, et alijs aurae tetrioris silicerniis, pro zona funiculum, pro crispante crine caluitium, et pro fascia pectorali cilicium corpusculo aptabat.

Multos sancta virgo caludos, leprosos, daemoniacos, varijsque affectos morbis curauerat: [Simile quidpiam de S. Genovesa oleoque ab ea benedicto quod adhibebat daemoniacis saniandis 3. Ianuarij apud Surium.] quum ecce ad eam veniunt duo leprosi, cum lachrymis ipsam rogantes pro corporis bona valetudine. Orauit virgo pia, et cum aqua illa abluerent. Lotus vnus, sanus effectus est: cui cum diceret sancta virgo vt socium lauaret, et ille suam iactitans sanitatem alterius lepram contingere [13] nollet, sensit mox diuinam ultionem, totoque corpore lepra percussus, socium suum vidit bene sanum et incolumem; siquidem illum sancta Brigida mundarat. Discreuit inter vtrumque infirmum prudentiae discriminali, et iustitiae discerniculo, vt qui noluit consorti suo compati, in eandem ipse sortem altero liberato recideret.

Charitatis vero et concordiae studio quantum illa flagrarit, vel hoc vno facinore vtrumque satis cognoscitur. Tribus leprosis stipem postulantibus cum aliud quod erogaret munus non suppeteret, vas largita est argenteum, quo illi praesentem leuarent inopiam. Sed ne charitatis donum causa foret discordiae et contentionis, quando illi inter se acceptam eleemosynam diuiderent; cuidam aurifici aequaliter diuidendum tradidit: cumque ille se excusare caepisset, dicens se aequaliter ponderare non posse, ipsa apprehensum vas allisit contra lapidem, et in tres aequales partes, vt voluit, confregit; quibus postea seorsim ponderatis in statera, nulla pars aliam vel obulo vno superauit; vnde pauperes sine vlla iniuriae aut inuidiae causa laeti recesserunt cum suis donis; adeo sollicita illa erat ne munus a charitate profectum contra charitatem militaret: et in pari causa, parique merito, ex norma iustitiae distributivae, [14] egestate pressos recrearet.

Quam illa fortis in fide fuerit, multis constat documentis: nam et aquatilia, et volatilia eius parebant imperio, et syluestres ferae, apri ac vulpes, hominesque ad feritatem belluinam efferati, imperata vel etiam consultata illius magna animi promptitudine faciebant: quin et daemones voci eius obedire diuinitus cgebantur: sic in vita eius Manuscripta Bibliothecae praedicatorum supra Mineruam in vrbe habetur inter alia, quod energuminae auidam liberandae aliquando illa operans, hosti humani generis cum potestate praecepit, vt verbum sanum irreprehensibile in conspectu circumstantis coronae proferret, cui resistere nesciens incola tenebrarum, breuem sed energia plenam sententiam prompsit; Dilige inquiens Deum, et diligere ab hominibus; time Deum, et timeberis ab hominibus, imo et a daemonibus cum tremore metuetur, quisquis Deum cum reuerentia metuerit, vnde et Tertullianus [Apologet. c. 23] ad hunc sensum non inscite de illis pronuntiauit, quod Christum timentes in Deo, et Deum in Christo, subiiciuntur seruis Dei, et Christi. Cui non abludit illa Cypriani exclamatio. [Ad Demetrianum.] O si audire eos vellet et videre quando a nobis adiurantur, et torquentur flagris spiritualibus; et verborum tormentis de obsessis corporibus [14] eiiciuntur, quando eiulantes, et gementes voce humana, et potestate diuina, flagella et verbera sentientes, venturum iudicem confitentur. Mihi credite fratres inquit, magnus Antonius,

pertimescit Satanas piorum vigilias, orationes, ieiunia, voluntariam paupertatem, misericordiam, et humilitatem, maxime vero ardentem amorem in Christum Dominum, cuius vnico sanctissimae crucis signo debilitatus aufugit.

His omnibus cum emeretur sancta Brigida, satis armata procedebat ad conflictum contra aciem tartaream, quam e corporibus obsessis cum victoria profligabat.

Sed de temperentia eius nihilne dicendum, cum caeteras in ea virtutes cardinales vigiuisse patescat?

Parum illi videbatur suos appetitus refracnare et rationi subiicere, nisi etiam alienam intemperantiam et bulimiam sanaret: vt quod de sancto Malachia scribit [*In vita Malach*] S. Bernardus, impetrasse illum precibus a Deo gratiam patientiae, longanimitatis et mansuetudinis foeminae, cui spiritus iracundiae vsque adeo dominabatur, vt non solum vicini et cognati fugerent consortium eius, sed filij quoque ipsi vix sustinerent habitare cum ea: [*Ex Laurentio Dunelmensi paraphrasis. Suri.*] ita sancta Brigida voracissimo cuidam manduconi, qui ingenti corporis robore fretus, incredibili [16] ingluuie laborabat, temperantiae modermen a Deo obtinuerit, vt viribus corporis nihil detractum esset, sed ad communem caeterorum hominum edendi bibendique mensuram redactus fuerit, cum antea Cogitoso asserente duodecim virorum cibaria indies voraret solus. [*Cogitosus j. Februarij.*]

Haec igitur tam multis, et magnis diuine largitatis fulgens magnalibus praeparata et sponsata caelesti sponso, propheticam in se experta est Dei promissionem apud Oseam, [*Cap.5.15*] Sponsabo te mihi in sempiternum: et sponsabo te mihi in iustitia et iudicio, et in misericordia et in miserationibus, et sponsabo te mihi in fide: fidelis ipse qui nemini debens praestat quod promittit; qui spondet sibi animam castam: ne animum despondeat qui sponsatur, datque capitque fidem, et verbo veraci firmat contractum sponsalitiu. Audi filia et vide, et inclina aurem tuam ad vocem sponsi. O *coniunctio sine sordibus fata, vbi maritus sermo est, et vxor auricula*, [*Serm.15.de tempore.*] inquit in re simili Augustinus, obliuiscere domum patris tui, et concupiscet rex decorem tuum.

Nonne oblitam Brigidam putabimus paternae domus, et cognationis; quando spreta parentum et procorum importunitate, sollicitantium ad nuptias corporeas, superni praeoptauit thalamum sponsi, [17] cum quo et in quo per diuinarum rerum contemplationem conquiesceret? Nonne Magistrae vestigia probe secuta est Daria discipula, quae oculorum licet orbata lumine, mente tamen oculata vacabat et videbat, quam suauis esset Dominus. Perducta illa ad Sanctam Brigidam eam si rogauit, Benedictionem impertire oculis meis, vt pro voto liceat mihi cernere mundum hunc visibilem. Fecit Brigida, vt erat rogata; et illa statim vidit. Verum prae mentis interiori luce, mundi huius lumen fastidians, rursus orait sanctam Brigidam, vt iuberet pristinam in eius oculos recidere caecitatem, ita dicens: *Tanto quisque maiori Dei praesentia perfruitur, quanto hinc mundo absentior est.* Orauit denuo Sancta Brigida et mox illa videre desiit. Sapienter considerauit pronas esse mentes plerumque in abusum creaturarum, cum creatoris contemptu, vt videri possint *quasi in odium factae, et in tentationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium.* [*Sapient.14.11.*]

Proinde maluit orbatu fruitione periculosa spectabilis orbis, vt liberius supra orbis caeli volubilis ad empyreas sedes subuolaret. Noluit in rete pedes suos mittere ne in maculis eius ambularet. [*Iob.18.8.9.10.*] Teneri laqueo noluit plantam, ne contra se exardesceret rerum fluxarum sitis. Abscondita [17] est enim in terra pedica vanitatis, et decipula illius super semitam. Maluit in vniuersum carere, quam gustu saliuam ducere et irritare appetendi ardorem.

Quid vero sibi vult diuersa haec donorum dispensatio? Nunquid aliud iudex nunciat, aliud praeco clamat? Aliud magistra docet, aliud discipula combibit? Dariae vtroque oculo captae vteque ex voto restituitur, et respuit: Brigida ex voto sit vnocula. Haud precarie oculatur ex attactu ligni, quod ipsa reuegetauit sumpto velo, votoque facto virginitatis, nec eam poenituit restituti aspectus, quem Daria est sortita diuino, sed veluti poenitendo sibi beneficio.

Vna quidem sic, alia vero sic; sed vtraque reco intentionis oculo respiciebat bonum finem, altera carendo cum securitate, altera fruendo cum gratiarum actione: Deo bonorum omnium largitori, iuxta mensuram donationis Christi, humiliter vtraque seruiebat.

Ipse est, ex cuius ore procedit iustitia; legem autem et misericordiam in lingua portat. [Pru.5.16.17.18.] Viae eius pulchrae, et omnes semitae eius pacificae. Lignum vitae est his qui apprehenderint eam, et qui tenuerint eam, beatus. Vbique ex ore Domini iustitia, lex, et miseratio promanat: omnes viae eius pulchrae sunt, et pacificae. Lignum vitae est [19] requirentibus misericordiam, seruantibus legem, colentibus iustitiam: aliis bona valetudo, forma corporis, pulchritudo prodesse potest, aliis obesse, alij bene vtuntur libertate, diuitijs rerum et vitium affluentia, sensuumque integritate, et bona habitudine, alij abuti possunt.

Daria timebat abusum, Brigida rectum vsum tenebat; vtraque pacifice carpebat iustitiae et sanctificationis callem, vt lignum vitae apprehenderet. Lignum altaris aridum a sancta Brigida apprehensum, eiusque attractione reuirescens, et iam viride factum, visuique medelam afferens; nostro intellectui quandam repraesentat imaginem illius in ligno suffixi, qui semel cruenta immolatus in cruce, quotidie in altari offertur incruenta immolatione. Aruit tanquam testa virtus eius, prae nimio dolore, poena, cruciatu; Sed morte triumphata reuiruit floridissima resurrectione: Ipse enim erat via, veritas et vita; ipse vitis cuius nos palmites sumus: ipse vinum germinans virgines, et panis pinguis praebens delicias Regibus: Sub istis speciebus in altari tangitur, tenetur, deuote accedentibus fructuose sumitur. Ipse germinauit sibi hanc virginem nostram, quae facta est ei quasi vitis abundans in lateribus domus eius, et filiae eius sicut nouellae plantationes in circuitu mensae eius.

[20] Facta est Brigida virgo multarum virginum doctrix et ductrix ad monasterium a se aedificatum intra pomorium Darensis municipij; et ibi alitrix alumnarum suarum in sancta disciplina, et institutione regulari, ipsum monasterium, et ecclesia puellaris (non me, sed Cogitosum loquentem auditis) *quasi vitis frugifera diffusa vndique ramis crescentibus in tota Hibernensi insula inoleuit, in qua Abbatissa, quam omnes Abbatissae Scotorum venerantur, foelici successione et ritu perpetuo dominatur.*

DE HIERARCHIA

Ecclesiae Hibernicae.

MEMBRVM III.

Series narrationis factae, non inuitos quidem, sed nescientes nos deduxit ad obseruandum statum quendam Hierarchiae Hiberniae: in qua aduertimus extitisse tres Ecclesias manufactas, quae altioris fabricae non manufactae symbola, per omne dominium Hibernorum singulari praerogatiua eminebant. Nam cum in multitudine eorum, qui diuino cultui mancipati sunt, diuersi sint gradus et ordines; Alter proprie Hierarchicus, alter Asceticus siue regularis. Et in isto secundo Therapeutarum [21] gradu diuersi sint sexus: In singulis his, sub ipsam Ecclesiae Hibernicae nascentis auroram florebant illustria capita singulorum graduum. Sanctus Patricius caput ordinis Hierarchici, Sanctus Columba ordinis monastici, Sancta Brigida foeminei sexus sanctimonialium. Patricius fundauit Ecclesiam Ardmachanam, quae caeterarum in Hibernia et vicinis Ebudibus cathedrarum mater et metropolis esse solet; [*Aliter dicti sunt Hebrides. Erat et monasterium Dearmach. valde celebre. l.3.hist.c.4. forte Beda loquitur de domino temporali insulae Hiensis*] Hyense in Hebridibus monasterium a sancto Columba stabilitum (cui proximum dices, et quodammodo succedaneum Benchorense in Vltonia a Congallo, aliisque famigeratum claris successoribus) quod in omnes praeterea monachorum conuentus, ius et imperium obtinebat, vt omnes vni parerent Ecclesiae, eiusque praeposito Columbae successor, etiam maiores praelati teste venerabili Beda, presbytero obedirent, quod de Regularibus potissimum conuenit accepi, vt reuerentiae non iurisdictionis obeditio fuerit quoad alios non Therapeutas. Tertium monasterium hoc Brigidianum in campestribus prope Liffaeum *supra fundamentum fidei firmiter constructum, cuius sedula fundatrix prudenti dispensatione* (ex Cogitoso loquor) *de animabus suorum regulariter procurans, et de Ecclesijs multarum prouinciarum sibi adhaerentibus sollicitans et secum reuoluens quod sine*[22] *summo sacerdote, qui Ecclesias consecraret, et Ecclesiasticos gradus in eis subrogaret, esse non posset, illustrem virum, et solitarium omnibus moribus ornatum, per quem Deus virtutes operatus est plurimas, conuocans eum de deremo, et de sua vita solitaria, vt Ecclesiam in Episcopali dignitate cum ea gubernaret, atque vt nihil de origine sacerdotali suis deesset Ecclesijs accersiuisset:* haec ille.

Quod sequitur [*In prooemio apud Cogitosum Nota de Ecclesia S. Genouesae et Cathedrali Parisiensi, et de vtriusque Praelato intro pomoerium Abbatiae.*] autem de cathedra Episcopali, et Ecclesia puellari inuicem coniuncta, et de principatu illius basilicae super alias istius insulae, non alio commodiore sensu accipio, quam vt intelligatur hoc coenobium puellare caeteris per Hiberniam coenobiis monialium (vti iam dixi de Hyensi) ita praecelluisse, vt auctoritatem et iurisdictionem, quando opus esset in illa omnia exerceret, aut loquitur auctor de gratuita non vero debita recognitione honoris et reuerentiae. Ipsius vero formam et figuram basilicae ex eodem si placet auctore accipite.

Ecclesia, crescente numero fidelium, et vtroque sexu, solo spatiosa, et in altum minaci proceritate porrecta, ac decorata pictis tabulis: tria intrinsecus habens oratoria ampla, et diuisa parietibus tabulatis, sub vno culmine maioris domus, in quo vnus paries decoratus, et imaginibus depictus, ac lintheaminibus tectus, per latitudinem in orientali Ecclesiae parte, a[23] *pariete ad alterum parietem Ecclesiae se tetendit, qui in suis extremitatibus duo habet ostia; et per vnum ostium in dextra parte positum, intrat ad sanctuarium ad altare summus Pontifex cum sua regulari schola, et his qui sacris sunt deputati ministerijs, sacra ad Dominica, et immolare sacrificia: Et per alterum ostium in sinistra parte parietis supradicti, et transuersi positum, Abbatissa cum suis puellis, et viduis fidelibus tantum eunt, vt conuiuio corporis et sanguinis fruantur Iesu Christi: Atque alius paries in pauimentum domus in duas aequales diuidens partes, a parte orientali vsque ad transuersum in latitudine parietem extensus est. Et haec tenet Ecclesia multas in se fenestras, et vnam in latere dextro ornatam portam, per quam Sacerdotes, et populus fidelis masculini generis sexus intrat Ecclesiam; et alteram portam in sinistro latere, per quam virgines et fidelium foeminarum congregatio intrare solet. Et sic in vna basilica maxima, populus grandis in ordine, et gradibus, et sexu, et locis diuersis, interiectis et inter se parietibus, diuerso ordine, et vno animo Dominum omnipotentem orat.*

Hanc templi effigiem ipsa vetustate venerabilem, et ex idea primitiuae Ecclesiarum in structura fabricatam, quam videre licet apud Dionysium^a [*Eccles. hierar.*] Areopagitam, ^b [*l.1.constit.*]

Clementem PP. Gregorium ^c [*In somnio de Anastasia.*] Nazianzenum, ^d [*l. de Virgine lapsa.*] Ambrosium, et alios in memoriam [24] antiquitatis referre, volui vt inde clarius eluceret symbolica similitudo, qua et virgo ipsa viti assimilatur, quae palmitum fruticantium varietate vestitur: et monasterium eius in historia vitae, eadem comparatione vitis adumbratur, quae multas ex se propagines emisit.

Quemadmodum autem Brigida sancta cum suo sancto puellarum caenobio configuratur viti: sic Columba caenobiarcha cum suo Archistaerio assimilabitur ficui; sic cum Ardmachana cathedra Patricius Primas oliuae comparabitur.

Ex his tribus consurget Ecclesiae Hibernicae Hierarchia et Ascesis: in his recumbet totius fabricae Ecclesiasticae basis: ab his propagantur emissiones surculorum, germinationes stolonum, et elatae illae palmarum, quibus sponsi coma in Canticis exornatur [*Cant.5.11. Ecl.24.41*], in his et fluuij Diorix, et corruationes aquarum salientium in vitam aeternam, in caeteras regiones ac potissimum in hanc Gallicanam Monarchiam inundarunt. Ista hierarchia est oliua illa fructifera, ex qua protuberauit surculus, quem columba ore portauit, et in symbolum pacis stendit pusillo gregi cum suo grandaeuo gubernarcha, apud quem testamenta saeculi deposita erant, [*Ecl.c.44.v.19*] ne deleri posset diluuiο omnis caro dum orbem iterum sapientia sanaret per contemptibile [25] lignum iustum gubernans. [*Sapient.10.v.4.*]

Illa Ascesis, et archistaerium Columbae figuratur in parabola ficu, non illa sterili ficulnea, quam arefecit Christus siritu oris sui, quod folijs sine fructu luxuriaret, [*Ioannis c.1.v.42.43*] sed in illa faelici ficu, sub qua verum Israelitam vidit, in quo dolus non erat. Non illa ex qua primi generis humani praeuaricatores consuerunt sibi perizomata ad tegendum turpitudinem peccati, [*Esai 38.v.21*] sed illa ex qua massa ficuum in malagma regij vlceris ad sanitatem confecta est monente propheta.

Monasterium denique Brigidianae Congregationis, non erat illa syluestris labrusca producens vuam fellis, botrum amarissimum: sed vitis frondosa Israel post flores vuis maturescens [*Osee 10.v.1.*], in cuius sanguine pallium suum purpurauit noster Iosephus [*Gen.40.v.10 et 49.v.11.*]; ex qua etiam fidi exploratores terrae promissionis abscederunt palmitem cum botro suo, quem in palanga vectauerunt in castra sanctorum. [*Numer.13.v.24.*]

Apud Athenaeum refertur ex Charete Mitylenaeo [*Athenaeus l.12. et habetur ad calcem Herodoti*], Regi Persarum fuisse vitem auream, cuius racemi erant ex geminis pretiosissimis, lectumque cum ceruicali valoris quinque millium talentorum auri, et subsellia ter millium talentorum argenti: Sed pluris aestimanda est viua illa sanctae Brigidae vitis, quam bracteatum istud vel conchyliatum perituri hominis [26] perituro artificio elaboratum figmentum: pluris faciendus thalamus castitatis, quam lectisternium deaurum artis adulterio, cum suppedaneo fallacis metalli e terra euiscerati.

Haec tria nobis (si fas sit) accipiantur tanquam propagines ligni vitae in paradiso nascentis: [*Indic.9.v.8.9.10.11.etc.*] sint nobis tres illae foecundae et foelices arbores, quae Deum et homines laetificabant, et Rhamno aculeis horrido in medium se inferente, (per quem denotatur haeresis) noluerunt deserere pinguedinem suam, dulcedinem suam, suauissimum liquorem suum, vt inter ligna syluarum promouerentur.

Ex hac pingui, dulci et liquida vbertate vitis, ficulneae et oliuae Hibernicae degustarunt tum aliae multae ditiones et dominia, tum vel maxime Galliarum fines quaquauersum: in quibus etiamnum hodie celeberrima viget memoria nostratium sanctorum, qui glebam hanc vere fortunatam excoluerunt vomere praedicationis Euangelij, condecorauerunt eruditionis et doctrinae

trophaeis, et mutua communicatione ciuilis commerij, varia rerum vicissitudine recurrente, sibi inuicem altera alteri pro ara, asylo, perfugio seruierunt.

De tribus his officiis quia multis non sunt satis cognita et comprehensa, compluribus autem alioquin non indocilis, vix fando, legendae audita; cum non sint [27] nostro parerga proposito, paulo accuratius hoc loco, salua patientia vestra, disceptabimus.

SECVNDA PARS

Dissertationis

DE COMMVNICATIONE

bonorum inter Galliam et Hiberniam.

MEMBRVM PRIMVM.

Mvtuam dico communicationem fuisse inter gentem Gallicanam et Hibernicam in his quae ad religionem, quae ad ingenij cultum, quae ad ciuilis vitae societatem pertinent, sed quaestio in singulis moueri non iniuria potest, vtra ambarum nationum alteram praeuerterit in officij cuiuslibet exhibitione; Nam de eo nulla potest esse disceptatio, vtra diutius perseueret in beneficijs cumulandis, cum omnes nos, qui adsumus testes oculati simus nostro summo cum solamine et refrigerio gentem nostram deuinctam esse, adeoque deuictam Gallorum beneficentia et humanitate, dum nostros profugos benigne suscipit, fouet beneuole, et multa charitate prosequitur.

[28] Illud igitur est quod in dubium vertitur, vtra alteram anticipando, primitias praeripuerit; exempli causa, an Galli plus debeant, et prius obligentur Hibernis, an e diuerso Hiberni Gallis pro euangelij veritate tradita et disseminata.

In confesso est, S. Patricium primum, etsi forsitan non primum fidei apud nos praedicatorem, S. Martino Archiepiscopo Turonensi sanguine coniunctissimum (alij e sorore nepotem, alij paulo magis dissitum autumant) atque eundem a sancto Germano Antisiodorensi Episcopo pietate imbutum, litteris instructum, et sacrarum scripturarum meditatione praecultum fuisse, quibus ille factus est idoneus, qui a Caelestino PP cum summo sacerdotij, et legationis apice ad gentis nostrae conuersionem esse destinatus, et cum plenitudine potestatis missus, quam plenus fructus ex eadem missione consecutus faeliciter comprobauit.

Quod sane beneficium nobis saluberrimum pleno ore nec immerito depraedicat Henricus Antisiodorensis in Magistri laudem deriuans labores discipuli. Sed cum ista contigisse quarto demum saeculo constet, nempe circa annum Christi 432. quo Patricius in Hiberniam peruenit, si anteriori aetate comperiat quispiam ex hac nostra natione, qui lucem fidei, et doctrinam [29] veritatis infuderit populo Gallicano, causam obtinemus. Nec alium magis competentem iudicem quaerimus in lite ista dirimenda, quam Gallos natos A. Democharem Monchiacenum Doctorem

Sorbonicum: et Franciscum Rosierium Archidiaconum Tullensem: Antonius quidem l.2 de missae sacrificio aduersus Mysolyturgorum blasphemias c.33 asserit sanctum Mansuetum *discipulam Sancti Petri socium sancti Clementis* [*Mansuetus Hibernus sancti Petri discipulus.*] ex natione nostra oriundum (quae tunc et diu post Scotorum notatione signabantur) primum Episcopum Tullensem extitisse: cuius opinioni concinit Franciscus tomo 2 de stemmatis Lotharinigae histor. capital.22 in haec verba: *Tullum Leucorum urbem primariam accessit Mansuetus patria Scotus, vir nobilis et Christianus, ab Apostolo Petro illuc Roma missus, quem dudum audierat, fideique rudimenta ab eo susceperat vt verbum Dei euulgaret.* [*Roma missus ad urbem Leucorum.*]

Vtrique vero satis consone Guilielmus Eisengrenius Centenario 1. parte 1. distinct. 3. tempus etiam missionis eius indigitat, scribens in hunc modm. *S. Mansuetus natione Scotus* (intellige consueta olim significatione) [*Christi anno 45.*] *ex nobili prognatus familia Simonis Bar-Ionae Apostolorum Coryphaei discipulus, socius B.Clementis Episcopi Metensis, a Petro Leucorum in vrbe Tullensi primus Antistes consecratus est anno 49.*

[30] Si igitur his assertoribus fidem adhibemus, manifestum est, educatione S Patricio exhibita a S. Germano, multo priorem fuisse instructionem Leucorum in fide a sancto Mansueto Hiberno factam. Sed missam faciamus istam litem, tametsi nobis euictam ore duorum vel trium testium, ex veteri forma legis probetur: citeriora consulamus tempora, quorum et indago certior, et testatior est notitia. Euoluamus Annales et Acta saeculorum, quae ab aurea illa aetate, qua floruerunt nostri tergemini Patricius, Brigida et Columba, effluerunt ad exordium Conquestus Anglicani, quo Henricus eius nominis secundus Hiberniam primus inuasit, inueniemus paene innumera sanctitatis nostratum pignora, quibus in vita locupletauerint, et in morte nobilitauerunt terrestrem hunc Europae paradisum: sic iure quodam suo nobilissima Gallia nominatur.

Intuere mihi Hiberniam iam in se illustratam et collustrantem alios radijs sanctimoniae, in triplici illo ordine, quem distinximus sacerdotum, monachorum, et monialium, tripartita serie successionis gubernatam, ducta huius ordinatissimae gubernationis origine, gradus quidem hierarchici a sancto Patricio, monastici virilis a S. Columba, foeminei vero a S. Brigida, cuius memoriam nunc recolimus. Cerne [31] hanc triformem Ecclesiam, vnionis aptae, arctae et apostolicae vinculo religatam, suum iam spargentem iubar per circuitum illarum nationum, quae penuria verbi Dei, quasi famelicae catellae contabescebant. Cerne ramosam han et racemosam Hierarchiam vndeque iaculantem suarum propaginum flagella. Cerne adimpletum Isaiae vaticinium in ordine sacerdotali. *Et figam illum paxillum in loco fideli, et erit in solium gloriae domui patris eius, et suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius, vasorum diuersa genera omne vas paruulum, a vasis craterarum, vsque ad omne vas musicorum.* [*Esai.c.22.v.23.24.25.*]

Ex hoc fideli paxillo Hierarchico, quem Deus et Christus eius in Hibernia fixerat, omnia illa vasa musica et minsterialia suspensa sunt, quae in Angliam, Scotiam modernam (antea Albiensem et Pictorum patriam), quae in Belgium, Alemanniam, Italiam, quae in diuersas cuiusque earum, et dissitas prouincias exierant instrumenta idonea, Spiritus sancti organa, quae sua ipse impleuit caelesti harmonia, plectro vocis eorum tanquam fila chordarum tangens corda fidelium. [*Prosper ad Demetr.*]

De alijs in alias regiones ex Hibernia profectis, nulla mihi impraesentiarum mentio erit (alibi enim ista meminimus) [*In tractatu de praerogat.*] in Gallia degimus, de Gallia sola nobis [32] sermo erit, [*Ecclesiae Armachana.*] quantum debeat acceptum referre Hibernis sanctis et apostolicis operariis, qui isthinc in has oras aduenerant saeculo quinto, sexto, septimo, octauo et quod exterius huc versum excurrit; Antistites venerandi, monachi exemplares, pudicae, castaeque virgines, quibus tanquam lucidissimis stellis, et gemmis pretiosissimis coruscabat hoc acu pictum conopaeum Gallicanae nunc Monarchiae florentissimae: tunc enim magis distracta erat in varios principatus,

antequam Pipinus et digna magno patente maior soboles, Carolus ver Magnus sub vnus sceptri fastigium, sub vnus diadematis ambitum, sub vnus obedientiae nexum, diuisas redegisset ditiones.

DE SANCTO COLUMBANO

alijsque Hiberniae Sanctis, qui in

Gallijs praedicarunt.

MEMBRUM II.

Diuersa erant regna Galliarum sub Sigeberto et Chilperico, ille Austrasiam cum Burgundia: [*Clotarij 2. cum Dagoberto filio simulachrum erat solummodo vel rudimentum monarchiae quae mox in diuersos principatus diuisa est.*] iste reliquam fere Galliam cum parte Germaniae, imperio tenebat: vtriusque Regni principes nouum aduenam Columbanum Lageniensem, ex Hibernia patria sua recenter [33] aduectum certabant officiis humanitatis et obseruantiae cultu, sibi arctius deuincire, auditis magnalibus, quae per ipsum diuina bonitas operabatur. Summa hominis austeritas in Vosagi eremo: magna despectio mundam honoris, et quaestus a Regibus delati; Luxouiensis monasterij erectio et fratrum ibidem canonica directio, magnum ei honorem, et existimationem conciliabat. Quibus numero excrescentibus, aliud caenobium construendum erat. *Nam ad eius famam plebs vndique concurrere, et se cultui religionis dicare curabat, ita vt plurima monachorum multitudo adunata, vix vnus caenobij collegio considerare valeret. Ibi nobilium liberi vndique concurrere nitebantur, vt spretis phaleramentis saeculi, et praesentium pompam facultatum contemnentes, aeterna praemia caperent. Quod B. Columbanus cernens, vndique ad paenitentiae medicamina plebem concurrere, et vnus coenobij septa tantam conuersantium cohortem absque difficultate non continere; quamuis mente vna, et corde vno, tamen conuersationi tantae multitudinis incongruum, alium experimento locum quaerit, quem aquarum irriguitas adornabat, aliudque monasterium construxit, cui ad Fontanas nomen indidit. Deditque eis gubernatores, et praepositos, quibus ipse vicissim omnibus intererat, regulamque quam tenerent Spiritu sancto repletus condidit.* Eiusdemque [34] spiritualis alumnus Donatus Ducis Waldaleni filius, precibus B. Columbani susceptus a Flauia coniuge, antea improle, factus postea Vesoncionensis Pontifex, amore Beati patris, ex ipsius regula monasterium construxit, quod Palatium nuncupant, ob veterum munimenta murorum.

Ex his et alijs quae gerebat, omnium amorem et bonam apud omnes opinionem ita contrahebat, vt Reges ad eum saepe venirent et orationum suarum suffragium omni cum humilitate deposcerent.

Sigiberto Rege perempto (quem Chilperici germani sui dolus ad internecionem persequabatur) Childebertus filius eius regni sceptrum suscepit: annuente matre Brunichilde: Mortuo deinde Childeberto infra adolescentiae annos, regnauerunt filij Childeberti duo, Theodobertus, et

Theodoricus, cum auia sua Brunechilde. Regno Burgundionum Theodoricus potitur; regnum Austrasiorum Theodebertus suscepit regendum: Theodoricus ergo, quia in terminis Regni sui B. Columbanum haberet, gratulabatur non minime. Ad quem cum saepissime veniret, coepit eum vir Dei increpare, cur concubinarum adulterijs misceretur, et non potius legitimi coniugij solamine frueretur, vt regalis proles ex honorabili regina prodiret, et non potius ex lupanaribus videretur [35] emergi. Cumque iam ad viri imperium, Regis sermo obtemperaret, et se ab omnibus illicitis segregare responderet, mentem Brunechildis auiae, (secundae vt erat Iezabelis) anguis adiit, eamque contra virum Dei stimulatam, superbiae aculeo excitat; quia cerneret viro Dei Theodoricum obedire. Verebatur enim, ne si abiectis concubinis, Reginam aulae praefecisset, et dignitatis atque honoris sui modum amputasset.

Quid facit superba foemina, truculenta lupa? [*Praetextum vexandi sanctum Brunechildis accipit ob negatam ab eo benedictionem illegitimis Theodorici filijs.*] Regis animum exasperare aduersus Sanctum, vi et astu contendit. Orabatque procures aulicos, optimates omnes, vt regis ab eo animum abalienarent, Episcopos etiam sollicitare aggressa est, vt de eius religione detrahendo, statum regulae, quam suis custodiendam monachis tradiderat, fsugillando macularent. Obtemperantes igitur miseri aulici miserandae Reginae persuasionibus, Regem ad illicita ausa impellebant, cogeabantque vt monasterium eius accederet, ac religionem probaret. *Luxouium venit Rex, et cum alia sugillationis causa deesset, cum sancto expostulat, quod a comprouincialium moribus discedens, et intra septa secretiora omnibus Christianis aditus non pateret. Cui fidenter Columbanus, vt erat audax atque animo vicens, respondit: Se consuetudinem non habere, vt saecularibus hominibus, [36] et a religione alienis famulorum Dei et habitationis pandat introitum; se opportuna aptaque loca ad hoc habere parata, quo omnium hospitum aduentus suscipiatur. Ad haec Rex; Si inquit largitatis nostrae munera, et solaminis supplementum habere cupis, omnibus in locis omnium patebit introitus. Vir Dei respondit. Si quod nunc vsque sub regularis disciplinae habenis constrictum fuit, violare conaris, nec tuis muneribus nec quibuscunque subsidijs me fore a te sustentandum scias. Et si hanc ob causam tu in hunc locum venisti, vt seruorum Dei coenobia destruas, et regularem disciplinam macules, scito tuum regnum funditus ruiturum, et cum omni propagine regia demergendum. Quod postea rei probauit euentus. Iam enim temerario conatu Rex refectorium ingressus fuerat. His ergo territus dictis foras celer repedit. Duris post haec viri Dei increpationibus vrgetur. Contra quae Theodoricus ait, Martyrij coronam a me tibi inferendum speras? Non esse, ait, tantae dementiae se, vt hoc tantum patraret scelus: sed quae sunt potioris consilij se agere et vtiliora paraturum: vt quia ab omnium saecularium moribus desciscat, qua venerat, ea via repedare studeat. Aulicorum simul consona voce cota prorumpunt se, habere non velle his in locis, qui omnibus non societur. [Obedio sed spe martyrij inquit Malachias coactus suscipre regimen Armachanae Ecclesiae. Bernard.]*

Quid multis? expellitur monasterio Columbanus; et exilio addicitur, vrgetur, [37] atteritur graui Brunichildis ira et persecutione: vt virtus eius latius splenderet, et plura loca, quae illis peragranda erant, odore sanctitatis eius replerentur, Ciuitas Vesentionum, Augustodunum, Antisiodorum, Niuernum, Aurelianum, Nannetense territorium et ciuitas, sapore virtutis et claritudine miraculorum eius reficitur. Totoa ripa Ligeris cum vrbe Turonensi aura vocis eius et vitali halitu recreatur: oppressores innocentiae eius et comitum mala morte mulctantur. Ista omnes vrbes et terras obiuit eductus e sua Luxouiensi eremo, vt in patriam cum suis reuerteretur.

Funesta erat et quasi funeralis ista deportatio viri sancti cum sancta discipulorum cohorte: Sed nec custodes appositi, quasi funeris portitores, permittebant alios eum sequi, nisi eos, quos sui ortus dederat, vel qui e Britannicis aruis ipsum secuti fuerant, caeteros, qui Gallico orti forent solo, inibi remansuros. At cum egregius pater cerneret, vi a se sua membra discerpi, tam suus, quam etiam membrorum suorum dolor multiplicabatur, et pro tanti sceleris pondere Dominum omnium consolatorem deprecabatur, vt quos a se regia pertinacia segregabat, ipse sua custodia tueretur.

Exauditus est sanctus pro sua reuerentia. Miraculo impeditur nauigatio: vnde [38] ostenditur non esse voluntatis diuinae, vt in patriam redeat. A Clothario Chilperici filio rege Austrasiorum

honorifice suscipitur, quem non falso praedixit vniuersae Galliae futurum regem. [*Susceptorum suo praenunciat monarcham futurum totius Galliae. quod ita factum postea ut infra cernere est.*] Apud hunc egit, ut per Theodeberti regnum in Italiam perueniret. Datis ergo comitibus, qui eum istuc perducerent, *cum venisset ad hanc urbem Parisiensem, occurrentem sibi in portam debacchantem daemoniacum, seque ipsum discerpentem sonat. Illum enim a longe acclamantem, Quid his vir Dei agis in locis? raucoque anhelitu venire Columbanum vociferantem: Cum vir Dei sic tumultuantem videret, Egredere, inquit, pestifer, egredere, nec corpora Christi lauacro abluta diu obsidere praesumas. Cede virtuti Dei, et Christi nomine inuocato contremisce. Sed cum diu saeuis atrisque viribus obstaret, vir Dei manum ori eius iniecit, linguamque attrectat, et virtute Dei imperat ut egrediatur. Tunc horrida vi discerpens eum ita, ut vix nexibus teneretur, cum viscerum motione ac vomituum motu progressus tantum foetorem adstantibus dedit, ut sulphureos se crederent facilius tolerare posse odores.*

Deinde ad Meldense oppidum properat. Vbi a Channerico Theodeberti Regis conuiuia gratanter exceptus, filiam eius Burgundofoam benedicens, Domino vouit. Progressus inde ad Vulciacum villam supra Matronam amnem sitam, ab Authario [39] et Aiga coniuge humaniter susceptus, filios eorum nondum ex infantia egressos, a matre oblatos benedictione sacrauit. qui post ut pubescere coeperunt, Clothario Regi, ac deinceps Dagoberto gratissimi habiti sunt. Sed postquam saeculi gloria fuerant illustrati, anhelare coeperunt, ut per gloriam saeculi, non carerent aeterna. quorum maior natu Ado nomine, semet suis voluptatibus abdicauit, postque intra ambitum Iurani saltus, monasterium ex Beati regula Columbani construxit, iuniorque nomine dato intra Briegensem saltum, [*Briennensem.*] supra fluuiolum Resbacem ex supradicti viri regula aliud aedificauit monasterium. Tanta autem in viro Dei gratia redundabat, ut quoscumque sacraret, in boni cultus perseuerantia dies suprema inuenisset. Illique iure dictum sit, ut quos de industria monuisset, gauisi sint postea se impunitatem meruisse: Nec immerito tanti viri fultus adminiculo, parisi gratiae potius est supplemento, qui eius doctrinis innexus, noluit a iustae vitae tramite deuiare.

Vbi ad regem Theodebertum venit, eum ille ouans suis sedibus recepit. Iam enim multi fratrum post eum ex Luxouio venerant, quos ille veluti ex hostium praeda ereptos suscipiebat: pollicitusque est Theodebertus, intra suos terminos apta et venusta loca, omnemque opportunitatem [40] famulis Dei congruam, proximasque ad praedicandum nationes vndique haberi. Cui vir Dei inquit. Si pollicitationis tuae adminiculum praebes, et vadimonio falsitatis noxa non apponitur, aliquantisper me commoraturum promitto, ac probaturum, si in cordibus gentium fidem serere valeam. Dedit ergo Rex ei optionem loci quacunque in parte ipse voluisset experimento quaerendi, inquisitumque inuenerunt vicinum Rheno oppidum olim dirutum quod Brigantium nuncupabant.

De Sueuorum vicina illic natione per eum ad idolatria expurgata, de Alpium denique transgressu et honorifica per Agilulphum susceptione, de Arriana perfidia scripturarum eius cauterio curata, de Apennini ruris incolatu, et Monasterij Bobiensis reparatione in honorem principis Apostolorum; De studio adeundi Veneticorum terminos, Slauosque ibidem caeca errorum caligine clausos, luce euangelica illustrandi, donec ab Angelo prohiberetur; de vaticinio eius in Theodebertum prolato, quod arrogantiae supercilio deposito, clericatu esset initiandus, orta inter ipsum et Theodoricum fratrem controuersia, qui victus in praelio ad Tulbiacense castrum, monitu Brunichildis Theodorico fauentis, se clericum fecit, nec multo post, eadem [41] iubente scelerate peremptus est. Theodorico autem diuinitus percusso in oppido Metensi cum inter flagrantis ignis incendia mortuus esset, filium eius Sigebertum, Brunichildis in Regnum suffecerat. Deinde ut contra Sigebertum Clotharius arma mouit, captumque ipsum cum alijs quinque Theodorici filijs, et auia eorum Brunichilde, memor prophetiae Columbani, pueros separatim peremit; Brunichildem vero ignobiliter camelo impositam, hostibus gyRANDO monstrauit, postque indomitorum equorum caudis alligatam miserabiliter discerpsit. Atque ita funditus deleta stirpe Theodorici, Clotharius potius est solus trium regnorum Monarchia: vno, intra triennium cum

omni stirpe penitus exciso; alio violenter clerico facto, tertio trium Regnorum possessione ac dominatione diligato, omnibus ad amussim completis iuxta viri sancti praedictionem. De his nolo tumultuosam historiam texere. Nam horum ille pertaesum tumultuum in Italiam, vt dixi, se contulit. Clotharius autem memor omnium, quae vir Dei praenunciauerat, eaque euentu comprobata obseruans, Eustasium sancti viri successorem in Luxouienti monasterio blande ad se aduocat, legatumque cum supplemento publico adornat comitatus aliquot nobilibus, et primarijs viris qui sui [42] vadimonij arbitri essent, et eleganti suasu ad se vt veniat, hortarentur. Ille viso Eustasio recepti muneris aditu gratulabatur, et tantisper apud se retentum hortatur, vt sui laboris reminisceretur, cohorem fratrum disciplinae habenis erudiret, multorumque collegio Christi plebem adunaret, suisque institutus educaret. Dimissum post haec ad Clotharium ire iubet, talibusque responsis regias mulcere imperat aures, seque nullatenus remeare posse, tantumque poscere vt sodales suos, qui Luxouium incolebant, regali adminiculo ac praesidio foueret, et litteras castigationum effamine plenas Regi dirigit. Has recepit Rex animo laeto tanquam foederis viri Dei obsides; dictum monasterium omni beneficentiae praesidio munit, annisque censibus ditat, et terminos eius prout voluntas venerabilis Eustasij erat, vsquequaque dilatat, atque omni conatu ad auxilium inibi habitantium ob amorem viri Dei intendit.

Haec, quae nos summarie perstrinximus, latius prosequitur Ionas Abbas. Quibus adde ex Otthone Frisingensi. [*Lib.5.c.7.*] *Quod trecentorum praedictus vir Dei, pater extitit monachorum, qui omnes patris sui monita secuti, excepto Eberuino, inter ciues Christi adscripti creduntur. Hic enim solus ex illis caducis honoribus a Brunichilde illectus, retro abiit, et militiae cingulum sumpsit, Maiorque domus [43] effectus, multis malis praefatos Dei seruos afflixit, ac B. Leodegarium martyrem fecit.*

Diutius hisce recensendis insistere volui, quod in triplici commercio Hiberniae cum Gallia, in sanctitate, doctrina et ciuilibus officiis, hic vnus eminuisse videtur. In caeteris itaque restrictiores erimus, contenti digitum ad fontes intendere, vnde qui volent haurire copiose poterunt, quae praesenti materiae deseruiant.

S. COLVMBANI ITINE-
rarium in Gallia tempore exilij et
diuersae memoriae Hibernorum
passim ibidem.

Columbanus cum multas partes Regni amplissimi peragrasset, Burgundiam, Britanniam, Franciam tam orientalem quam citimam, et Sequanae, Matronae, Ligeris, Rheni oram legisset, vbique vestigia pressit religionis et sanctimoniae, omnibus inter quos versabatur doctrinae, vrbانيتatis, morum suauitatis auram afflauit; quibus etiam perpetuandis et ad posteros propagandis officinas erexit, ergasteria condidit, archisteria construxit. Testatur id Luxouium, Fontana, Palatium, Adonis et

Dadonis monasteria: testantur et tot pignora sancta, corpora sanctorum [44] Hiberniae, quae vt in viuis erant Spiritus sancti sacraria, et organa diuinae gratiae plurius communicandae: ita mortis aere soluto, cum viuant Deo, et immortales animae fruuntur eius beatifico aspectu, suis obtinent hospitij multa diuinitus priuilegia, de quibus alibi reuiuiscet oratio. L. testantur denique marmorea monumenta, statuæ deauratae, picturatae fenestrae vitro versicolore: votivae in templis tabellae, pauimenta tessellata, depicti parietes, tituli sepulchrales, arcuatae fornices, absides gradatae, velatae cathedrae, peda pastoralia, capsae reliquiarum, thecae argenteae et aureae, instituta sodalitia, aliaeque memoriae complures, quae vigent in hoc regno, et floridius viguerunt, antequam locustarum agmina ex abyssu egressa; erronei dico et tenebriones haereticos, Bacchico furore multa alibi foedassent, alibi deturpassent, vbique qua poterant irrumpere, e solijs et cellis imo ex coelis, si conscendere possent, in solum deturbare voluissent animas beatas, eadem mentis caecitate et insania, qua corpora eorum, vasa illa sanctificata animarum nuper viua habitacula, et fida instrumenta deiiciunt, conculcant, et in conspectu solis huius (o magnam Dei patientiam!) cineres sacros ventis deuouere gestiunt.

[45]

HAERETICORVM INVI-

dia et odium in res sacras: et

exemplo sanctae Brigidae illos

esse fugiendos.

Vasa iniquitatis bellantia, [Genes.49.v.5.] in consilium eorum non veniat anima mea, et in coetu illorum non sit gloria mea; quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. Quantum in ipsis erat Christum iterum crucifixerunt; Christicolae fideles, eorumque sacra pignora destruentes. Filium Dei verum ostentui habentes, quando filios Dei adoptiuos non viuos solum, sed etiam mortuos persequebantur. Non vnum sed multos occiderunt, multos suffoderunt muros dirutis oratorijs, demolitis monasterijs, profanantes sacra, sacantes profana, sibi tumultuantes, aliorum quietem perturbantes, consilia praua machinantes, iniquitatem meditantes. In consilium igitur eorum, carissimi populares, non veniat anima nostra, Beatus vir qui non abiit, non sedit, non stetit in coetu malignantium sicut, Columbanus Arrianos, Brigida magos, ita fugiamus consortium prauorum praesertim Hugonistarum.

Scriptum est de nostra S. Brigida, [Surius et Cogitosus.] adeo [46] a teneris eam refugisse magorum annonam, cibaria, conuictum; vt quando vel inuitae ingereretur esca ab illis parata, ventriculus virginis ingestam mox eiiceret, tanta erat antipathia genialiter infixae illius ingenio, aduersus maleficum istud genus hominum. Et nos itidem abhorreamus a communicatione cum seducentibus et seducis haereticis: non immemores Ecclesiae primitiuorum, in qua nec Aue illis diceretur, nostrique tam primi satores, quam proximi propagatores doctrinae salutaris, tanquam pestem et colubrum defugiebant eorum consortium.

Sed quoniam versamur modo, in expiscando commercio Gallicanae gentis cum Hibernica, in his quae ad fidem et cultum Dei pertinent, quia nescientem me diutule[sic] detinuit S. Columbanus, caeteros, vt dixi, necesse erit leuiori brachio percurrere.

DE REGE DAGOBERTO

eiusque proximis successoribus, et sub

ipsis Sanctorum ex Hibernia, ac pri-

mo de sancto Liuno cum socijs, et

de sanco Fursaeo cum fratribus.

Clotario Regi successit Dagobertus filius per annos sedecim, qui [47] Clodouaeum secundum reliquit haeredem cum S. fratre eius Sigeberto in Austrasia regnante. Clodouaei huius filius Clotarius tertius regnauit tribus circiter annis. Sub his regibus saeculo sexto, multi de Hibernia in Gallijs peregrinantes, verbum Dei seminabant, multumque fructum faciebant, Molani verbis vtar. [Chron.SS.Belgij re capital.c.7.etc] *Primum Sancus Liuinus Archiepiscopus cum tribus discipulis. Deinde tres sanctissimi fratres Fursaeus, Vltanus, Foillanus, Fursaeus a Clodouaeo honorifice susceptus, Latiniacum caenobium fundauit; Peronae etiam alterum monasterium cum Ecclesiae, Ercanaldo Maiore domus, principe pientissimo, sumptus suppeditante. [Tres discipuli S. Leuini, Helias, Foillanus, Kilianus. Surius, Molanus et alij 16.Ianuarij.]* Is multos insignes et sanctos Praedicatores in Galliam et Belgium euocauit, vt mirum non sit Apostolicos Episcopos Eligium et Autbertum, quarto post obitum anno, corpus eius quod omnino incorruptum deprehendebant, e terra subuexisse.

Et cum aliquot annis apud Hibernos suos; deinde apud Britones, et Anglos verbum Dei disseminasset, ad Gallias transiuit (inquit meus auctor) cumque *Atrebatum apud quandam dominam hospitium peteret, eaque recusaret, morbo correpta est, a quo vt liberaretur sanctum virum reuocauit. Qui renuit venire, a[t] sens tamen eam sanauit. Cameracenses vt Episcopum colunt; non quod proprij nominis Episcopus fuerit, sed quia [48] quorundam locorum puta in Gallia Apostolus fuit.* Ipsius stupendas visiones, et de quatuor ignibus mundum vastantibus, mendacio, cupiditate, dissensione, et impietate, consulite venerabilem Bedam, Laurenium Surium, et alios.[*Historiae Anglilib.3.c.19. Surius tom.1.16.Ianuarij.*]

Habetur sanctum Vltanum fratris sui Fursaei successorem in Perona fuisse, vbi vsque ad obitum suum, sanctum Amatium Senonensem Episcopum fouit, quem Theodoricus Rex iniuste in exilium truserat. Beatae quoque Gertrudi familiarissimus fuit. Quae per ipsius et sancti Foillani manus Deo partem haereditatis suae obtulit, villam ex situ loci Fossas dictam, vt in eo loco construeretur monasterium, ad perpetuum peregrinorum hospitium, in quo B. Vltanus rector resedit, suumque fratrem sanctum Foillanum martyrio coronatum cognouit.

Foillanum successorem constituit Fursaeus frater, in prouincia Anglorum, in monasterio a se constructo, postquam praedicatione verbi Dei multos ibi incredulos ad Christum conuertit; et credentes in fide, et amore Christi confirmauit. Quibus rite gestis ipse ad eremiticam vitam secessit, relicto monasterio et animarum cura fratri Foillano, vt dictum est. Sed aliquanto post, propter opus Euangelij in Galliam commigrauit. Cuius exemplo [49] prouocatus Foillanus Romam iuit petiturus a Martino Pontifice Episcopalem benedictionem, ad infidelium conuersionem, qua accepta, inquit Molanus, *ad Gallias venit fidei propagandae causa, martyrioque occubuit cum tribus discipulis in sylua Carbonaria loca Ampolinis.*

DE SANCTO BERTVINO

et alijs ex Hibernia sanctis in

Gallia operarijs.

His coaeui aut suppare fuerunt apostolici ex Hibernia praecones in Gallia, Beruinus Episcopus, qui Maloniam caenobium apud Namurcum construxit; Etto Episcopus, qui apud Auesnas verbum Dei seminauit: Vvassnulphus Episcopus, qui in Condato vsque ad obitum Domino seruiuit; Eloquius Abbas qui similiter ex Hibernia ad Galliarum littora venit cum sancis Fursaeo et fratribus, necnon Boetio, Mombolo, Adalgiso, Hetone, Helano, Tresano, Germano, Verano, Columbano; non illo Lageniensi de quo superius, sed alio recentiore, qui omnes multum populum Domino, per Saxoniam et Galliam acquisiuerunt. [Molan.3.Decemb.]

Bertuini quidem peregrinatio erat huiusmodi. Postquam diuina monitione [50] Romam abiit, ibique duos annos solitarie exegit, in Gallias ad Sambrum commigrauit, vbi eruditionis suae radijs tenebras expulit peruersitatis. Cuius virtutes admiratus es non tantum Odoarius Princeps, sed easdem Pipino commendauit, qui sancto villas quinque in voti sui propositum concessit, ob quam donationem cum quinque pingitur Ecclesijs, multumque fructum Deo fecisse in Gallijs, testantur Sigebertus, Molanus, et alij. [4.651.]

“””””De sancto Ettone historia Laetijs, et Louanij ac alibi, manuscripta sic refert; fuisse *septem fratres vno spiritu* et fide in Christo concordēs, licet non de omnibus simul certi vtrum fuerint carnali natiuitate germani; Qui cum beato Madelgaro ex Hibernia orationis gratia Romam iuerunt, ad limina Apostolorum, et inde caelitus admoniti in Gallias commigrarunt. Ex his beatus Eloquius cum sancto Algiso in Theoracensem pagum inter Helpram et Isaram; [Gallice vocatur S.Ze.] Gloriosus vero sacerdos Domini Etto bonorum actuum dignus praeconio, ad locum Corbriolo adiacentem recessit vbi superatis quibusdam molestijs, quas ei Iouinus fundi dominus inferebat, monasterium construxit, quod donum Petri nuncupatur: in quo Dei seruos suorum redditum largiflua benedictione solabantur, quos ille verbi Dei semine reficiebat. [51] Confirmatis autem in fide Christi discipulis mundo crucifixus, et redemptori viuens, tempore a se praecognito, cursum

consummauit: cuius anima ab Angelis in caelum est euecta; corpus autem terrae inhumatum assidue fulget virtutibus curationum.

DE SANCTO VINCENTIO

Hiberno Regis Dagoberti Affinae.

ET quia medelgarij mentio facta est, sciendum postea vocatum fuisse B. Vincentium Hannoniae comitem, inter palatinos Regis Francorum Dagoberti non infimum. Habuit enim vxorem consanguineam Regis beatissimam Vvaldetrudem, ex qua proles quatuor suscepit. [*Vtrum expopulari errore id haustum, an ex palatino videatur paratissimo, alij iudicent. Certe occurrunt multae istius generis hallucinationes in historicis alioquin probatissimis, et in Actis sanctorum plurima, vt de Basino rege Britanniae, die 14. Iulij de sancto Lietphardo Anglorum Archiepiscopo Cantuariens. 4. Februarij, cum Onastantio Londriarum praesule de Forannano Archiepisc. totius Hiberniae et Scotiae de Dominormore, et in praefatione Surij in elogio de vita ipsius Georginus a Scothborg vocatur Archiepiscopus Londinensis.*] Ipsumque inquit historia rerum gestarum ipsius, Rex habuit ad annos aliquot Hiberniae gubernatorem (quod quo sensu accipi oporteat, alibi oportunius inquiendum erit) Vnde postea in Gallias rediens, sanctissimos et strenuos fidei praedicatores [52] secum adduxit. Autbertum Episcopum Cameracensem miro humilitas affectu coluit, qui eum adeo superni amoris feruore accendit, vt deposito cingulo militiae saecularis, totum se ad diuinum cultum astrinxerit. In municipio Altimontis monasterium construxit vbi monastico habitu, sub sanctae conuersationis regula, sese humiliter reclusit, Erat enim seruata charitate separatus ab vxore sua Vvaltrude, quae in Castriloco sanctimonialium monasterium construxit.

Et quod meretur notationem ac admirationem, locus ille ex nouo incolatu sancti Vincentij factus erat veluti prytanaeum virtutis, Academia pietatis, et Athenae sanctitatis: Tunc enim permulti sanctitate et religionis zelo illustres, hunc montem, vocabulo et religione altum, frequentarunt, de animarum salute loquentes. Ansbertus Rothomagensis Episcopus exilio proscriptus: Huga Abbas Gemiticensis; Vlmarus Abbas Boloniensis; Gislenus ex Cellensi monasterio, Etto Britannus sacerdos; Amandus ex Eluone, Vvasnulpheus ex Condato, Vrsmarus et Erminus ex Laubaco; Foillanus et Vltanus ex Fossensi monasterio, Aldegundis ex Malbodio; Vvaldetrudis ex Castriloco; Gertrudis ex Niuella: illuc aduentabant omnes, sacrae collationis, et spiritalis colloquij causa: sic Antonius Abbas ad Paulum eremitam, sic [53] Apostolus Paulus ad Petrum Apostolorum Coryphaeum, sic discipuli Baptistae ad Dominum et Magistrum omnium, sic olim ex Gallia, Britannia, Germania ad sanctos in Hibernia praeceptores, tanquam ad emporium perfectionis, et scholam deuotioinis commeabant. [*AGilbertus Gallus in Hibernia educatus Hen. Archidiaconus. vide et in vita sancti Carthagi Lismore. multos e Gallia et Britannia ad eum confluisse discipulos. Solitum supra 800. habere alumnos et in vita sancti Patricij per Iocelinum et alios habetur Gallos comitatos illum vel secutos in Hiberniam.*]

Quam amabile et desiderabile erat illud contubernium, in quo tam sancti contubernales, de rebus ad salutem pertinentibus consultabant, alij alijs communicabant: ab alijs alijs accipiebant,

seque vicissim alter in alterius animum suavi infusione virtutum insinuabant, et quod de sancto Antonio perhibetur, tanto pietatis studio incensum, vt quemcumque videret aliqua virtutis laude excellentem; illum imitari studeret: ita credamus in hac congregatione accidisce. Erat enim conuenientium cor vnum et anima vna et in vnum pietatis et perfectionis scopum collimabant: caeteris videbatur honoratior Vincentius, ideoque delectus est, ad quem omnes conuenirent, vt ex eius honestate participarent. Pondus quippe super se tollit, qui honestiori se communicat. Et quod notauit S. Gregorius PP.*vtilis semper est docti viri allocutio, quia aut discit audiens, quod nescire se nouerat, aut ignoscit quod est amplius, id quod se et nescisse nesciebat.* [L.7.Resist.Epist.29.]

[54] Multis profuisse oportui hanc congregatorum concordiam, qui sic faeliciter conspirantes, Episcopi, Presbyteri Abbates, Abbatissae, singuli postmodum ad propria reuersi, vtrumque gradum et sexum pijs documentis informare, et doctrina veritatis poterant aedificare proximorum charitatem.

DE SANCTO VVIRONE

Hiberno Pipini Principis confessario

et Consiliario.

Diximus Madelgarium, seu Vincentium nostrum sub Dagoberto Rege floruisse, cui carissimum fuisse et affinitatis nexu coniunctum ex coniuge Vvaldetrude consanguinea regis iam audiuius: [Molanus Surius et alij.] nec multo post illum ex Hibernia S. Vviro Episcopus claruit sub Pipino Francorum Duce: non illo primo Pipino, principe inferioris Austrasiae, cui Regni curam et prouidentiam omnium dum sigebertus filius eius nominis tertius aetate cresceret, Dagobertus pater imposuit, sed Pipinus secundus cognomento Herstattus, qui tanti fecit Vvironem nostrum, ceu animae suae praesulem, vitaeque patronum: vt propter eximiam sanctitatem sua illi peccata confiteri, detractis calceis soleret. Saepius etiam volebat eum interesse [55] communibus maiorum consultationibus; quemadmodum Dagobertus Arnolphum Meensem Episcopum, eoque mortuo Cunibertum Coloniensem sanctitatis fama illustrem, quem in negotijs Regni Austrasiae tractandis adhibebat.

Aduentus sancti Vvironis in Galliam hac occasione et ordine contigit. In patria sua, fertili sanctorum insula (inquit historia vitae eius) [Apud Surium et in monumentis Ruremundensium, et Ultraiectinorum et in natalibus Molani.] vbi in Episcopum electus, compulsus est assentiri, et iuxta insulae consuetudinem, Romam missus est, summi Pontificis manibus consecrandus; Comes illi itineris, et voti accessit Plechelmus, quibus adiunctus est Orgerus Leuita. Romam peruenientes, Apostolorum limina lachrymis rigant, altaria precibus et votis cumulant, loca sancta crebro inuisunt. Quos mihi nunc dabitis tales tam deuotos peregrinos? Cognita Pontifex aduentus causa Vvironem diu reluctantem Episcopum ordinat: eumdemque honorem Plechelmo impertit. Quos

muneribus auctos, mox in patriam remittit Inde autem data opportunitate in Gallias abierunt, et a Pipino Duce Francorum, cum is didicisset illorum sanctitate totam eorum patriam illustratam esse, locus a turbis remotus est attributus, qui vulgo Mons-Petri dictus est, in quo oratorium virginis mariae consecratum est, itemque sancti Petri monasterium. [56] Cum autem laborum appropinquaret terminus, et gaudium instaret praemiorum, modica febre correptus, carnis occubitum cum vitae sempiternae ortu commutauit. Estque sacrum corpus intra oratorium Beatissimae matris Dei conditum, et ad sepulchrum eius plurima diuinitus confertuntur beneficia.

SANCTORVM HIBERNIAE

in varijs Galliarum prouincijs et

locis sacrum Odaeporicon, et

Apostolica itineratio.

Rapior inuitus a torrente hoc sanctorum, vt nec velis demissis anchoram in statione figere possim.

Hinc vellor a Picardia, cuius Apostolos cum caeteris inuenio Sadochum (alii Caidocum nuncupant) et Aidanum Presbyteros nostrates Confessores Hibernos, qui Picardiae incolas magnam partem ad fidem conuertunt. Et reliquiae ibidem ad Pontesium [*Picardia*] habentur, vt ex Martyrologio Anglicano constat die 16. Aprilis. Vbi et Surius citatur in vita S. Richarij.

Illinc cauellor in Britanniam Armoricam [*Britannia Armorica.*] a sancto Maclouio, siue ipse Hibernus, siue Hiberni alumnus: erat enim discipulus [57] sancti Brendani et nauigationis comes per immensa illa pelagi spatia, et lentam locorum aciusularum circuitionem, de qua in vita vtriusque prolixè tractatur: qua tandem confecta Maclouianus portus et ciuitas, eum vt in viuis Praesulem, ita defunctum vindicat patronum ac tutelarem.

Isthinc reuocor in Lotharingiam, [*Lotharingia.*] cuius Apostolum sanctum Albuinum Hibernum, postea Episcopum Frisiarensē doceor ab Arnolde Vvion [*Vvion l.2. in Catalogo Episc.Frisla.*] in suo ligno vitae ex Trithemio. [*Trithemio. l.3.c.263; et l.4.c.190.*]

Hinc rursum ad territorium Parisiense [*Territorium Parisiense.*] reducor, vbi in Meldensi tractu admoneor sancti Fiacrij nostri ab Episcopo Pharone suscepti, cuius voluntate obtinuit nemorosum locum a visu hominum segregatum, in quo vitam eremiticam duxit, cuius res praeclare gestae, et summa innocentia morumque integritas in Officio proprio, et apud Surium atque alios circumfertur. [*Vide insignem de eo Sequentiam elucidatam a Clichtbrouaeo in suo Elucidatorio Eccl.Meld.*]

Et ne desit lucerna foeminei sexus Hibernigenae in Gallia, S. Syra virgo germana soror eiusdem Fiacrij, fratrem insecuta sub Abbatissa Phara in monasterio Brigensi prope Parisios quieuit

in Domino. Et intra ipsam ciuitatem Parisiensem clarent monumenta sancti Fiacrij: claret et Sodalitium hortulanorum ac olitorum sub eius tutela erectum in eadem vrbe.

Nec sola Syra ex illo sexu, etiam S. [58] Osmanna virgo [*In Ecclesijs S.Iu... et ...doci.*] ex regio sanguine Hibernorum procreata, parentes licet impios haberet, in fide et honestate morum priuatim instructa cum vna pedissequa matrimonium pagani declinans in Franciam iuxta Ligerim concessit, vbi vitam egit sanctam et solitariam, vt ex Roberto Bucklando in L.Ms. de vita Ss. Mulierum AA et ex Chronico Hibern. et Franciae refert Martyrologium vernaculum Anglicanum.

Sed nec praetereunda sancta Burgundifora virgo ete Abbatissa, quae licet origine Gallica, tamen disciplina et educatione sancti Columbanii Lageniensis Hiberni imbuta, et eius magisterio foeliciores quam ortu, ab eo destinata est in Armoricam, et monasterio Ebboicensi praefecta, obdormiuit in Domino circa annum 610. [*Ripa lig...is. Territorium Ebboicense.*] De qua videatur apud Bedam tom.3. Surius in vita Columbanii Martyrologium Romanum, et Molanus.

Quid vero de Neustria? [*Neustria.sive Normannia.*] itane est vt Hiberniae nihil illa acceptum ferre debeat? minime id quidem: nam et viuis et mortuis nostratibus sanctis multum plurimumque debere se agnoscet; agnoscitque monasterium de Fecknam in Normannia, vbi cum magna pietate recolitur depositio sancti Botulphi [*Obijt an.654. Vide Petrum Equilin. in Catal. l.11. c.vlt. Vvestmonast. in. hist.Tho. Vvalsingh.in.Ipodigma Neust. et Ioh. Stoum sub Eduardo j.*] Abbatis et Confessoris, [59] qui natus in nostra patria, factusque ibi in gentem magnam fructum retulit in abundantia, factus est palme illius vitis abundantis, quae ramos suos in omnem Regni Franciae limitem protulerat, annuncians pacem his qui procul, his qui prope, his qui inuij, qui deuij, qui deserti erant a luce veritatis, vel recisi a compage salutis. Agnoscit Rothomagum in basilicis SS.Patricij et Maglorij. Agnoscit Viridunum S. Malculini Hiberni Abbatis celeberrimam memoriam. Vvyon in adiunctis ad l.3. Baiocensis etiam et Rhemensis eundem Apostolum nostrum memoria Ecclesiarum et altarium celebrant; agnoscunt Augenses in thesauro illo pretiosissimo corporis sancti Laurentij Confessoris Archiepiscopi Dublinensis, qui in Concilio Lateranensi sub Alexandro tertio, [*In hac Lateranensi synodo ex Hibernia intererant Laurentius Dublinensis. Catholicus Tuamensis. Constantinus de Quidalua fortasse melius de Glindalagh. Bricius Lumbuensis, F.Laonensis aut Limbricensis. Augustinus Guatfordensis. Foelix Lismorensis. Ita Iohannes Picardus in suis Notis ad Neubrigensem c.3. ex MS Victoriano.*] cum multa proposuisset pro aquiri regimine Hiberniae, iam paulo ante caeptae occupari a gente Anglorum; et quaedam priuilegia pro eadem obtinuisset repub. Ecclesiastica et ciuili in suspensionem istiusmodi immunitatis impetratae, in praeiudicium sceptri sui vocatus ab Henrico, 2. detentusque in Neustriae partibus, cum ille multum [60] allaborasset regis animo placando et conciliando ordinibus populoque Hiberniae, et in eam rem operam et solertiam adhibuisset Dauidis auricularij sui cordati et prudentis clerici, postquam illo redeunte intelligeret factam reconciliationem, pacemque quam petebat, obdormiuit in Domino. Et ab Honorio tertio ad instantiam illius cleri Augensis in numerum sanctorum relatus est, cuius litteras canonizationis ex Registro eiusdem Pontificis descripseram in bibliotheca Vaticana, annuente sanctiss.D.N.Paulo Papa V. foeliciter nunc gubernante cathedram Petri.

Nec minoris hoc thesauro pretij est alter ille in Claraualle depositus: [*Burgundia.*] nempe sanctus Malachias Archiepiscopus Armacanus sancti Bernardi carissimus amicus, cuius et vitam mellifulo conscripsit eloquio. Is ob necessitatem publicam, et signanter ob negotia Ecclesiae illius nationis, quae cum Innocentio 2. PP. tractare debebat, in Galliam aduectus; cum paulo serius isthuc aduenisset, tamenque Pontifex regressus esset in Italiam, diuertit ad sanctum Bernardum. Ibi correptus febricula; cucurrit ad mortem sub noctis crepusculo appropinquauerat Malachias aurorae. *Imus inquit Bernardus, redimus circa medium noctis, nam ea hora lux lucere in tenebris nunciatur: impletur domus, adest congregatio. Abbates quoque [61] multi qui onuerant Psalmis, et Hymnis, Canticis spiritualibus prosequimur amicum repatriantem anno aetatis suae 54. loco et tempore quo praelegit et praedixit*

Malachias Episcopus Legatus Sedis Apostolicae infertur oratorio Abbatum humero. Plura qui volet eundem consulat D. Bernardum et mirabilem viri sanctitatem, in vita et morte miraculis coruscantem, stupeat, studeatque imitari quae legerit.

Sed non satis erat Claramuallem in Burgundia honorari his lucidissimis reliquijs, nisi etiam Auenionem in Occitania deportaretur, [*Occitania.*] vt illam quoque prouinciam tanquam indiuiduus sancti Bernardi comes sua praesentia cohonestaret et luce collustraret. Celebratur Cisterciensibus fausta illa sancti Malachiae translatio 18.Maij.vt videre est in Calendario illius ordinis auctore fratre Angelo Manrique.

DE SANCTI COLVMBANI

iunioris obitu mirabili.

ET quoniam a S. Columbano exorsi sumus hanc seriem communicationis sanctorum Hiberniae cum populis et prouincijs Monarchiae Gallicanae, claudamus hanc paraphrasin cum alio S. Columbano illius prioris alumno, de quo Ionas in vita [62] alterius profatur in haec verba. “””””Cum quodam tempore in caenobio Luxouiensi vir Dei commoraretur, accidit vt vnus e fratribus nomine et ipse Columbanus, febre correptus, atque in extremis positus faelicem postularet exitum. Cumque iam vltimo halitu carere vellet, fidens de caelesti munere, quod longo famulatu quaesierat, vidit ad se virum fulua luce amictum accedere, sibique dicere, Non te modo a corpore ducere possum, quia lachrymis et oratione tui Columbani praepedior. Cumque haec Columbanus audisset, moerens ac si somno euigilasset, suum ministrum Theodegisum vocare coepit. Festina, inquit, perge et patrem communem Columbanum ad me venire compelle. Concito ergo gradu ille venit, ac B. Columbanum in Ecclesia positum flentem reperit, postulatque vt ad aegrotum festinus accedat. Venit ergo perniciter, et quid vellet interrogauit. Cur me, inquit, tuis orationibus in hac vita aerumnosa detines? Nam adsunt, qui meducere volunt, si tuis precibus et fletibus non praepediantur. Retentionis solue ostacula, vt mihi iam pateant caelestia regna. Tum metu Columbanus percussus, signo facto, omnes adesse imperauit, sancti sodalis amissionem gaudio temperauit; corpus Christi abeunti dedit hac vita viaticum praebet, ac post extrema oscula defunctionis [63] cantus expleuit. Erat enim ex eodem genere quo B. Columbanus, vnoque commeatu et nomine ex Hibernia processerant.”””””

lucerna virtutis, mors vero periodus miseriae, et initium laetitiae nunquam finiendae. Et quorum sacros cineres in terra veneramur, eorum animas sole splendidiore cum Christo cui seruierunt regnantes suspicimus, honoramus, olimus, eorumque opem patrocinijs suppliciter imploramus, opportune experimur, gratanter suscipimus.

Hi sunt illi palmites, hae spatulae ligni vitae reuirescentis in medio terrae: hi stolones, oliuae, surculi ficulneae, propagines vitis: vasa paxilli, faeciales pacis, caduceatores faederis aeterni inter Deum et homines, initer caelum et terram, inter Galliam et Hiberniam, inter hanc et illam Hierarchiam, inter vtramque Iordanis ripam arca in medio alueo posita, in quam vtrique versis in se vultibus, tanquam in propitiatorium Cherubini, respicerent. Ex ista abyssus et alueo hos paucos elegi lapides in memoriam communionis transeuntium et in titulum iuris, ac necessitudinis vtriusque [66] populi, tam eorum, qui vltra, quam qui citra flumen incolunt; Erecti hi pauci ex pluribus titulis renouabunt pristinae fidei, pristini foederis, pristinae coniunctionis recordationem: Alia tamen praeterea nobis supersunt horum signacula; Illa quidem purioris, ista vero non impurae authoramenta societatis: prior obligatio nascebatur ex intimis Christianae religionis, et disciplinae visceribus; posterior ex studiorum, et litterarum communione, quas Gallia fouit, Hibernia infudit; vt iam breuiter attingemus.

DE LITTERARIA STUDIO-

rum communicatione inter Gallos

et Hibernos.

MEMBRVM II.

Ad Pipini tempora perduximus cateruam fidelium operarum, quas gallia ex Hibernia suppeditatas accepit; quando ipse etiam Pipinus sanctum Vvironem Episcopum, a consilijs et sacris confessionibus ita haberet, ac veluti animae Antistitem, et salutis suae curatorem veneraretur, vt non temere ad eius pedes conscientiam expiaturus accederet, nisi calceamentis in signum reuerentiae detractis. Sed quia plures fuere Pipini principes, primus de Landis, [67] secundus Herstattus Caroli Marrelli pater, tertius eiusdem Martelli Imperatoris patet;

De tribus his Pipinis ita pronunciat Molanus [*In Natalibus die 21.Feb.*], haud inepte nuncupati illos non tantum Patriarchas, sed etiam Christianissimos Europae patres ac principes: cuius appellationis inter alias, quas assignat rationes, vnam quae nobis maxime notanda est, causam adiungit, quod Pipinus primus, eiusque progenies, non solum in pietate praeluxit, sed passim quoque fouit fidei praedicatores, quorum multi, vel ipso teste, ex Hibernia erant euocati, et complurium ex illis nomina iam superius posuimus.

DE PRIMA ERECTIONE

vniversitatis Parisiensis.

Non erat in pietatis studio maioribus suis impar Carolus Pipini tertij filius, ex stripe Francorum primus Imperator occidentis: Is ad zelum religionis addidit incrementum, et ornamentum studiorum generalium, diciturque primus fundator duarum Vniuersitatum, vnus in Cisalpina, alterius in Transalpina Gallia, id est Lutetiae Parisijs, et Papiae, siue Ticini in Insubribus. Sed qua id via, et modo [68] perfecerit non omnes introspiciunt. Nam quidam vulgo contenti fama circulari de Albino Alchuuino Flacco Anglo, quem lateri Imperatoris adhaesisse, atque Acromatis et Anagnostae loco in multis ei seruijsse, quem et Magistrum suum ac filiorum eruditorem, Pipini et Ludouici, extitisse constat, altius non inquirunt in originem et prima fundamenta erectionis harum Academiarum.

Sed qui caeteris penitus in hac inquisitione progressi sunt, alios auctores et Doctores producunt diuersos ab hoc Alchuuino, a quibus initium foundationis et Cathedrae institutionis peti oportere affirmant. Certe nouissimus editor operum Albini Flacci Alchuuini Abbatis, vir eruditus Andreas Quercetanus Turonensis, qui nihil praeterire visus est, quod vere pertineret ad encomium Alchuuini, in sua Praefatione ad eius opera n.xiv. multis persuadet argumentis illum neutiquam Parisijs erudijisse discipulos, quanto minus potuerit illic Vniuersitatem instituisse? Quod ex eo probat [*l.1.c.34.*], primo quia vel Parisiorum vel Lutetiae nullibi meminit in toto operum suorum contextu. Secundo, quod cum in pluribus Galliae locis fuerit cum Carolo Rege, vt Aquisgrani apud auctorem vitae sancti Ludgeri, aut sine Carolo, vt in Belgica^b [*b Epist.10.*] latitudine, Turonis^c [*c Epist.1.14.15.17.*], in Centulo,^d [*d Prolog.vi.S.Richarij.*] [69] apud sanctum Amandum^e [*e Epist.66. et Epist.12.*] et alibi, nunquam tamen docuisse se verbis apertis indicat nisi in palatio Regis, vnde praeceptor Palatinus dictus est, vel Caesaroduini Turonum, de quo legendus est ipse Epist.1. ad Carolum, et Epist.15.

Hoc igitur stabilito, non docuisse Alchuuinum Parisiis, restat indagandum, quisnam ille fuerit, quem primum doctorem, et primarium institutorem omnes debeant recognoscere. Nam conueniunt eodem tempore sub eodem Rege et Imperatore Carolo, vtramque Vniuersitatem Ticinensem, et Parisiensem fundamenta posuisse.

Antiquus auctor Sangallensis monachus (quem idem Andraeas mutilate citat in proaemialibus testimonijs; cuius et tractatum ex Ms. Bauarico Monacensis Bibliothecae, in lucem eruerat Henricus Canisius tom.j. *Lectio. Antiq.* ex quo et Pythaeus assuit fragmentum legibus Carolinis, et a Iacobo Gretzero allegatur, a Baronio item et alijs) nodum hunc dissoluere omnium optime videtur l.j. de gestis Caroli Magni. Cuius verba veritatis maiestatem quandam redolentia, proprio ipsius tono subijciemus.

Ex his tolletur etiam indeterminata dubitatio Polydori Virgilij [L5 *hist. Anglic.*], qui loquens de tempore, quo Carolus Gymnasium Parisiis et Ticini primum collocavit, *fuit is annus, inquit, 792. cum duos ferunt monachos ex Hibernia, sine ex Scotia, v quibusdam placet, in Galliam delatos, se sapientiam vaenalem habere, magna voce testantes, mercedis loco cibaria et vestiaria duntaxat petijisse, et istorum alterum, qui Clemens nominabatur, a Carolo Lutetiae retentum, eique ex omni ordine civitatis traditos iuvenes in disciplinam, alterum vero in Italiam transisse, ac Ticini docuisse*: Qui enim temporis iustam ineunt rationem, sciunt illo saeculo, diuque post, Hiberniam synonymos Scotiam vocari, qui autem tempora confundunt, autumantes illa aetate Caroli M. Clementis et Iohannis, quando ista Gymnasia instituerentur, sic discriminatam fuisse distincta gentium et regnorum nuncupatione, sicuti modo videmus vtramque patriam et [74] vtrumque populum discriminari, nimium aberrant a scopo veritatis, vt proprio loco eudentibus argumentis et testimoniis optimorum scriptorum euicisse nos existimamus, quae aequi lectoris iudicio stabit.

Concludamus itaque hanc illationem et consequentiam, Vniuersitatem Parisiensem a Carolo dotatam, a Clemente Hiberno institutam, ac primigeniis imbutam disciplinis, characterem indelebilem litterariae communicationis ab Hibernia receptae, liberis illis et liberalibus Gallorum mentibus insculpere. Et hanc ordinatam copiosamque studiorum sementem, non cessarunt illi annis et regnis insequentibus irrigare.

DE CONTINUATIONE

studiorum et litterarum per

Hibernos in Gallia.

Vnde Carolo Caluo regnante, et prosequente eandem studiorum curam, quam auita haereditate a Carolo M. relictam, fouebat; numerosa philosophorum agmina ex Hibernia ventitabant, qui messem excolerent, et succrescentem litterarum frugem docta manu educarent.

De his est illustre testimonium Eriici Antisioderensis monachi ad eundem [75] Carolum Imperatorem in Epistola nuncupatoria, quam praemisit vitae sancti Germani.

Multa sunt tuae monumenta clementiae, multa symbola pietatis. Illud maxime tibi parat aeternam memoriam, quod famosissimi aui tui Caroli studium erga immortales disciplinas, non modo ex aequo repraesentat, verum etiam incorporali feruore transcendit, dum quod ille sopitis duxit cineribus, tu fomento multiplici, tum beneficiorum tum auctoritatis, vsquequaque prouehis. Ne enim nostra inertia, quae sua sponte complectitur caecitatem, velum sibi excusationis de ignorantia obduceret, neue de praeceptorum inopia causaretur, id tibi singulare studium effecisti, vt sicubi terrarum magistri florerent artium, quarum principalem operam philosophis pollicetur, hos ad publicam eruditionem, vndecunque tua celsitudo conduceret, comitas attraheret, dapsilitas prouocaret. Luget hoc Graecia nouis inuidiae aculeis lacerata, quam sui quondam incolae cum Asianis opibus aspernabantur, tua potius magnanimitate delectati, studijs allekti, liberaliter confisi. “””””Dolet inquam se olim singulariter

Quo meruit sancti regnant per saecula cuncti.

De Lamfranci in eum censura et Concilij Vercellensis sententia, forsitan non in personam, sed in deprauatum ab aemulo [79] tractatum competit. Ego cum Andrea Duuallio^a [^a *Notis ad lib. Lugdu. tom.2. Auctarij Bibliot. SS.PP.*] Doctore Sorbonico, cui suspectum est Genebrardi^b [^b *In liturgia. Dionisij Areop. Gallico idiomate quasi ob errorum sacramentarium graphijs puerorum confixus esset.*] additamentem de causa martyrii, nullo teste vel auctore munitum, lectoris prudentiae omnia discutienda relinquo.

Sed quod maxime facit ad rem praesentem, Matthaeus Vvestm. asserit eundem Iohannem, virum perspicacis ingenij et facundiae singularis dudum, relicta patria ad partes Gallicanas transeuntem, Carolum Caluum adiisse, atque in magna ab eo dignatione susceptum, indiuiduum comitem ei fuisse mensae et cubiculi, et rogatu eiusdem Regis Hierarchiam Dionysij Areopagitae de Graeco in Latinum transtulit, [w(lifu/seoj meli/smw.)] et alium librum de naturae diuisione intitulauit, quem esse vtilissimum ait ad varias quaestiones fere insolubiles, enodandas. Si tamen in quibusdam ignoscatur in quibus a Latinorum tramite deuiauit, cum in Graecos acriter oculos intendit. Haec ille.

De eodem Erigena quasi Hibernigena sic dicto, quem vocat Abbatem Vercellensem Trithemius [*Anno 850. Cap.46. Cap.22.*], et clariuisse sub Lothario imperatore et Lodouico ac Carolo fratribus asserit, virum excellentis ingenij, Graeca et Latina eruditum lingua testatur. Et alibi virum doctum, ac religiosae conuersationis appellat, et *confossum graphijs* [80] *puerorum, quos docuit nescio quo instigante, multis clariuisse signis.* verba sunt Trithemij; et se legisse ait in quadam scriptura factum illum Episcopum Mekelburgensem sub Bremensi, eiusque Natalem coli.4. Idus Nouembris, vixisse sub Carolo, sed ei tamen superuixisse; quam opinionem praefert illi alteri, qua statuitur sub Henrico 4. clariuisse anno 1060. Nisi forte (inquit ille) duo fuissent, vno martyrij genere diuersis temporibus interempti.

Hunc igitur tam doctum tam religiosum tam sanctae conuersationis, vt anniuersario festo colereetur, et martyrum numero publice haberetur, si quos errores vel voce vel scripto protulit, non ex animi peruersitate, aut obstinata pertinacitate, sed ex humanae fragilitatis caligine non spontanea, videri posset hallucinatus. De quo aliorum esto iudicium, qui eius opuscula legerint. Nam nec illa, quae dixi, videre mihi contigit, nec alia, quae ab alijs assignantur eius opera nempe.

In Moralia Aristotelis l.9. et sic incipit Non reliqui locum nec templum.

Super Canones Azachelis l.1. De canonibus Asrachelis tract.

Ad Carolum Regem l.1. Valde quidem admiranda.

Versus diuersi generis l.1. Lumina sydereo recitans.

[80] Quae optarem in lucem erui, et a blattis vindicari ex aliqua vetusta bibliotheca sicubi delitescunt.

Ista cum alijs condita esse possunt in puluerulento aliquo pluteo; vel tineoso subsellio: quae in publicum emissa, et auctores queant et editores illustrare.

Sed de re quam nunc agimus, et de luce quam rebus et Regnis Gallicanis olim inuexerant Hiberni, eorumque princeps, quem posuimus primum erectorem Parisinae Vniuersitatis, sufficiat clarum testimonium Lupoldi Beberburgij [*Idem habet specul. histor. l.23 c.173.*] l.de zelo veterum

principum Germaniae, qui floruit circa annum 1340. sub Ludouico 4. Imperatore. *Gallici*, inquit, *aequari possunt Romanis et Atheniensibus per operam CLEMENTIS HIBERNI*. Haec ille.

Cesset igitur operosa indago Andreae Quercetani de Athene Gallica, alibi quam Parisijs stabilienda. Si iam Clementis opera aequati sunt Galli Romanis, et Atheniensibus; Mallet ille certe suam patriam Turonensem a Carolo nobilitatam, quam Imperij arcem Lutetiam. Et ideo dubitanter ait, *Forte in facundissima Parisiorum Lutetia perfecta fuit vrbiū Gallicarum Athene, ad quam Carolus Rex studium de vrbe roma transtulisse, quod de Graecia illuc translatus fuerat a Romanis, in Magno Chronico Belgico legitur*. [M. Chr. aelg. ad Bn.77.] Quod sic transtulisse intelligendum [82] est. Non vt ipsum studium vrbi Romae auferret, sed modum et solennitatem quae in vrbe seruabatur, translatis inde Parisios Doctoribus, et Magistris, instaurauit et priuilegijs confirmauit.

Non vtique primo omnium Doctore et erectore, is enim erat ex Hibernia Claudius Clemens: sed ill cum suo comite Iohanne Albino, quem Ticinum destinauit, laute et liberaliter habitis, subsidarios aliunde acciuit; et siue fama excitus, siue Caroli vocatu ex Anglia adueniens Alchuuinus, laterique eius plerumque adhaerens (ab eleemosynis et consilio si Balaeo credimus) et ex vrbe Roma aduolarunt alij, qui Romanam docendi methodum intulerunt, etiam opitulatorium seu vicariam praestiterunt operam, primo fundatori Claudio vt diximus.

Caeterum ne Claudio tribuatur nouae Athenes inductio, quam soli Alchuuino suo adscrii contendit Andreas, hinc penitus ille abiudicat ex eo totam Athenen vrbi Parisiorum, quod nullum reperiat vestigium vnde appareat Alchuuinum ibi versatum, cuius nec limen vnquam attigerit, ac Caesarodunum suum trahit eam, obtorta licet gula, contra fidem Chronici Belgici et aliorum a se citatorum; H. Pantaleonis^a [^a *De viris Illust. Germ. p.11. in Carolo. M.*], G. Buchananani.^b [^b *L.6 Rerum Scoticarum in Achao.*] I. Balaei^c [^c *Centuriae 11. scriptorum Britanniae. Buchananus dicit Scotos et Albinos sua lingua vocari idemque valere Scotum et Albinum.*] infamis memoriae scriptorum, sed et notae [83] probatoris Polydori Virgilij, quibus addas S. Antoninum, Zabarellam. Robertum Gaguinum, Bartholomaeum Chassaenum, de quibus superius egimus hoc eodem membro 2. n.10.

Ipse vero Alchuuinus aequior est editore suo in admittenda laude Hibernorum quos passim et stricta et soluta oratione multum extollit ab eruditione et sanctitate: vnde lib.2. de vita sancti Vvillibrordi Archiepiscopi Traiectini, quem Hibernia excoluit, ita loquitur.

Venerat occiduis quidam de finibus orbis

Vir virtute potens, diuino plenus amore,

Ore sagax, et mente vigil, et feruidus actu

Ad te temporibus Pippin, Francia foelix,

Quem tibi iam genuit foecunda Britannia mater.

Doctaque nutriuit, studijs sed HIBERNIA sacris,

Nomine Vvillibrordus meritis viuacibus almus, etc.

Deinde in Elegia de sancto Vvilgiso parente sancti Vvillibrordi, de eodem ita canit.

Nobilis iste fuit, magna de gente sacerdos;

Sed magnis multo nobilior meritis.

Vt dudum cecini, foecunda Britannia mater,

Pater Scottorum clara magistra fuit.

Francia sed foelix rapuit, veneratur, habebat

Illius, atque hodie membra sepulta tenet.

[84] Dum poëta dicit se dudum cecinisse de loco originis et educationis sancti Vvilibrordi, alludit ad hexametrum illud a nobis iam proxime allatum, in quo diserte asseritur, et in Britannia natum, et in Hibernia educatum. Vnde cum hoc loco ait patriam Scottorum ei magistram fuisse pro synonymis accipit vtrumque quod ex S. Beda quoque manifeste conuincitur: dicit enim Hiberniam propriam Scottorum patriam esse. [*Vide Th. Bozium l.8. de signis Ecclesiae c.1. vbi Scotiam pro Hibernia passim sumptam notat et ex Claudiano, Orosio, Isidoro, et alijs notissimum est.*]

Quo bene obseruato facile erit intelligere, quo sensu apud nonnullos scriptores, Hiberni vocentur Scoti: atque apud eundem hunc Alchuuinum alibi non solum Columbanus, Congallus, Adomnanus, quos constat ex Beda, Iona, Bernardo et alijs, Hibernos fuisse, sed et sanctam quoque Brigidam nostram, vnde in poëmatis ex Bibliotheca S. Bertini recenter in lucem datis ita scribit Alchuuinus poëmat. 247.

Virginibus sacris praesens haec ara dicata est,

Quarum clara fuit Scottorum vita per vrbes;

Brigida sancta foemina Christo simul ita fidelis

Haec nobis salutem suffragia sancta ministret. [f. saltem.]*

Et ibidem superius poëmate 246.

Patricius, Cheranus Scottorum gloria gentis,

Atque Columbanus, Congallus, Adomnanus atque

[85] *Praeclari patres, morum vitaeque magistri,*

Hic pietas precibus horum nos adiuvet omnes.

Atque vt dilucidius constet Alchuuinum liue poëtam agat, siue oratorem, per Scottorum patriam nihil aliud velle, quam Hiberniam, consulendus est ip[s]e in prosaica sancti Vvilibrordi vita, capite 4. vbi et locum indigitat institutionis, et celebritatem institutorum commendat; quod vtrumque in laudem Hiberniae cedit, et in probationem litterariae communionis, atque in Franciam exinde communicationis.

“””””In sacris, *inquit*, eruditionibus et in omni sobrietate, morumque honestate beatissimo (Vvillibrordo) vsque ad vicesimum aetatis suae annum, adolescente, proficiente, arctioris vitae ardore succensus, et peregrinationis amore instigatus; et *quia in Hibernia, scholasticam eruditionem vixisse audiuit*, quorundam Sanctorum virorum, fama narrante, conuersatione incitatus, et praecipue beatissimi patris et Episcopi Egberti, [*Egbertus Hiberniae alumnus vide Bedam l.3. c.27. et l. c.3. et l.5. c.10. vbi Vvicbertus dicitur doctrinae scientia insignis, et ratio additur: Nam multos annos in Hiberniae peregrinus annachoreticam in magna perfectione vitam egerat.*] qui cognomento sanctus vocabatur, necnon et Vvicberti venerabilis viri et Sacerdotis Dei, quorum vterque ob coelestis patriae amorem. domo patria, congnationeque relicta in Hiberniam secessit, ibique dulcissimos supernae contemplationis fructus, seculo nudus, Deo plenus [86] solitaria quotidie hauriebat conuersatione. Horum beatus adolescens aemulari cupiens religionem, cum conniuentia sui Abbatis et fratrum in *Hiberniam* veloci cursu conscendit, praedictorum patrum se familiaritati coniungens; quatenus, ceu prudentissima apis, ex eorum propinquitate mellifluos pietatis carperet flores, et in sui pectoris adluuario dulcissimos virtutum fauos construeret: Ibique duodecim annis, inter eximios simul piaae religionis et sacrae lectionis Magistros, futurus multorum populorum praedicator erudiebatur, donec occurreret in virum perfectum, et in aetatem plenitudinis Christi.”””””

Deinde quibusdam interiectis, prosequitur eius zelum; et qualiter ei visum est Franciam contendere, ac Ducem illorum adire Pipinum, virum strenuum, triumphis clarum, et moribus probum.

“””””Qui eum cum honore suscipiens, sed nolens tanto Doctore se vel suam priuare gentem, loca ei opportuna intra terminos regni sui prouidit, quo potuisset idololatriae spinas extirpare, et purissima verbi Dei semina, per munda noualia abundantius spargere. Qua vero id ratione et assiduitate perfecit, latius et enucleatius edisserit.”””””

Multa praeterea documenta occurrunt huius quam inuestigamus communionis [87] inter Franciam et Hiberniam; de Sedulio nostro Hiberniensi (Scotorum Archiepiscopi Hildeberti discipulo) sic enim a Iohanne Sichardo recte appellatur, qui eius Commentarium in Epistolas Paulinas primus edidit ex Fuldensi venerandae vetustatis exemplari: Trithemius affirmat amore discendi venisse illum in Franciam: deinde Italiam perlustrasse, et Asiam, postremo Achaeiae finibus excedentem, in vrbe Roma mirabili doctrina clarum effulsisse.

Et ne praeteramus insalutatum sanctum Patricium in hac communionis serie: Ille non immemor suae institutionis in Gallia, sub disciplina sancti Germani, factus *iam Hiberniae Apostolus, Olcanum, sic in baptismo vocatum ab eo, ob dolorem quem sustinuit, tempore acceptabili tradidit litteris, imbuendum. Qui gradiusculus effectus (Iocelinum audis) [c.87 in vita S. Patricij] discendi auiditate Gallias adiit, ibique diutius degens, multae litteraturae scientiam adeptus repatriauit: repatriatus scholas erexit, innumeros discipulos, quorum plures Episcopi sancti fuerunt, erudiendos, in litteraturae copiam prouexit. Ipse vero Doctor egregius Episcopalem gradum ascendit, in sanctitate multa vitam terminans.*

Ecce quales olim praeceptores Hibernia sortita fuerat: Heu nobis, quorum funesti dies, cum lachrymis testari possunt teterrimam declinationem et recessum [86] omnium, qui contingere potuerunt deterrimum, ab illa integritate et puritate doctrinae, quae tradi et percipi solebat in nostra natione, a nostris pariter, et ab exteris eo pridem commeantibus, tanquam ad emporium omnis pietatis et eruditionis. Sed nunc eo deuentum est, vt piacularis sit omnis illa professio; et mulctis atque carceribus obnoxij, qui vel contra nouella dogmata, contra placita Caluini turgida, et Orgiorum eius Liturgica hiscere auderent, vel ab ijs frequentandis desciscere: Quod qui facere praesumerent, comperiendos, anquirendos, paenis sanctionalibus plectendos esse, nuper instabant, et perstant etiam num in iuridicis circuitionibus his, qui publico iudicio praesunt modo et imminent statutorum, legumque executioni sollicitandae, iusticiarij, itinerantes et alij ex Anglia.

Ante hanc degenerem rerum, et temporum conuersionem, florente adhuc Hibernia, quam multis ex Anglia nutrix, et ad pietatem ac doctrinam manu ductrix fuerit; quam multos in Angliam triarios et subsidarios, genti adhuc ferae cicurandae et infideli erudiendae, immiserit; ex veteribus et modernis scriptoribus illius nationis elucescit: [*Beda passim in Hist. Malmesburiensis Archidiaconus Huntingdon, Houeden Camdenus: Chronograph.*] inclinante vero Hibernia, et Nouatorum illuue conspurcata, sanctionibus contra orthodoxos tametsi editis, [89] nondum tamen executioni sic demandatis, ut nostris diebus vrgeri has videmus, cum saeuiret apud Anglos Catholicos persecutio, dominantibus ibidem sub Elizabetha, Guilielmo Caecilio, Francisco Vvalsinghamo, et alijs nostrae professionis hostibus acerrimis, multis ex illa natione vel profugis erat asylum, vel portus naufragabundis; inque suas legiones admisit hos rorarios et ferentarios, obeundis omnibus munijs, quibus nunc meliore fauente sydere, funguntur nostrates Seminariorum alumni; Atque in ipso intercalari vtriusque missionis interuallo, quando necdum maturuerat nostra operariorum copia, et messis ipsa adhuc in herba esset, oborta Desmonici belli faeda tempestate, linum et hordeum laesum est. Eo quod hordeum esset virens, et linum iam folliculos germinaret: triticum autem et far non sunt laesa, eo quod serotina erant. [*Exod.vers.31.*] In hanc calamitatem si casu vel consilio praecipitauit ad mortem, quam vel formidauit ut horrendam, vel optauit ut sibi honorificam Nicolaus Sanderus, vir magnus ingenio, eruditione et zelo, si secundum scientiam proprio Marte acquisitam, certe non secundum praescientiam et voluntatem decreti efficacis beneplaciti Dei, in negotio illo quo promouere nitebatur de expeditione Hibernica: Cuius cum esset quasi [90] antesignanus Th: Stuckleius Anglus, homo proiectae audaciae, profligator et insignis veterator (si domesticus testibus credimus) [*Camdenus in Elizabetha, et in Chorographia Britann.*] qui tandem solutioris vitae fabulam, si aberat perfidia, catastrophe forsitan non dedecorosa conclusit in Mauritania: si malis ille consilijs, vanisue pollicitationibus lactauit virum praeclarum, pacisque studijs quam armorum gragori aptiorem; ut in medios fluctus irrueret, a quibus et absorptus est: non deberet vnus hominis dispendium, totius alicuius nationis vilipendio compensari.

Ac proinde maiorem grauitatem et prudentiam requirendam multi putant in Iohanne Pitseo Authore [*Anno 1580. n.1025. Liber est excusus Parisiis anno 1619.*] historicarum relationum de rebus Anglicis, qui tametsi ex sorore nepos Nicolai Sanderi, melius abstinuisset ab omni luctu de auunculo amisso, quam ita deploraret eius amissionem, ut et insurgeret in sedem Apostolicam, eiusque summum Pontificem, virum celeberrimae pietatis; et in vniuersam nationem Hibernicam nullo suo merito insolesceret: hanc quidem spernens, illum redarguens, vtrique iniuste iratus; neque suam inde exonerat culpam, sed magis accumulat iniuriam, quod non ipse solus, sed cum ipso quidam Doctores et primarij viri, (eadem vtique farina referti) ex Anglicana gente, sic deplorarint hanc [91] Sanderi mortem, ut de missione eius in Hiberniam, dolenter conquesti, his verbis ausi sint uti. *Ad quid summus Pontifex Sanderum nostrum mittit in Hiberniam? pluris facimus nos nostrum Sanderum quam totam Hiberniam.* De missione illa, quatenus a Stucleao vano ostentatore prostimulata, ut nec irrogo illi iniuriam si perfidum ganeonem dixerò, ita nec deprecor eius culpam, si deperditis rebus suis resarciendis, ut penitus irreperet mentibus pie affectis, laruam imposuit, et vana spe lactauit a se in errorem inductos: quatenus autem missio profecta est a pietatis zelo instaurandae Catholicae religionis in Hibernia, quam Anglicana ibidem natio velis equisque ibat exterminatum, si quispiam talis, ex se proficisci paratus, “”””” et in eo promptus omnem laborem, industriam omnem ponere, ut sectariorum errores confutaret, haereticos confunderet, veritatem Catholicam explicaret, propugnaret, defenderet, et honorem matris Ecclesiae per omnia tutum, saluum, illaesum conseruaret, quisquis ille esset, “”””” qui se illi discrimini lubens offerret, si honestaretur voluntaria eius profectio honorifico Nuncij Apostolici titulo, et nummi ad itineris expensas suppeditarentur, quisquis hoc faceret, an tibi iniuriam intulisse, an potius beneficium praestitisse censeretur? An qui extorribus pro fide [92] Catholicis iuuenibus Anglis domicilium, sumptusque praebet: ut litteris et pietate imbuti repatrient, animas suas pro salute popularium sponte exposituri, et ad itineris molestiam leuandam concedat facultates spirituales, et viaticum largiatur: male meruisse de iuuentute illa, vel de ipsa natione videbitur? Non opinor id dixerit vel Pitseus auctor Relationum,

vel earum editor quisquis ille fuerit. Vtrumque hoc si Gregorius xiii. PP. zelo religionis fecit, non est quod illi Doctores, aut viri primarij, de eo tam dolenter conquerantur.

Sed quamuis tantus vir Sanderus fuerit: tanti tamen nec ipse nec eius nepos Pitseus erat, vt cum tota Hibernia debuerit vnquam comparari: idque siue priscum siue praesentem eius statum velimus intueri, siue ipsum illud tempus, quo Sanderus isthuc appulerat; Nam vt de praesenti nihil dicatur, in quo plurimi sunt ex illa natione, illi et Pitseo non impares eruditione, sed et vtroque multo eminentiores honore et dignitate, si Nunciaturam (de qua nobis nihil constat) amoueris: illud certum est quo tempore Sanderus aduenerat claruisse doctos ac venerandos Antistites ex ipsa natione, qui partim clarissimo testimonio consignarunt, partim martyrio sigillarunt confessionem Catholicae veritatis. Richardus Creuaeus [93] Archiepiscopus Ardmachanus: Dermicius Hurlaeus, Archiepiscopus Cassellensis, Edmundus Tannerus Episcopus Corcagensis, vt alios multos praeteream, de quibus, qui voluerit certiolem notitiam capere, de constantia, virtute, eruditione eorum consulat tertiam partem Analectorum de rebus Hiberniae.

Iam ad anteriora tempora si oculos reuoluamus, nulla magis subsistet comparatio, quam si ad iubar solis meridiani, lucernam scintillantem in tenebris conferamus.

Quod igitur sancte affirmauit Pitseo pius et grauis (ipso teste) Sacerdos guilhelmus Sladius, de querimonia illa quam dixi quorundam Doctorum aduersus Gregorium xiii. vtrum sanctitatem, pietatem, vel grauitatem sapiat, aliorum iudicio relinquatur, non quod ego vel minimum derogatum velim de existimatione, et dignitate Sanderi, quem scio excelluisse multis ingenii, et doctinae dotibus, sed quod impar sit, qui cum vniuersa aliqua Christiana, Catholica, bene instituta natione descendat in certamen, et quasi licitatione pretij subiiciatur voci praeconis: Ac proinde quisquis serio institueret eandem comparisonem, a charitate Dei et proximi longe abscedere et praepostero iudicio duci videretur.

[94] Certe si superstes esset ipse auunculus, nullam habituram nepoti gratiam existimo, qui tam iniquam et puerilem comparisonem posteris tradendo approbaret, quando ipse si mille haberet animas, bis mille talenta eruditionis et doctinae vltra mensuram a Deo reapse concessam, et haec omnia libenter expensurus, et illas profusus creditur pro salute vnius Hiberniae: Idque duplici intuitu facturum arbitror, tum communi charitatis Christianae, ad imitationem aliqualem Christi Domini, *qui sic vnumquemque quasi solum curat, sic omnes quasi singulos*, [Augustin. l.3. Confess. c.11.] tum proprio nexu et obligatione quasi gentilitia, vt cum Hibernica natio demergatur in barathrum schismatis et errorum, protrudentibus Anglis; aliquod emergendi leuamen itidem ab Anglis nasceretur.

Sed quid mirum si iniquiores sentiat Hibernia aduersarios, quando ipsos domesticos fidei Anglos minus aequos aestimatores experiatur? De his iam patet ex Pitsaei programme, quod inscriptum est distincto caractere, vt facilius in oculos incurrat inter alias eius relationes; De illis vero, qui palam nobis aduersantur, res est euident ex vsu et praxi quotidiana, et oneribus illis grauissimis, exactionum, inquisitionum, exauctorationum, confiscationum, carcerum et similium, quae a multis [95] annis sustinuerunt ab Anglis Hiberni orthodoxi.

Caeterum praetermissis aliis, lubet hic subiicere praemonita vnius ex primariis iudiciis Anglis, quae in postremo circuitu trimestri detulit iuratis quaesitoribus (autumno iam proxime elapso) currentis adhuc anni 1619, [Eodem quo editus est Pitsaeus anno.] secundum computum Anglicanum: quum nobis inchoatus sit secundum stylum Romanum, annus 1620. Atque ea hoc loco autumaui, non parerga fore, quando et de religione, et de litteraria institutione tractamus. Ita concionem suam ille exorsus est in conuentu quodam forensi, in haec verba.

PRAEMONITA A PRIMARII

Iudicis contra Catholicos in Hiber-

nia, et de monasticis occu-

pationibus.

Ex diplomate Regio nunc in hac Curia perlecto, manifestum est quorsum et ob quid conuentus iste celebratur: nempe ut sacrum opus iustitiae administretur: nempe ut sacrum opus iustitiae administretur: transgressores puniantur, ius suum cuique tribuatur, nemini iniuria fiat. Huc nos accedere debemus magno zelo et studio, Deum ipsum imitantes. Quippe Iehoua odit iniquitatem, amat iustitiam. [96] Et in hac re procedendum est iuxta normam veritatis. [Grand Jury.] Ac proinde vestri muneris erit, qui de factis vniuersis inquiritis, veritatem inuestigare: [Jury of triall.] vos autem qui de facientibus pronunciare debetis, ipsam veritatem explorare, et re explorata reum vel purgare, vel damnare ex amusse veritatis oportet: quia negotium iustitiae negotium est veritatis. Idcirco facienda est inquisitio omnium enormitatum et facinorum, contra Deum, contra Regem, contra bonum publicam et patriam. [Enorme contra Deum facinus censetur hoc tempore professio Catholicae religionis clancularia in Hibernia.]

Primo autem loco circa ea quae pertinent ad cultum Dei, quaedam extat lex, quae nunc vetusta est, (proh nouam et pudendam et veteratoriam vetustatem) condita regnante Elizabetha; pro vniiformitate religionis (proh deformitatem) in hoc regno, pro officio Ecclesiastico, et liturgico ritu atque administratione sacramentorum, (proh vicissitudinem vitiorum inundantium, et rituum irritantium Deum excelsum.) [Loquitur de Caluinistica coena, et concionibus Protestantium.] Si quis itaque verbo, vel opere; scripto vel argumentatione detrahat, derogetve eidem officio, sic statuto et stabilito; [Vide p.2 Analectorum obser.24. vtrumque actum siue statutum de vniiformitate religionis et iuramento Primatus. Primus gradus est poena centum. secundum cccc. marcharum. tertium confiscatio bonorum omnium et carcer perpetuus.] vel si quis sic detrahentem aut derogantem, lare, foco, hospitio recipiat, foueat, subleuet; paenam legis incurrit primo, secundo aut tertio gradu illius statuti, prout ipsis tenore et [97] limite exprimitur. Porro inquirere debetis in omnes illos, siue Papistas siue Anabaptistas, siue alios cuiuscumque sectae, qui contemptu vel negligentia non se recipiunt ad diuina audienda (nempe officium Caluiniticum) singulis diebus dominicis, et alijs festis, diuino cultui destinatis. Sancitum est etiam eadem lege seu statuto contra intumescentem et usurpatam Sedis Romanae auctoritatem, et contra quoscumque eam tuentes, extollentes, defendentes verbo aut facto: quandoquidem illa usurpata et adscititia auctoritas, vnica obex est propagationis Euangelij, et incrementi verae religionis in hoc Regno. Inter alios illius propugnatores, vna est periculosissima sectae Iesuitarum, affirmantium quod per eandem usurpatam auctoritatem, Reges abdicari Regnis, et vita etiam deijci possunt. De his et alijs Regicidis inquiretis, quos omnes nobis praesentabitis. Est et alia saluberrima lex, quae de praeceptoribus et ludimagistris agit: ea vero plurimum conducit rectae religioni promouendae. Cum sit certum, quamcumque educationem, qua iuuentus a teneris annis imbuatur, quamcumque religionem imbiberit per reliquam vitam, non facile recessuram, quin potius radicibus profunde missis, fixe plerumque remansuram. Propterea quisquis praesumpserit pueros docere, scholam aperire, aut praeceptoris officio fungi, qui non fuerit approbatus et constitutus ab Episcopo loci, [Nec approbantur ab Episcopis praet. eorum nisi qui seruiunt tempori et prostituunt conscientiam.] inquirendus, praesentandus et [98] puniendus erit vigore huius statuti, etc.

Haec ante biduum mihi tradita, cum repente ista scribenti in mentem manusque venissent, lectori meo communicare omnia volui, vt festinantem me ad tertium membrum huius secundae partis si cui libuerit percunctari, vnde acciderit iste miserabilis casus, et nationis nostrae occasus mirabilis a pristina celebritate et fama, quidve remoretur ab Anastasi et resurrectione ad amissum splendorem recuperandum, vno verbo respondeatur, vnum ex praecipuis impedimentis et remoris, esse hanc dissonantiam, et cacophoniam in religione, qua sublata sperari posset ligni arescentis reuegetatio; vt restituta postliminio fidei orthodoxae publica professione, disciplina Catholica refloresceret, studia litterarum reualescerent, studiorum pritanaea reuiuiscerent, Caenobia, quae litterarum domicilia, et religionis erant sacraria resurgerent. Recte Trithemius narrat [*In Chronico Hirsangiae 1.*] omnia caenobia pridem fuisse gymnasia, et omnia gymnasia Caenobia.

Hinc est quod ex ipsis heterodoxis scriptoribus nonnulli moderni deplorant istam monasteriorum demolitionem, quae facta est auaritia vel inuidia quorundam in insulis Britannicis, quod videre licet apud Io. Stoum, Guilielmum Camdenum, Edmundum Housium et alios. Atque [99] anonymus quidam Annalium concinnator, [*Ex bibliotheca Nortoniana anno 1616.*] quos a primordio regnantis Henrici octauī, per triregnum eius et liberorum vsque ad Elizabethae initium perducit. Anno eius 32. ita ait. *Non desunt sane homines docti, pijque, qui quamquam inficias non iuierint, otiosos et ventri deditos homines ex his latibulis vtiliter excitatos, etc. tamen quod tot, tamque magnificas basilicas, vt in ijs Deus coleretur, a maioribus conditas, a fundamentis destruxerint, [De monasterijs loquitur.] quodque locum nullum plane reliquerint, vbi monasticam vitam secundum exemplum antiquorum patrum, pie transigere volentes, quiete degerent a mundanis occupationibus segregati, [Nota censuram Protestantis.] et siue scriptioni suae contemplationi (homines ad res administrandas siue publicas siue priuatas minus apti, quales multi reperiuntur) toti incumbere; adeo profecto non probant, vt ob ista vtrique nempe Henrico octauo, eiusque vicario generali Thomae Cromuello. Deum multo minus propitium extitisse, sibi persuasissimum esse profiteantur,* ita scriptor Protestanticus.

Et quod hic Annalista breuiter perstringit de solitarie viuientium occupationibus, clarius elucidat Scotchronicon his verbis. [*L.6.c.39.*] *Statutum est, inquit, in Anglia conuenienter, quod vnumquodque monasterium, a Regibus fundatum, haberet de ipso loco suum certum scribam, vel scriptorem; qui omnia notabilia tempore Regis, saltem [100] in Regno, vel e vicinis contingentia, secundum quod veritas facti se haberet, cum data annotarentur; ad proximum generale Concilium post obitum Regis omnes illi Chronographi conuenirent, et sua vere dicta siue scripta in medium producerent, et delectis a Concilio sagacioribus et in talibus peritis et expertis scripta examinarent, et diligenti habita collatione, de congestis summarium extraherent, et Chronicam compingerent, ac in coenobicis Chronicis, quibus fides daretur, scripta reponerent, ne temporum labilitate, memoriae gestorum in Regno deperirent.*

Horum monasteriorum diligentiam, si non vicerint praeuendo monasteria sancti Columbani aequiuocae congregationis; saltem imitando non praetermisisse verisimile est. Idque ex itinerario Columbani Eustasio Abbate conscripto, et ex rebus eius gestis a Iona in commentarium redactis, ex parte colligitur. Itemque videtur dicendum non de Luxouiensi tantum, sed etiam de Fontanensi, de Palatio, Donati, de Adonis et Dodonis monasterijs, de quibus omnibus in primo membro huius secundae partis scripsimus. Nec dissimile est iudicium de Ardmachana Basilica; de Benchorensi etiam, et Brigidiano in Hibernia coenobijs, quorum archyua et tabularia, vtinam non intercidissent per crebras [101] deuastationes et bella quae acciderant.

DE COMMERCIA CIVILI

inter Gallos et Hibernos.

MEMBRVM TERTIVM.

Postquam de Ecclesiastica et Academica, id est, de sacra et litteraria communicatione Hibernorum cum Gallis, in superioribus egimus; restat dicamus aliquid de civili commercio vtriusque nationis. Et sane si sermo sit de saeculari negotiatione, qualis esse solet in mutuis contractibus emptioinis, et venditionis secundum iustitiam commutativam, inter vicinos et longinquos; non est recens, nec ab heri vel nudiustertius instituta inter vtramque gentem et populum illa mercimoniorum contrectatio; vt nostri importent huc, quae sibi superfluum; et hinc exportent, quibus indigent. Eaque mutua inter eos commutatio; quo modo non sit intermissa, testes sunt maritimae viuitates, paene omnes in Normannia, Britannia Armorica, Aquitania, Picardia, et sic de alijs, quaecumque vergunt ad nostrum Oceanum Vergiuium, in quos omnes portus, nostri mercatores conuehant sua coria bouina, tam cruda, quam elaborata, suas [102] gausapinas, lanam impexam, textam, leuidensem, suos salmones, haleces, asellos, et capitones salitos, doliorum tigillos, sebum, pelles ouium, pelliculas syluestrium animalium, vt vulpium, aquatiliu, vt lustrarum: linum et telam, et similes alias merces; exportant vero vinum, aeramenta, lupulos hortenses, et alia. Adeoque antiqua erat et frequens ista Hibernorum cum exteris, praesertim Gallis negotiandi consuetudo, vt Cornelius Tacitus, in eo praeferat Hiberniam vicinae Britanniae dum ita loquitur. *Solum caelumque et ingenia cultusque hominum, Hibernorum haud multum a Britannia differunt, melius aditus portusque per commercia et negotiatores cogniti.* [In vita Iulij Agricolae, c.1.] Idque rescire potuit Agricola per expulsum seditione domestica vnum ex Regulis gentis, quem exceperat, ac specie amicitiae in occasionem retinebat, debellandae nimium obtinendaeque Hiberniae, probe sciens id profuturum *aduersus Britanniam si Romana vbique arma et velut e conspectu libertas tolleretur.*

Sed nos praetermissis negotiatorum negotiis, aliam communionem et commercium quaerimus; aliam inquirimus communicationem; eamque ni fallor inuenimus triplici iure subnixam, connubij, cognationis, et hospitij. Et de prima quidem eam sic deduco; in memoriam reuocans, quae antea dicta sunt de Rege Dagoberto, eiusque [103] consanguinea S. Vvaldegrude enupta S. Vincentio Hiberno; ex quo foelici matrimonio foeliciter inito, foelix enatus est fructus quatuor sanctitatis germina celeberrima. Masculi duo S. Landricus et S. Dentlinus. Foeminae item duae S. Aldetrudis et S. Madelberta. De primo omnium S. Landrico ex lectionibus Ecclesiae canonicorum et dominorum oppidi Sonegiensis, ita narrat Molanus in Natalibus 17. Aprilis.

“””””Sonegijs, natalis S. Landrici Episcopi et Confessoris. Qui parentes habuit sanctitate et nobilitate illustres, beatum Madelgarium agnomine Vincentium et Vvaldegrudem, quorum omnes proles in sanctorum numero adscriptae cognoscuntur. Ex his Landricus, qui primus ab vtero matris natiuitatis exordium msumpsit, sic gradatim virtutum iter accelerauit, vt in Cathedram* [* *Verius Meldensis vt patet ex Chronico Cameracensi. l.2. c.46. ponitur a Demochare ordine 24. l.2. de sacr. Vide Hucbaldum in vita Aldegundis c.8.*] Metensis Pontificij dignaretur eum Dominus sublimare. Post obitum autem patris, postposito Episcopio vsque ad foelicem transitum Sonagiense monasterium rexit: vbi etiam est tumulatus, etc.”””””

Videtis ex hoc vno coniugio, quam multa bona profluexerint: exemplum coniugibus [107] thori sancti et immaculati; parentibus recte educationis liberorum; exemplum liberis obedientiae et imitationis parentum; exemplum palatinis sibi a saeculi naufragio cauendi, Regularibus, otii fugiendi, bonaeque institutionis aliis infundendae, opprobria calumniantium fortiter tolerandi: vno verbo, in vno hoc connubio relucet sacra, litteraria, ciuilis communio, et arcta bonorum confaederatio inter Galliam et Hiberniam.

Sed dicet fortasse quispiam, quod vna hirundo non facit ver: et ex vno hoc nuptiali nexu non posse conuinci inter vtramque nationem, extitisse memorabilem aliquam vitae socialis communionem aut ciuilis consortii vinculum.

Esto vna hirundo non faciat ver, vnus tamen Plato instar multorum erat sapientissimo philosophorum Socrati; et vnus Vincentius cum vna Vvaldetrude nobis esse posset ad instar multorum coniugum. Hoc eorum pietas, eorum honorificentia, eorum faelicitas in se et in sobole, eorum profundissima humilitas cum charitate celsissima, eorum fundatissima virtus, solidissima dignatio, magnificentissima liberalitas in posteros, adeo et in nostram vsque aetatem propagata, et obsequio diuino firmiter mancipata, id euincet nobis et vel inuitis extorquebit: Nihil in illis [108] hirundineum garrulae vanitatis saeculi; nihil arundineum mundanae instabilitatis: nihil horridum aut hiulcum involuntaria eorum austeritate; suam illi fecerunt paupertatem multorum egestati subleuandae seruire. Illa ex illo didicit, vterque a Gisleno, Autberto, et hi ab Hibernis adiutoribus et cooperatoribus non mediocriter suffulti, istos vero a sancto Vincentio vel euocatos, vel educatos e tellure natali, non est dubium a S. Patricio, Columba, Brigida fuisse adiutos.

Sed cum vnus Vincentius Madelgarius posset nobis hoc loco sufficere, ne laborare penuria videamur, alium ei ex superabundanti subiiciemus, qui non impar ei in nominis celebritate, prope etiam sanctitatem exaequat. Is est sanctus Rupertus Saltaburgensis Antistes, qui in nostra Scotorum patria, a sancto Patricio baptizatus, et litteris Ecclesiasticis imbutus legitur, a Regia stirpe Francorum, et Ducum Scotiae prognatus apud Henricum Canisium tom. 5. veter. Lection. videri poterit. Et in historia eiusdem sancti, cum fratre Trudberto et sorore Erintrude, quam alij neptem eius autumant, initiatos instructosque a sancto Patricio in Scotia, non alia opinor ab illa quam ipse incoluit et excoluit, in qua et viuens sedit et mortuus requiescit, vt verbis vtar sancti Bernardi.

[109] Mirum quod nusquam de hoc ciuilis societatis vinculo nuptiali sermo nobis recurrat, quin mox subintret de sacro et litterario nexu mentio.

Nam si Rupertus cum fratre Trudberto et sorore Erintrude ex stirpe, et sanguine magnatum Hiberniae sunt editi, hoc exiguum censeatur, nisi statim cum sanguinis communione misceatur regenerationis in Christo, et Christianae educationis ibidem prouentus: vt de Ruperto habemus baptismo initiatum, et litteris institutum fuisse a nostro sancto Patricio.

Alteram communicationis legem priori agnatam, ex qua etiam ipsa illustratur magis, est cognationis ius, cuius siquis inficias iturus esset, ex ipsa cognominum energia, et mutua familiarum nomenclatura argui posset et conuinci.

Plurima certe sunt apud nostros illustrium etiam familiarum nomina, quae Gallicanam sapiunt originem, qualia sunt multorum titularium, et equestris ordinis, nobilium, et generosorum, atque ingenuorum, et in quolibet gradu nostrae Reipub. Sic de la Roche, de la Cource, Nogent, Barneuille, Netteruille, de Lacy, de la Blanche-ville, de la Grosse, de S.Leger, de S.Aubin, Burnell, Boucher, Verdun, Moucler, Rochfort, de Burgo, Petit, Belleau, et infinita alia eiusdem originationis.

[110] Siue autem primo assultu in terram nostram e Gallia excenderint, quaesituri nouas sedes: siue proximo ex Anglia resultu in nostram viciniam immigrauerint, eandem redolent prosapiam : sed cum hoc discrimine, quod hi qui ex Gallia proxime ad nos traiecerant sua muria Normannica vel murice Armorico, Aquitanico, Gessoriaci liquefacti, meros Gallicismos ad nos inuexerint; qui vero ex his portubus in partes Britannicas Angliae, Cambriae, Cornubiae, Loegriae, Caledoniae penetrauerant, et inde apud nos excensionem fecerant madore Britannico imbuti, mores suos cum aduentitiis miscentes, temperamentum ex vtrisque conflatum nobis infuderunt. Sed qualescunque fuerint ritus et instituta, nomina ipsa respiunt truncum vnde prouenerant: retinent saporem primigenium, quo tincta sunt, et ad petram respiciunt vnde sunt excisa: nec pardus suas varietates perdit.

Quod si Claudius imperator Iliensibus, quasi Romani generis auctoribus tributa in perpetuum remisit, recitata veteri Epistola Graeca [*Suetonius in Claudio c.25.*] Senatus populiue Romani Seleuco Regi amicitiam et societatem ita demum pollicentis, si consanguineos suos Ilienses, ab omni onere immunes praestitisset. Si Hebraei cum Spartiatis quasi cum fratribus communicabant, [*Machabae.12.*] eorumque [111] memores erant in sacrificiis, quae offerebant, et in obseruationibus, sicut fas erat meminisse fratrum, ob communem eorum originem ab Abrahamo vsque ductam; prout rescriptum Arii Regis Lacedaemoniorum continebat; [*Vide Genebrard.l.2 Chronogr. qui legendum putat Darium ex auctoritate Pausanii Plutarchi.etc.*] Quid impedit quominus inter vtramque gentem Gallicam et Hibernicam, quarum propinquior cognatio, et dilucidior est propinquitas, mutuis inter se officiis et beneficiis consocientur, vt sanguinis communio gradum faciat ad societatem et amicitiam inter vtrumque populum stabiliendam.

Tertium communionis ciuilis vinculum est ex iure hospitij petendum: quo quid apud antiquos sanctius et antiquius? vt qui illud violasset in Busiridis censum aut Troglodytarum tabulas referri, et ex albo humanae societatis cultorum, eradi debeat et expungi. Magnum quidpiam et paradoxum dixero, si Hibernia olim non hospitium tantum, sed asylum et perfugium fuerit nobilissimis Europaeum gentibus: quisquis tamen asseruerit, nec in aëre loquetur nec in aqua scribet.

Habetur, id apud antiquum et celebrem scriptorem, eumque vnum ex praecipuis Romanae historiae conditoribus: Cornelium Tacitum nullo tacendum ore; in vita Iulij Agricolae soceri sui: si verba eius non perfunctorie legantur, sed accurate et [112] pensiculate expendantur, primo considerat situm nostrae Insulae: *Siquidem Hibernia medio inter Britanniam et Hispaniam sita* (non Mathematica diuisionis aequalitate, sed interiacet tamen) *Gallico quoque mari opportuna, valentissimam imperij partem magnis inuicem vsibus miscuerit!*

Quaenam ista valentissima imperij pars, nisi inclytae illae nationes Gallorum, Hispanorum, Britannorum? hi nerui et artus Romani imperij: hi bellicosissimi populi, quibus in prouincias redigendis, tot Scipiones, tot Caesares insudarunt: quibus etiam in officio continendis, tot nummorum acervos exoneravit aerarium populi Romani, tantum sanguinem profuderunt legiones Romanae, tot expeditiones fecere Duces et Imperatores Romani. Hae ero validissimae gentes, valentissima imperij portio, censitae sunt in historia Romana, ab his illa permixtio magnis vsibus inseruiens, a Cornelio notata est: qua missi sub iugum populi, mordentes seruitutis fraenum, et ex ore excussum cupientes, in Hiberniam proguerunt.

Nec aliter accipit verba Taciti, fidissimus interpres Guilielmus Camdenus in sua Chrographia, quem proprio ore loquentem aequis auribus feramus.

“””””Cum suum Romani Imperium vndique propagassent, multi procul dubio ex Hispania, [113] Gallia et Britannia huc se receperunt (nempe in Hiberniam) vt iniquissimo Romanorum iugo

colla subducerent. Nec aliter illa Taciti verba capio, Valentissimam imperij partem magnis inuicem vsibus miscuerit.””””” Idemque alibi in medio relinquit, vrum Carausius ille Menapius, [*In sua Lagenia.*] qui assumpta purpura Britanniam inuasit et contra Diocletianum hostem Christiani nominis teterrimum occupauit, Hibernus an Belga fuerit, tanetsi auctoritate Aurelij Victoris, qui vocat eum Menapiae ciuem, magis inclinet Hibernum fuisse, eo quod vrbs Menapia non in Belgica, sed in Hibernia statuatur a Geographis. [*Ex editione Andreae Schotti.*]

Maneat igitur hoc certum et fixum, quod de iure hospitij diximus, illustrioribus Europaeis (a quibus nec Germanos secludimus) asylum extitisse et perfugium Hiberniam: scutum quoque a tyrannide et iniurijs Ducum ac Legionum populi et imperij Romani: vt arguendus videatur Polyhistor dum eam pro gente inhospita virulente sugillat, atramento sutorio maculam ei illinens, quam ratio temporis ex Tacito subducti, et inueterata indoles hospitalis facile diluet: vel siqua tunc sordes aut illuies adhaeserat ex communi cum caeteris vicinis gentibus contagione, quae secuta est rationis et cultus accuratio paulatim detergebat inustam infamiam a[?] [114] qua renouanda melius abstinuissent moderni quidam scriptores, quam vt more pecudum arietem caeco impetu sequentium, nullo delectu habito iudicij proprii, in eisdem errores inciderent, in quos, magis excusandi veteres, captis e triuio rumusculis, impergerunt; [*Non semper vera sunt quae a quolibet de quibusuis narrantur A. Ortelius. Vide Cambrensem e mediae aetatis scriptoribus, Boterum et alios. Camertem etiam et Vadianum ex recentioribus. Vide tom.7. histor. Germ. fragmentum Anonymi praefixum Alberto Argentinensi et Vuyon l.4. c.26. Bedam l.3.c.1 et 3. Malmesburien. l.5. c.3. de Regibus.*] quod nunc ad oculum patet in Solino et in Mela, in quam multis extra lineam saltauerint, in sua quandumuis breuicula istius et reliquarum Britanniae insularum descriptione.

Sed antequam egrediamur e finibus huius celeberrimi hospitij, adeamus Dagobertum regij Francorum sanguinis Ephaeum et Regni Austrasiae legitimum haeredem, quem perfidia Grimoaldi tutoris a patre Sigeberto Rege dati, in monachum totendit, atque huc ad peregrinandum direxit, vt filium suum contra fidem datam, contra ius fasque in Regnum eueheret. Quamuis enim tutelae ceremonia et sanctitas violata sit ab iniquo Curatore, Hibernia tamen haud intuta illi aut inhospita, quemadmodum et alijs principibus necessitate pressis gremium suum aperuit, quod et Osvaldus Rex cum Osuio fratre aliique Britannorum Proceres testati sunt, et historiae illorum temporum non obscure commemorant. Nec subduxit [115] Gallia talionem antidoralem in suscipiendis profugis nostris, tum alijs eminentioris fastigij, tum alumnis studiorum, quos materno sinu refouet, et paterno affectu complectitur.

Ob istam munificentiae Gallicanae perennem venam, debet plurimum eidem nationi Hibernica natio; debet etiam ob veterem obseruantiam, qua sanctos olim Hibernos, et suscepit in tutelam, et susceptos adhibuerat magnis in Repub. muneribus: vt etiam in Regni arcanis, eorum consilio, fide, prudentia, pietate vterentur. Sic Vvirone Pipinus, sic Vincentio Dagobertus, sic Columbano Theodoricus, et post Theodoricum Clotharius, magni principes et Reges Galliarum. Cumque tumultus fugiendi, et captandae solitudinis causa recessisset e Gallia Columbanus, et transgressus Apennini iuga, nouus incola Alpinus in Coenobio suo Bobiensi secessum faceret, idem Clotharius Rex honestissimam legationem ad eum misit Eustasium Abbatem Luxouiensem discipulum et successorem isius, adiunctis aliquot ex magnatibus Regni, qui nomine Regis eum rogarent, vt dignaretur ad Regem reuerti, cui magno vsui futura esset eius pia et fidelis prospicientia, et consiliorum assidua communicatio, non tantum preces [116] et sacrificia, quibus etiam absens frui posset.

Hucusque prouexit Hibernos diuina dignatio simul et Galliarum magnifici Reges: hucusque et nos proueximus huius ciuilis commercij vtriusque gentis communicationem: quid nobis deinceps nisi lachrymae, gemitus et suspiria de nostro infortunio et lapsu ab illo culmine sanctitatis, eruditioinis et honorificentiae? Quam rerum commutationem tam luctuosam et deplorandam,

Thaumaturga nostra Brigida animo praesensisse videtur, dum quadam vice praesente sancto Patricio cum suo discipulorum sanctissimo Cuneo, in ecstasim rapta, huiusmodi visione et praesagio futurorum diuinitus illustrata fuisset, quam praecipiente id sancto Patricio, in hunc modum enarrauit. [*Ioelin. c.92. vitae S.Patritij.*]

Vidi synodum Candidatorum, et aratra, boues et segetes cuncta candida, deinde omnia illa maculosa, postmodum omnia nigra, ad vltimum conspexi oues et sues, canes et lupos discordantes ad inuicem et confligentes. Sanctus autem Patricius visionem exponebat, totumque candorem praefatum ad mundi statum tunc temporis praesentem pertinere dicebat. Omnes enim in eo Praelati et subditi erant in fide ac bonis operibus secundum Euangelicam doctrinam et Apostolicam feruidi et fertiles. Maculosa quoque ad tempus [117] sequentis generationis spectare dicebat, in quo fide quidem canderent, sed ea prauis operibus denigrarunt. Nigredinem subsequenem asserebat tempore generationis secuturae congruere, in qua vitam suam homines, non solum iniquis operibus prophanarent, sed etiam fidei Christianae abrenunciatione. Discordiam ouium, suum, canum, luporum, pronuntiabat controuersiam innocentium et immundorum, Praelatorum honorum et prauorum affuturam in diebus posterae generationis, post annorum scilicet curricula plurimorum. Hactenus visio et eius expositio.

Quae si tota transacta est: et nobis si non esset nefas per certos temporum articulos ad certas aetatum periodos eandem deducere; proclue foret extremas duas mutationes nostris et aorum diebus accommodare: illic quidem prophanationem sacrorum, et abiurationem figei Catholicae, saltem oretenus sub Henrico VIII factam: nobis vero et proximis nostris antecessoribus, dogmatum pariter et politeumatum digladiationem: dum porcorum rostris effodiuntur ouium pascua; et luporum e rostris et suggestis incondito vlulatu, supploditur agnorum balatus; et inter se hircis arietantibus innocuus ouium grex inedia contabescit, alijs illis vel inuidia, vel saturitate crepitantibus. Canes interim quos custodiae ouilis oporteret [118] inuigilare, vel ex se muti sunt vel coguntur obmutescere. Quod si quando vel furtiuus latrant excursibus, sues ad rauim oggrunniunt et lupi in rabiem efferantur: Sed nolumus refricare cicatricem aut crabones irritare.

His ita sufferuescentibus rixis, vt diximus, (plura dicturi si mores et tempora tulissent) videamus quo demum reciderint res Hibernorum, quam profunda obscuritatis et abiectionis nocte inuoluantur; quam longe abstent ab omni honorifica dignitatum communione, quid mirum in Gallia, quando in ipsa patria sua, apud focos auitos, et lares patrios, nullius honoris, siue Ecclesiastici, siue politici consortes esse possunt, nisi qui exsortes se faciunt gratiae Dei, et haereditatis caelorum. Quando eo deuentum est calamitatis et miseriae, vt honestiores quidam et cultiores vel moneantur ab alijs non maleuolis, aut a seipsis nullo hortante moueantur ad faciendam abnegationem patriae, quasi erubescerent se nasci obnoxios omnibus improperijs, aerumnis et opprobrijs, quae secum trahit multorum iudicio, illud olim eximium, nunc vile vel exile vocabulum.

Sed nobis quamuis non admodum vetusta sit ista inclinatio rerum et fortunarum, orbi tamen Christiano innotuit; quum [119] et a condita rerum vniuersitate inualuerit decliuitas, et mutatio sortis hominum, populorum, et gentium, his nunc surgentibus, illis cadentibus; his elatis, illis depressis, his spernentibus, illis spretis: his florentibus, illis marcescentibus. Atque vt in eadem malo Medica, fructu nonnullo erumpente in florem, alium maturescere cernimus, atque alijs plane maturis quosdam mollescere in putredinem, et ob nimiam maturitatem tabescere: Sic et in ista mundi machina vicissitudo est nascendi, crescendi, consistendi paulisper; mox vero decrescendi, cadendi, ruendi in interitum; quandoque etiam resurgendi, vbi id visum fuerit numini omnia gubernanti, iuxta consilium sapientiae suae, extra cuius ambitum nihil exstat, nihil constat, nihil penitus in orbe subsistit.

Nunc segetes vbi Troia fuit: e rotata vicissitudo rerum, exuuias populorum, cadauera vrbium, ruinas gentium in ludibrium humani fastus ostentat, infestoque pungit[pugnit?] aculeo superbos supine hiantes, oscitantes, pandiculantes et vel stertentes ignaue, vel garrientes facunde

de terrena faelicitate, quasi aliquid magni, firmi, solidi mundus iste labilis amatoribus suis polliceretur. Quid instabilius Madianitis qui si vexabant et conculcabant Hebraeos, [*Iudic. c.6*] vt nec in luce conspici miseri cauernicolae, nec [120] Israelitas se vocari turpi seruitute pressi sustinerent? Quid infaelicus Antiocho, a quo sic in Machabaeos saeuitum, [*1.Mach.1.*] vt vix quispiam auderet se Iudaeum nominare? Idemque erat de Christianis sub Imperatorum infidelium rabie. Quid Mauris infamius et Arabibus, sub quorum tristi iugo gementibus Hispanis, infame et periculosum erat patriam suam recognoscere? [*Mariana et alij.*] Quid Iutis, Vitis, Anglis horridius, cum se primum in cultissima Britannorum latifundia effunderent, [*Beda l.1. histor.*] et vocati in auxilium contra Hibernorum incursionem, boni auxiliares in exilium, latebras, cautes et cauernas compulerunt eos a quibus in suppetias acciti fuerant, quos sic spreuerunt, vt veros et veteres indigenas, pro exteris aut extorribus haberent olim, atque etiamnum habeant ex vsu ipso loquendi Vvallos id est alienigenas eos appellantes. Quid denique de Normannis dixerimus! non id meis verbis sed antiquorum testimonio annalibus inscripto referendum. *Mortuo Vvillielmo primo, vix erat in Anglia princeps Anglicus, imo Anglis in seruitutem redactis, probrosum fuit vocari Anglum: Deus enim ad exterminium Anglorum praeordinauit populum ferocem, quorum natura est cum hostes depresserint, ipsi se deprimant.* [*L.1. de pontif. c.3.*] *Ita Henricus lib.6. Polyc. et apud Vvillelmum Malmesburiensem. Vvulfstanus Vigorniensis [121] Episcopus Anglis dixerat frequenter, tribulatio flagellum Dei est, quod patimini. Et cum Angli dicerent, quod peiores illis essent Normanni, plus multo quam fuerant Angli, respondit, mali sillorum bene in nos vititur Deus, et per indignos exercet vltionem in meritis, sic et mala voluntate sua, sic bona voluntate Dei punit daemon peruersos in gehenna, cum eisdem pariter puniendus. Exemplum est, si aliquem iratus baculo percusseris, non multum curabis de fractura baculi.* Hucusque ille.

Quod si noso pati mensura, pondere, merito, exercemur paterna Dei correctione; apage lacrymas, cineres, luctus, induamus potius laetitiam et exultationem, quia non sumus extra disciplinam patris; flagellat omnem filium quem recipit; euentilat aream, paleam excutit, vt frumentum purgatum, mundum, horreis caelestibus inferat. Audiat Britannia Camdenum suum amice monentem officij ne vitiis exacerbet diuinam mansuetudinem, ne peccatis irritet, indignationem prouocet, vltionem acceleret, subest enim ei cum voluerit potestas animaduertendi in gentem exasperatricem, vt vel *denictos transferat vel excisis inferat* alios sibi gratiores populos. Idem ego et de Hibernis dixero, seu nouis colonis, seu veteribus indigenis.

Dixero tamen illud vicissim grandaeui et nobilis Britanni verbis ad Henricum [122] secundum. [*Giraldus Cambr in Topographia Vvalliae.*] “””””Grauari lurimaeque ex parte destrui vel debilitari vestris Rex, aliorumque viribus nunc vt olim et pluries gens ista valebit; Ad plenum autem propter hominis iram nisi et ira Dei concurrerit, non valebit.””””” Quod ille de Cambris et Cambria, ego de Hibernis et Hibernia pari tenore dixerim. Facit Matthaeus Paris in exordio historiae suae questum doloris sensu plenissimum de conquestu Normannico.

“””””Ecce inquit Regni Angliae dulcis patriae excidium dolendum; cuius olim reges primo sui aduentus tempore, vultu et gestu barbarico, vsu bellico, ritu prophano incitati, omnes ad omnia prouocabant, omnes armis et astutia edomabant: Sed postmodum Christi fide suscepta, paulatim religioni operam dantes, armorum exercitium neglexerunt. Siquidem Reges tunc habitu mutato, quidam Romae, quidam in patria caeleste Regnum lucrati, pro temporali commutabant aeternum. Multi tota vita sua mundum amplectentes, Ecclesias et caenobia fundabant, thesauros pauperibus erogabant, et vt breuiter dicatur, misericordiae opera adimplebant. Martyribus, confessoribus et sacris virginibus, insula adeo plena refulget, vt vix aliquem vicum famosum praetereas, vbi alicuius noui sancti nomen [123] insigne non audias; Sed postmodum refrigescente charitate, et aureo saeculo in luteum mutato, religionis studia obsoluērunt, sicut prius in aduentu Danorum, et nunc in expulsionem Anglorum a Normannis, peccatis exigentibus, exterminium accessit incolarum. Nam optimates gulae et veneri seruientes, more Christiano Ecclesiam mane non petebant, sed in cubiculis et inter vxorios amplexus, matutinarum solemnias ac missarum a presbytero festinante,

vestigia vulnerabit: Ita et qui directo tramite ac spirituali vomere vitia mndana persulcans incedit ad Dei [126] regnum, si aspectum suum ad impia et vana conuerterit; et iuges suos, hoc est, corpus et animam vulnerabit; et optimi itineris periculosum incurret errorem.

Vos, absit, in errorem abiretis, qui errantes in viam reducere debetis: vos estis qui Brigidae columbinam cum prudentia simplicitatem, qui Columbae innocentiam cum vigore sanctitatis, qui Patricij zelum, constantiam, magnitudinem animi et ardoris pro honore Dei, salute populi, animarum lucro imitari et amplecti debetis: vos qui oliuam pacis et concordiae, ficulneam suauitatis et mansuetudinis, vitem laetitiae et consolationis inferre debetis et inserere pectoribus popularium vestrorum ad virtutem et pietatem excultis, vos istis noualibus pastinatis, renouatis, et proscissis grana frumenti electi debetis inspergere.

Vos qui hodierna die celebratis natalem sanctae Tutelariorum, qui celebratis nuptias Agni, ad quas sponsa eius ipso auxiliante se praeparauit; qui sponsalitiarum eius initiationem in fide, iustitia, iudicio factam recolitis; [Ose.2.19.] qui eandem prodigio ligni aridi reuirescentis, et amissi luminis recuperatione scitis illustratam; vestri erit laboris et operae sitientem hierarchicae arboris radicem humectare, vegetare flaccescentem stipitem, oliuam erigere, ficulneam stercoreare [127] ex exoculatam releuare vitem, truncum arescentem irrigare; [Marc 4.28.] vt ramos expandat, emittat surculos, fructum producat; vt terra siticulosa vertatur in faecundam, quae vltro fructificet, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica: vt terra illa quae salse sed falso cuiuspiam dicta est deserta et inuisa, posthac peruisa litteris et pietati, inuisa ruditati et errori conseratur in semitis, virtutum plantarijs: seminetur in sulcis litterarum semente: vt insulsum lolium sterilesque auenae, vt labrusca, caprificus, oleaster, ex satis et cultis auerruntur. [Esa.28.24.] “””””Nunquid tota die non arabitis arantes vt seratis, proscindatis et sarriatis humum vestram natalitiam? Nonne cum adaequaueritis faciem eius, seretis gyth, et cuminum spargetis, et ponetis triticum per ordinem, et milium et viciam in finibus suis? Et erudit vos in iudicio Deus vester. docebit vos?”””””

Aptate igitur instrumenta, parate vomerem, sarculum, et rillum; haec sit vobis officina, fornax et fabrica: hic malleus, incus, et tudes: implete sacculos frumento optimo: haec omnia vobis largiter suppeditabit urbs et Academia Parisiensis. Inuocate illum Agricolam qui exiit seminare semen suum, illum vineae Dominum qui primo mane, meridie et vesperi conduxit [128] operarios in vineam; illum ficulneae curatorem, et cultorem oliuae qui plantat et putat, et sterili arbusto securim mittit ad radicem. Inuocate sponsum caelestem, [Osee.2.] qui Brigidam vestram sibi desponsauit, ipse sponsabit vos sibi in misericordia et miserationibus. Et sponsabit vos sibi in fide, et scietis, quia ipse Dominus. Et erit in die illa, Exaudiam dicit, Exaudiam caelos; et caeli exaudient terram. Et terra exaudiet triticum et vinum et oleum et haec exaudient Iezrahel Hiberniensem. Et seminabo eam mihi in terra, et miserebor eius quae fuit absque misericordia.

Verum est Domine verbum tuum, verumtamen quando haec erunt et quod signum aduentus tui? Tu obmutesce pellicula morticina: sile puluis et cinis. Audi loquentem, reuerere decernentem. [Actor. c.7.] *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos*, et eritis sponso testes in cunctis Hiberniae prouincijs, et vsque ad vltimum terrae illius.

Nobis hoc satis erit: promissio, quam ominamur tua, nobis abunde satis dat, ipsa se, cum visum fuerit, liberabit. Nos interim euntes ibimus et flebimus mittentes semina nostra; fodientes, putantes, colentes vineam, ficulneam, oliuam Hierarchiae nostrae: elapidando, sepiendo, turrim et [129] torcular extruendo, in excubijs manebimus, donec tandem venientes cum exultatione veniamus portantes manipulos nostros, vuas, ficus, oliuas nostras in dolia, thecas et apothecas caelestes recondendas.

Turris fortissima nomen Domini: et torcular calcauerat solus: sed nunc non solus. Domine exercituum, pace tua dixerim. Socij tibi non pauci sudant in torculari, sordent in carcere, sedent in compedibus. Ex quibus et Lucas fidelis noster, noster fidus Achates, quem ex Hibernia reducem cum suo manipulo expectantes audiuius in Anglia captum, inedia maceratum, datum in vincula in quibus etiam detinetur. [Rocheport.] Sed pressus ille in torculari liquorem dedit bonum, oleum luminosum; nihil ibi fracium, nihil faecis, et amurcae, omnia pura, proba, et probatissima: mitte Domine angelum tuum qui educat, deducat, et ad nos reducat incolumem; vel ad messem, quam reliquit non deseruit, saluum et sanum remittat.

Ita sane suos pugiles explorat Deus alios sic, alios aliter; omnes aequaliter, licet non aequali in omnibus temperamento gubernat. [Isaia 38.27.] *Non enim in serris triturbatur Gith, nec rota plaustrum super cyminum circubet: sed in vriga excutietur Gith, et cyminum in baculo. Panis autem comminuetur: verum non [130] inperpetuum triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota plaustrum, nec ungulis suis comminuet eum. Et hoc a Domino Deo exercituum exiit, vt mirabile faceret consilium, et magnificaret iustitiam.*

Magnificum vero et inscrutabile consilium Dei super salute hominum; profundum et inscrutabile mysterium; et quis nisi mente captus, et inops consilij velit inuestigare? Qui mortuis vitam, caecis visum, auditum surdis, gressum claudis, arescentibus brachijs vitalem metum restituit; qui ligno arido per virginis attactum in testimonium virginittis vegetationem dedit, ipse potens in praelio, potens in virtute, Dominus vniuersorum, Deus omnipotens, quae nobis impossibilia videri possunt, in momento, in ictu oculi si velit, efficiet.

Quantumvis de Hibernia conclamatum videatur, quamvis lignum eius aruerit, hierarchia marcuerit, vires defecerint, alieni robur eius comederint, et ipsa sciente canis sit superfusa: tamen in verbo eius qui omnia quae in caelo, quae in terra sunt instauravit, omnia nostra instaurari possunt. Is qui iussit Petro rete relaxare in capturam piscium, [Gen.1.] qui iussit aquas congregari in locum unum ut appareret arida, qui ipsam aridam fecit germinare herbam virentem et facientem semen, et lignum [131] pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, [Rom.11.4.] cuius semen in seipso sit super terram: qui seruauit reliquias Israel in medijs Gomorrhais, qui reliquit sibi septem millia virorum, qui non curauerunt genua ante Baal, ipse miserator et misericors Dominus potens est rebus nostris desperatis succurrere, fatiscientes artus consolidare, languescientes innouare artes et disciplinas et *secundi mundi semina paruo ligno concreuit et in aquis conseruata* [Nazianzenus de S.Basilio.] in tuto collocare, vt impietatis diluuium effugiant, suamque Hiberniam salutis arcam efficiant.

Magna paruus eloquor: et quid nos, qui ista vel sperare audeamus? quomodo et per quos ista essent magnalia patranda? quid nos ad ista, nisi lanugo tenuis quae in ventum dispergitur? nisi vapor ad modicum apparens, qui deinceps exterminatur, nisi fumus et virgula fumi, quae ab oculis in auras euanesceat, nisi vestigium nubis et vmbra, quae non subsistit? Esto; sed o virgula fumi ex aromatibus myrrae, et thuris ac pulueris pigmentarij ascenderet de deserto, innixa super dilectum! [Cantic. 3.6. Eccli.13.32.] o si vestigium cordis boni, quod difficile inuenitur, et cum labore: non vestigium peccatoris, quo nihil est vanius, nobis dura calcantibus et molliora sperantibus appareret! Si vestigium nubis aut ipsa nubecula parua, in qua propheta vidit quasi [132] vestigium hominis de mari ascendens emicaret! [Elias 3. Reg.18.44.] si vmbra Petri quae languidos obumbrando sanabat, iacentes et apricantes attingeret.

[Cogitos.c.7] *Refertur de hoc Sancta Brigida cum suas ope pastoralis pasceret oues in campestri loco herboso, largitate nimia pluuiarum perfusa, humidis vestibibus domum redijt, et cum vmbra solaris per foramina domum intrinsecus intraret, illam vmbra, obtusa oculorum acie, arborem fuisse transuersam et fixam putans, ac desuper complutam vestem ponens, tanquam in arbore grandi et firma, in ipsa tenui solari vmbra vestis pependit. Et cum ipsius domus habitatores vicini hoc ingenti miraculo fuissent perculsi, hanc incomparabilem dignis laudibus extollebant.*

Tunc erat ouium brutarum pastorcula Sancta Brigida, quando madefactam chlamydem radius sustinuit vmbraticus, maritauit vmbra radialis; in qua typus editur pastoris animarum, qui licet excitatus e puluere et radio, licet ex proprio puluisculus sit aut pugillus atomorum, licet vmbra quaedam et species sine corpore, vt vere dicatur in imagine hominem pertransire, tamen illa imago, illa vmbra, ille puluis pigmentarius, illi atomi fulciendo charitatis pallio, expandendae tunicae inconsutili, desiccandae vesti perplutae, vt tegat, regat, et corrigat multitudinem peccatorum [133] diuinitus seruire poterit.

Petri umbra in officio Petri ex efficacia Christi infirmos iacentes in lectulis ac grabatis ab infirmitate dimisit; [Act.5.13.] et vos dubitatis a Petri successore Christique Vicario missi ad pascendas oves rationales, quin ipse vobis vice trabis ad sustentandum, vice baculi ad fulciendum, vice radij ad siccandum, fovendum, illuminandum usui esse queat?

Qui dedit populo suo peregrinanti per desertum. columnam nubis per diem, ignis autem flammantis (forsitan et fumantis) per noctem, in vmbraculum pariter et ductum ignotae viae; qui dedit prophetam suum in columnam ferream et murum aereum regibus et principibus, sacerdotibus et populo: [Jerem.1.18.] qui Ecclesiam suam dedit columnam et firmamentum veritatis: [Apoc.3.] qui Angelo Philadelpiae scribens hortabatur tenere quod haberet, vt nemo coronam eius acciperet; et tenenti vincentique spondebat, quod illum faceret colmnam in templo Dei viui. Ipse vos constituit philadelphos, fratrum amatores, ^a [Rom.12.10.] charitate fraternitatis inuicem diligentes. ^b [Thess.4.9.] Ipsi enim vos a Deo didicistis vt diligatis inuicem, ^c [Pet.1.12.] Ipsi animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore simplici ex corde inuicem diligitis attentius. De singulis vestrum me iuuat accipere [134] Oniae responsum Machabaeo dicentis, [2 Machab.15.] Hic est fratrum amator et populi Israel: hic est qui multum orat pro populo et vniuersa sancta ciuitate. Hic et ille, et ise Collegij Parisiensis alumnus, ille alter et alter Duacensis, Antuerpianus, Tornacensis: ille et alius et alteruter Salmantinus, Compostellanus, Olyssiponensis et Hispalensis, non praetermissis Burdegalensibus, Tolosanis et Rothomagensibus: omnes sunt philadelphi, omnes Angeli pacis, et legatione pro Christo fungentes vt aersi conuertantur, redeant praeuaricatores ad cor, reconcilientur peccatores Deo. Ostium magnum apertum est, et quamuis numero non pauci, tamen pauci operarij prae multitudine vobis aduersantium.

[Apoc.3.] *Haec dicit Sanctus et verus Angelo Philadelpiae Ecclesiae, qui habet clauem David: qui aperit et nemo claudit: claudit et nemo aperit. Scio opera tua, ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, et seruasti verbum meum et non negasti nomen meum.* Verum est effatum hoc sancti et veri vatis de Hibernis et Hibernia. Modicam habet haec virtutem, modica pollent illi fortitudine, si brachium carnis respiciamus: sed in Deo suo confisi seruant illi verbum eius, nec negabit illa nomen eius, abnegabit potius quaecunque cara habet et desiderabilia, [135] quam vt abneget desiderium collium aeternorum cunctis gentibus desideratum.

Ostium igitur vobis patet o pugiles alumni: intrate in hortum conclusum iam patente ianua: accedite ad puteum domus Dauid, haurite aquas in gaudio deo fontibus Saluatoris, irrigate arescentem Hierarchiae vestrae arborem: vt reuirescat fructumque referat sicut in diebus antiquis: Agite, videamus ex vtraque fluminis et in medio plateae duodenarium fructum ligni vitae, cuius folia fuerant ad sanitatem gentium Altare Brigidianum si reuiruit in symbolum prosperi successus id accipiamus, pedum sancti Patricij si perforauit Regis catechumeni plantam, verbo praedicatoris et signo crucis edito consanuit. Daemones ipsi contremuerunt ad eius aduentum: et quod de lingua Pilati Chrysostomo teste, quod de ore malefici Balaam, quod de gutture energumenorum, elicit Deus testimonium veritatis circa ortum et mortem Saluatoris mundi, ratione non prorsus dispari ex ore magorum de aduentu Patricij agnitionem eduxit. [Ambrosius admittis iussu atque impulsu Dei edi nonnumquam veritatis testimonium a diabolo. Sermon.91. vide August. 2. ad Simplic. q.3. Iocelin. c.31. vide etiam Panaegyric. Thryaei de grat. mirac.p.100.] *Adueniet inquit in circulo*

tonsus cum suo ligno curuo, cuius mensa erit in oriente domus suae, populusque illius retrorsum illi astabit, et ex mensa sua nefas cantabit, et tota familia sua fiat, fiat respondebit. Hic autem cum aduenerit [136] Deos nostros destruet, templa et altaria subuertet, turbas post se ducet, Reges sibi resistentes subijciet, aut e medio tollet, et doctrina eius in saeculum saeculi regnabit. Quis ille in circulo tonsus, nisi noster Apostolicus praeco clericali corona insignitus? Quae illa in oriente mensa, nisi altare holocausti, mensa Dominici corporis et sanguinis, antiquo Ecclesiae ritu ad orientalem mundi plagam posita? quinam illi retro astantes, nisi populi circumfusi diuinis intendentes? quae illa familia responsans, nisi clerus qui assistit caelesti boatu resonans Hebraicum Amen? Quot ab illo deuicti Reges, et sub iugum Christi suauiter deducti? quando et Regulos, et Reges vniuersos totius Pentarchiae legibus sponsi et sponsae subiecit? Quodnam illud lignum incuruum, nisi pastorale pedum intersigne Ecclesiasticae iurisdictionis, cuius in Hibernia non deficit successio filiis subnascentibus in locum parentum, et in eorum sede atque auctoritate succedentibus? Quae illa doctrina illa in saeculum duratura, nisi quae a sancto illo praedicata, et a sancta Brigida aliisque Sanctis vtriusque sexus culta, retenta, honorata fuit, et coletur, retinebitur, honorabitur in aeuum, stridentibus licet inferorum portis et frementibus tenebrarum potestatibus?

[*Nullus vnquam Hibernus nouae haereseos auctor.*] Nullus hinc enatus haeresiarcha, nulla [137] haeresis ita grassata, quae vel successionem sacerdotum legitimam penitus impediret, vel occuparet mentes incolarum, ut non remaneret saltem vitalis fidei scintilla vel cineribus sopita, vel sepulta fauillis.

Recte illud a Ruffino obseruatum cum in diuersis Ecclesijs, puta in ipsis patriarchalibus Alexandrina, Antiochena, Constantinopolitana, Hierosolymitana in verbis symboli inuenta vel adiecta fuerint assumpta quaedam asymbola, [*In exposit. symboli in principio.*] *In Ecclesia tamen urbis Romae hoc non deprehenditur factum, quod ego, inquit ille, propterea esse arbitror, quod neque haeresis ulla illic sumpsit exordium, et mos illic seruatur antiquus.* Gaudeat diu feoliciter, et gaudebit aeternum suo priuilegio matrix Ecclesia, sed filia fidelis sectabitur vestigia venerabdae matris; nec Hibernia patietur natricem venenatam, serpentem tortuosam, serpentem vectem ita in sua praecordia serpere, ut in illa incude cudat; vel ex illa extundat officina nouam aliquam sectam aut nouum dogma veritati repugnans quasi foetum au)tomaton heterodoxum ex suis genitum visceribus; posset quidem vim pati, et supposititiam prolem admittere, sed ex se hactenus non peperit, nec, Deo protegente, pariet vnquam progeniem illam viperinam. Quin ut terra ipsa caret toto viperarum genimine; ita et [138] terrigenae illi carebunt ista inuentione et generatione errorum et haereseon. Christi prouidentia concedet, et Patricij benedictio impetrabit, ut ipsi quidem sperant, et veteres nonnulli scriptores spem eandem illis fouent. In quem sensum accipi oportere quaedam subobscura verba Matthaei Vvestmonasteriensis, et aliorum de priuilegijs sancto Patricio concessis pro vniuerso Hiberniae Regno, non desunt graues auctores qui affirmant.

Sed quidquid de his intricatioribus dicatur, hoc saltem capiamus, quod sine omni errandi periculo, et cum multo merito capi potest, a nobis nostrisque omnibus philadelphis, ut instar illius sancti vatis, quem Onias appellauit amatorem fratrum, et multum oremus pro ciuitate ac populo nostro, et multum allaboremus pro eius integritate vel conseruanda vel restituenda.

Nec decet nos deterri ab opere aggrediendo, siue rei in se difficultate, siue periculorum nostrorum magnitudine, siue multitudine aduersariorum. Dei benignitas, occasio temporis, et Regis nostri clementia vel mollire omnia vel amoliri poterit. Quid vero si secus fiat? Excutienda nihilominus pigritia, magnorum vestigia terenda erunt, magnis inhaerendum exemplis. [*Act. 5. et 8.*] Petrus et Iohannes silere iussi [139] non tacuerunt. Stephanus ante nimbum et sub imbre crepitantium saxorum disertus erat et officij tenax. Cum videret Paulus ostium apertum, vidit simul aduersarios multos. Cum Elias esset congressurus aduersus pseudoprophetas, non extimuit globum quadringentorum quinquaginta virorum ipse solus innixus super Deum suum, [*3. Reg. 18.*]

prouocauit numerosam cohortem ad inaequale prouocanti certamen: omnes illi vno impetu clamore, vociferatione in iram coorti, ad aram circumiecti, voto nutuque ad mortem designabant Eliam, sed ille firmior spiritu, causa melior, fortior auxilio, faelicior euentu, eludebat stupidos euocantes stipitem Deum suum Baal, et se cultris lancinantes, victos et confusos dedit omnes internecioni. Nam cum illi surdastrum suum Deastrum nulla sollicitatione valerent, siue e strato dormientem excitare, siue ex diuersorio deuocare, siue ex itinere deducere, vt supinam in ara hostiam iam plusquam meridianam igniret: ipse impolito lapide et opere tumultuario construcum altare, eique superimpositum cum lignis sacrificium infusa madefecit aqua, fecitque aquaeductum, quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris, ter quatuor hydrias in totam explens aggeriem, vt riui circumquaque currerent, caeloque derepente ignem exciuit, qui lambens omnia deuorauit, [140] hocaustum, ligna, lapides, puluerem quoque et aquam quae erat in aquaeductu.

Hoc signum fidei prophetae, alimentum spei debet esse nobis et cunctis posteris, vt in arduis quae Deo auctore, et inspiratore capessenda erunt, in ipso iactemus cogitatum.

Illae quidem aratiunculae ambientes altare nos memores reddunt nostri, quodprehendimus, aratri; ne obuensis vultibus in saeculum respiciamus, cum retrorsum gradientes in statuam salis vertantur, trophaeum infaelicis et retrogradae mulieris. Alijs quidem vsibus micam salis accipiamus; sed inter arandum inutilis est, nisi vt vertatur terra fructifera in salsuginem, Apage autem cultros illos pseudolorum incisores, apage nouaculas, et lanceolas ancipites, iamdudum illae conuersae sunt in vomeres.

[*Sybina venabuli genus, apud interpretes in Isaiam c.2.*] “””””Et concident machaeras suas in aratra, et sibynas in falces, id est animorum nocentium et linguarum infestarum; et omnis malitiae atque blasphemiae ingenia conuertent in studia modestiae et pacis. (verbis loquor Tertulliani). [*L.3. contra Marcionem. c.21.*] Et non accipiet gens super gentem machaeram, vtique discordiae, et non discent amplius bellare, id est inimicitias perficere, vt et hic discas Christum non bellipotentem sed paciferum repromissum.

[141] Disciplina pacis eius super vos orietur, et sedebitis in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiducia, et in requie opulenta.””””” [*Isai.32. 19.20.*] Beati qui seminatis super omnes aquas immittentes pedem bouis et asini. Beati vos qui egressi ex omnibus Regni finibus non ex Vltonia tantum, Momonia, Lagenia, Conacia, et quae in omnium meditullio est Media, non Boniae, tantum aut Bouindae aut Liffaei accolae, non Birgi solum, aut Neorij, aut Surij trium sororum: sed qui Sinnaei, Bridaei, Drouaesij, aliorumque Hiberniae fluuiorum oras accolunt, ripis adhabitant, ex omnibus istis egressi terminis transgressi Oceanum, ad frumentum comparandum et semen eruditionis ac doctrinae salubrioris colligendum, conuasate in saccos, in patriam conuehite sementem, spargite super omnes aquas, super omnes populos grana fidei et disciplinae salutis: immittite pedem bouis et asini; ducite sulcos, trahite stiuam per illas ripas et margines vobis notas, in quibus nati ipsi, pro quibus, et popularibus ac cognatis vestrae carnis, fideique agnatis arare, laborare, seminare non pigeat. Si frondatores estis et vinitores cum sancta Brigida vestra, sancto Columba, sancto Patricio; ecce in falces commutatae sunt lanceae ad vitem putandam, ad purgandam ficum, ad oliuam concinnandam. Sin autem cum iisdem [142] magis libet agricolas esse, ecce gladij in vomeres conuersi sunt. [*Isa. 32.14.*] Noua bella elegit Dominus. Nouate vobis nouale; nolite serere super spinas. Iam satis superque bellorum, simultatum, tumultuum. “””””Gaudium onagrorum, pascua gregum, donec effundatur super nos spiritus de excelso: et erit desertum in Charmel; et Charmel in saltum reputabitur. Et habitabit in solitudine iudicium, et iustitia in Charmel sedebit. Et erit opus iustitiae pax, et cultus iustitiae silentium et securitas vsque in sempiternum.”””””

Terra vestra concisa septis, intercisa pratis, circumcisa paludibus, conclusa syluis et saltibus, reclusa pascuis et seminatis, exculta plerisque locis, vix vllis nunc inculta, securitati sinum aperuit vndequaue, et secuta vsquequaue foret, nisi Samsonem Dalila prodidisset, nisi Nazaraeum semisopitum Philistaei oppressissent. Dum homines dormirent venit inimicus homo, et in medio tritici superseminauit zizania: [*Iudic. 14.18.*] Dicat Nazaraeus elusus ab amasia, nisi arasseris in vitula mea non inuenissetis propositionem meam. Non venisset inimicus homo, vel si veniret non inuenisset propositionem, nisi vitula seducta et docta arare ac diligere tritum, fiduciarium suum proditione vendidisset. Segor illa quae Lothum cum bina [143] prole exercitum ab incendio Pentapoleos refouebat hospitio, [*Genes.19.*] iam hospitibus suis facta est nouerca Troglodytica. Et Hibernia, seu noua Segor, sub Henrico schismatico Rege, ternario distincta tramite in vnum coetum coalescens, seducta in comitiis; inducta est in schismatis originem: eademque sub Elizabetha illapsa est profundius in voraginem: et vectes eius vsque ad Segor vitulam conternantem. [*Isaei. 4.*] Ista vitula conternans in triplici populorum ordine Praesulum, Procerum et Communitatum, caesariem Nazaraei nostri, quam licio plexuerat et clauo trabali circumligauerat, [*Iudic.16.*] terrae semel defixit sub Henrico: sed ille e somno euigilans Philippo et Maria regnantibus, extraxit clauum cum crinibus et licio, seque restituit in libertatem: vbi vero postea ipso pandente secretum, septem crines consecrati capitis Dalila Elizabetha eraserat, coepit abigere eum, et a se repellere, statim enim ab eo fortitudo discessit.

Capillus de capite vesro non peribit o nouelli nostri Nazaraei: renascetur amputata caesaries: lignum quo praecisum est reuiescet, non ad interitum Philistinorum, sed ad salutem et decorem Nazaraeorum, vt conuertantur ad Deum, qui ab eo auertere et peruertere contendebant.

[144] Maximi hoc laboris et operae pretium est, magnosque requirit animos, magnam fiduciam et constantiam, vt obstructa tot repagulis ostia reserentur: obsepti tot excubiis et satellitiis, aditus subintrentur; obsessa tot sentibus, spinis et dumetis, arua repurgentur; deflorata tot arida ossa, proiecti in sterquilinum cadaueris, colligantur, et compaginentur.

Ita fateor. Sed spes alit agricolas, acuit frondatores, institores excitat. Spes illa praesertim quae Apostolo ianuam aperuit, licet non amotis aduersariis: spes illa quae ex propheta Iob, [*C.38.*] lignum defloratum iussit refluere licet in terra senuerit radix eius, et in puluere emortuus fuerit truncus illius, spes illa quae et S. Brigidam refocillauit, et Ezechielem deduxit in campum ossibus plenum, et circumducens in gyro praecepit sic vaticinari de ossibus illis multis et aridis. Ossa arida audite verbum Domini. “””””Haec dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum et viuetis. Et dabo super vos neruos, et succrescere faciam super vos carnes, et super extendam in vobis cutem: et dabo vobis spiritum et viuetis et scietis.”””””

Quid vero tum postea: Et prophetaui inquit Ezechiel sicut praeceperat mihi: factus est autem sonitus prophetante me, et [145] ecce commotio: et accesserunt ossia ad ossa, vnumquodque ad iuncturam suam.

De neruis, carne et cute in hac cadauerosa nostra Hibernia, non libet modo subtilius exquirere, habent illa suam commodam interpretationem et symbolicam accommodationem; habet et fragor ille coeuntium iuncturarum, habet sonitus et commotio artuum ad compagem redeuntium; habet accessio ipsa commodum sensum: iam seosumus machaeras, gladios, et lanceas, omnemque armorum strepitum, quando ad alcem, stiuiam, vomerem descendimus; caetera missa faciamus hac vice, solum attendamus spiritum, quo acedente reuiuiscet cadauer, reuiuiescet silicernium, reflorescet Hibernia; inclamemus cum Propheta in eodem loco. “””””A quatuor ventis veni spiritus, et insuffla super interfectos istos, et reuiuiscant.”””””

In prima rerum genesi, spiritus Domini ferebatur quasi incubans aquis faecundandis et vegetandis, in procreatione aquatiliū, et volatiliū: et vos fideles alumni, a quatuor ventis accedite: ex quatuor Hiberniae prouincijs Ardmachana, Dublinensi, Cassellensi, et Tuamensi aduolastis in hanc Academiam (et in alias alij vestri conciuēs) reuoluturi aliquando veluti columbae ad fenestras vestras, veluti gallinae ad pullos sub alas congregandos, veluti [146] nubes roridae huc volastis, et caelesti rore ad plenum imbuti, sicca ossa irrorabitis; siccam radicem irrigabitis: recisos adunabitis ramos, ossa dispersa, neruos cartilagine, carnem, et cutem compingetis, et compaginabitis; spiritu oris vestri, doctrina salubri, praedicatione fidei insufflabitis in occisos tabe vitiorum, vulneratos conscientia peccati, disperso et dissipatos errorum et schismatis contagione: vos vno ore, mente vna, vno spiritu inter vos charitate reuincti, et amore fraterno colligati; vos qui diligitis decorem domus Dei et locum habitationis gloriae illius, incumbite in opus vestrum, incubate ouis, et quibus pullos virtutum vigore plumescentes excludatis. posthac non oua nobis, sed oues credendae erunt, non choris gallinariae, sed animarum ouilis cura erit committenda.

[*Ephes. 4.1.2.3.4.*] “””””Obsecro vos ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis, vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus et vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestrae.””””” Hic est ille spiritus almus, spiritus ille vegetans et viuificus, qui insufflabit in corpus emortuum vt reuiuiscat, in radicem semienectam vt repullulet, in lignum altaris aridum vt reuirescat.

[147] “””””Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus et pater omnium, qui est super omnes et per omnia et in omnibus nobis,””””” [*Ibidem. v.6.*] ipse nos in spiritu vnitatis vocauit ad vnitatem conseruandam, propagandam et dilatandam; atque vtinam cum libertate vobis liceret in eam rem excubare. Optaretis non dubito ipsi vinciri, dum alij liberi esse possent, ad munia CAtholica obeunda: laici ad capessendam, Ecclesiastici vero ad disseminandam veritatis doctrinam, et disciplinam vnitatis. Nondum illis ista impunitas, nec vobis vel immunitas indulgetur. Extorres estis, spontaneo tamen plerique exilio extorres, domo, patria, parentibus, propinquis et amicis; Extorres, et tanquam rapti torres ab incendio: sed in refugium venistis a pusillanimitate spiritus et tempestate; in hospitium et asylum venistis suscepti sub alas huius Monarchiae Gallicanae. Reformemur sensu, renouemur spiritu, refloreamus tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum: si senuerat in terra radix nostra, si in puluere truncus emortuus, germinemus ad odorem aquae viuae, purae, perennis, salientis in vitam aeternam; faciamus comam sicut ab initio; Recordemur petrae vnde excisi sumus, oliuae in quam inserti, [148] ficulneae sub qua reclinati, vitis cuius obumbrati frondibus, refectioni vino, vuis saturati. Si radix sancta et rami, si delibatio sancta et massa. Delibemus maiorum nostrorum pietatem, constantiam, fidem, veritatis zelum; sectemur concordiam, pacem, charitatem, quae est vinculum perfectionis: coniungamus cum studio litterarum studium virtutis, cum scientia conscientiam: Copulemus liberales artes cum arte liberandi animas: *Ars artium est regimen animarum: et diuinorum omnium diuinissimum, cooperari Deo in salutem earum.* “””””Caueamus ne lignum scientiae boni et mali retrahat nos a ligno vitae.””””” [*Gregor. S. Dionysius Areop. Bonau. in proem stimulus diuini amoris.*]

Ecce hodie reuiruit lignum aridum attactu nostrae Tutelarī S. Brigidae, attingamus ad eius cultum floridiorem excitandum. Reflorescant tres illi nobilissimi stolones Ecclesiae Hibernicae, Patricius Hierarcha, Coenobiarcha Columba, et Virginum virago sanctissima Brigida Kildariensis. S. Patricius in stola Pontificali, cum infulis honoris, mitra decoris, pedit iurisdictionis, cum illo suo baculo Iesu (de quo S. Bernardus in omnes late dominans, et laete gubernans commissam sibi caulam totius gregis Hiberniae. Sanctus vero Columba, in stola palmari, insignis Archimandrita instituti regularis ac vitae Monasticae: Beata denique Brigida, in stola Virginali [149] Monialis castimoniae cum sua schola Ascetica virginum Christi sponsarum; Nequis ordo, gradus, aut sexus benigno ductu careret, dignoue ducatu in Ecclesia nostra Nationali. Hi stolones sancti iam stola

immortalitatis induti, haudquaquam nos destituent: de caeli specula contuentur nos humi stratos ipsorum clientes, et supplices in vota oratores: intuentur publicas Catholicorum calamitates, priuatorum aerumnas, suspiria fidelium famulorum. Adspiremus Deo, suspiremus ipsis, conspiremus mutuis honorificentiae amoris, obseruantiae studijs, ac deuotionis obsequijs, vt caeli in auxilium nostrum inclinentur, in tuitionem patriae nostrae, restitutionem Ecclesiae nostrae, et in auitae, Catholicae, Apostolicae, vereque Romanae religionis publicam ibidem et liberam professionem: Inclinentur in fauorem, tutelam, et protectionem benefactorum huius Collegij, primarij praesertim Mecaenatis, et sperati fundatoris: inclinentur in exauditionem votorum vestrorum pro vera, matura, solidaque imitatione beatissimae Brigidae, aliorumque nostrorum Tutelarium, quorum vt in terra sanctitas resplenduit: ita eorum in caelo regnantium patrocinio et precibus nos ipsos nostrosque omnes, et omnia Ecclesiae Catholicae negotia commendamus; et signanter statum Insularum Britannicarum, ac [150] regiminis earum: [Isa. 40.11.] vt summus Deus, qui mensus est in pugillo aquas, abstergat omnem lachrymam ab oculis vestris et vestrorum: qui appendit tribus digitis molem terrae, auferat molem grauaminum e terris illis, et terminis Catholicorum; qui librauit in pondere montes, et colles in statera, liberet affectum a fuligine, et a caligine intellectum eorum omnium, quorum imperij subestis ponderi, et imperata vel agendo exequimini, vel patiando redimitis; ille supremus mundi monarcha, in cuius manu sunt corda Regum, et praecordia Regentium, sic regat mentem Regis nostri, et eorum qui proxime illi assident, vt praua ducant in directum, et aspera in vias planas, et terren sublimitas non reluctetur magis aetherae celsitudini, quae nouit quum voluerit; montium inclinare cacumina, et profunda vallium perimplere.

XX
XX

PRAETERMISSA IN

prima parte.

Lectori in historia praesertim sacra versato, statim occurrent hiatus in ista dissertatiuncula et voragines, quas benigno obstipabit iudicio, si dignabitur aduertere eandem incudi praereptam, ad quam reuocanda esset, nisi antequam nasceretur, nata fuisset; vt typis quodammodo [151] velocius subdita esset, quam ex onnusto auctoris pectore ederetur; certe citius, quam vt secundinis exutam aut menstruo fluore expurgatam, posset sordes parturitionis ablluere, vel vmbilicum praecedere praecox editor. Implumem igitur pullum dum recipis volitantem tibi in gremium, antequam plumescatalais, rostrove indurescat; concipe hinc, et vbique prodigium nostrae Thaumaturgae: sed hoc ordinis alterius ab ijs, quae de eadem sanctissima virgine retulimus in praeliminari encomio ipsius; cuius originem, parentelam, natalem, vitam, mortem si adhuc mente pendula suspentam habes, consule quos hic indigito auctores. Laurentium Dunelmensem a Laurentio Surio paraphrasitce editum de rebus gestis Sanctae Brigidae. Item Cogitosum Henrici Canisij a Cardinale Baronio memoratum, caeterisque antelatum in Notationibus Martyrologij Romani, et eundem Baronium Annalium Ecclesiasti. tom. 7. Porro ex veteribus, Marianum Scotum ad an. 522. et Sigebertum ad an. 512. Iocelinum de Furnesio in historia S. Patricij. Gyraldum Cambrensem in

Topographia Hiberniae d.3.c.18. Boninum Mombritium tom. 1. [C.95.187.] vt omittam alios recentiores, Haraeum, Lipeloum, et alios Sanctilogos 1. Februarii. Guil. Camdenum in Chorogr. Hiberniae. etc.

[152] Ex his et quodin primis nominandum erat, ex officio Ecclesiastico eiusdem sanctae, tam Manuscripto quam typis vetustissimis excuso, intelliges parentes virginis e prouincia Lageniae Dubtachum et Brotsecham. Locum natalem Fachardam in diaecesi Armacana intra terium lapidem, a Dundalcia. Coenobium monialium nominatissimum ab ea conditum in campestribus Kildariae, non procul a Liffaeo amne, quem Ptolomaeus Libnium vocat, visiturque in oppido Kildariae sacelli parietina, vbi sacrum adytum inextincti olim ignis nullo excrescente cinere, situm perhibetur. Ipsa eiusque conuersatio sanctissima cum S. Patricio, passim apud omnes celebratur, a quo instructa fuit; sicut a Macca siue Machilla Episcopo velata; nota et cara sancto Brono Antistiti, quem in plena synodo Hiberniae liberauit a calumnia. Sancto item Conleatho, cuius erat fidelis depositaria. Regibus etiam et Magnatibus in Hibernia, quorum iurgiis et simultatibus saepe finem imposuit. Denique haec ipsa Antistita praeparauit nendo et texendo propriis manibus syndonem, qua corpus sancti Patricii inuoluit in monasterio Saballino, tradendum postea spulturae in Ecclesia Dunensi; in qua etiam Ecclesia ipsa tandem meruit inhumari iuxta sanctum Patricium et sanctum Columbam, tribus [153] exuuiis sacris in triplici cauerna concamerata et contigua foeliciter reconditis, de quarum translatione proprium habetur festum in Breuiariis antiquis Ecclesiae Hibernicae.

Ejus vitam admirabilem, et quomodo arborem suis precibus loco transtulerit: flumen alueo diuerterit, lapidem molarem ex summo montis vertice deduxerit, faeminam impudicam incaestuosus armoribus liberauerit; in pluuiam sudum ontinuerit coelum, agrestes feras cicurauerit, et feros homines mansuefecerit, aliaque multa supra vires humanas, freta Deo perfecerit, ex historiis rerum ab ea gestarum luculenter cognoscitur, quas videre ex parte licet in nouissima Suriij editione. 1. Februarii vt dictum est.

Et quoniam eius sanctitati obgrundiunt Centuriatores ex hara Magdeburgensi, audiamus Alani Copi Harpsfeldium, qui eorum grunnitui sic docte reclamat.

DIALOGO 2. Ca. 22.

[*Cent ria cap.*] “””””Istis vero hominibus, et Brigida non solum apud Scotos, Anglos, et Hibernos, sed per reliquum orbem, dicatis ei vtique templis celeberrima, maga tamen est. Sed [154] quare ô boni Theologi? quia scilicet per aquam lustralem, lapidem in salem conuertit; et caeco nato visum restituit, et aquam in ceruisiam mutauit: Haecine magae opera, et non potius sanctissimae foeminae censenda? etc. Nunc quid superest nisi vt Crhistum quoque, vt olim Ethnici, magum scelerate appellent, qui aquam in vinum generosum transmutauit? At haec omnis naledicentia propter aquam lustralem nata est.”””””

[155] Sed praeclarissima est illa Virgilij Hiberni ad Carinthios profectio, quae imminente Pipino Rege suscepta ab illustri zelatore diuini honoris, sic celebratur in historia de rebus ab eo gestis.

[157] Haec pauca hoc loco tametsi cursim annotanda erant pro supplemento praetermissorum. In primo membro secundae partis, quae etiam secundo membro pro literaria communicatione ex

parte subseruiant, quibus in cumulum addi possunt, quae habet Vvalafridus Strabo de sancto Gallo, eiusque industria in educandis Ecclesiae opitulatoribus, praesertim Iohanne Diacono, qui postea factus est Episcopus Constantiensis, pro discipulo spondente praeceptore, in concessu Synodi Prouincialis multorum Antistitum, et praerogatiuam vocis suae deferente Gunzone Duce, simul etiam instantibus Episcopis, vt onus ipse Gallus subiret, quod constanter recusauit.

Et huic affine est alterum Magnoaldi Hiberni exemplum, qui Tozzonem presbyterum a se instructum doctrina et pietate ad Augustanensem Episcopatum fecit promoueri. Sed illustrissimum est testimonium Theodori Campidonensis Abbatis, qui vtrique coaeuus erat: ita enim scribit de S. Gallo, eiusque famulo ac discipulo sancto Magno. [*C. xi vitae sancti Mag. 6. Sept.*] “””””Coeperunt tunc temporis aedificare Ecclesiam beatus Gallus et Magnoaldus, construere monasterium, mansiones per gyrum ad commanendum, fratribus praeparare, suffulti Regis Sigeberti et Ducis Gunzonis adiutorio. Construxerunt [158] ergo monasterium mitae magnitudinis et fratres *inibi coadunatos, doctrina et exemplo ad aeternae vitae desideria concitauerunt*. Othmarum puerum ex Alamannorum genere curiose nutriendum, atque doctrina Grammaticae artis, seu diuinorum librorum eum erudientes, *Magistrum scholae constituebant, etc.*””””” Ex his collige monasteria Hibernorum illis diebus gymnasia fuisse; et gymnasia vice versa monasteria, quod ex Trithemio produximus membro secundo.

Praetermissa in 3. membro 2. partis.

Et pro tertio membro, in quo agitur de ciuili societate et commercio inter alios Europaeos et Hibernos, [*Camdenus in Brigantibus.*] cum ex Tacito liqueat, magnis vsibus aptam natam Hiberniam inuicem miscere valentissimam Imperij partem, audi Clarentium faecialem de Brigantibus, siue illos cum Floriano del Campo ex Hispania in Hiberniam et hinc in Britanniam profectos, siue ex ijs qui vicinam Britanniam insidebant primitus: optionem aduocat ac suffragatorem sententiae suae eruditissimum Thomam Sauilum, iudicantem Brigantes nonnullos iam inde a Romanorum aduentu in Hiberniam secessisse, alios quietis et otij cupidine [159] adductos alios vt oculos a contagione dominationis Romanae inuiolatos haberent, alios denique, ne quam liberataem a natura pueri acceperant, senes voluntate amitterent.

De sancto Ausberto Rothomagensi. In Alio-monte exulem illum vixisse tempore Vincentij ex historia illius loci indicat Molanus in Natalibus. [*pag. 52. vs.20. 14 Iulij.*] Sub Halidulpho autem Abbate id asserit accidisse Angradus Monachus: [*9. Februarij.*] Sed ex inspectione ipsius historiae, quae mihi ad manum non est, hauriri posset conciliatio istius in speciem dissonantiae.

Sed quid de Normannis illis, qui tempore Caroli M. Hiberniam infestabant, ut ex Antiquis habetur Francorum Annalibus? Nondum Rollo cum suis agminibus in Neustria sedem fixit, cum Normanni illi, de quibus scriptor coaetaneus apud Puthaeum, auctor historiae de Carolo M. refert in hunc modum. [*Annales Regum Franciae per vetustum scriptorem Benedictini ordinis, ita rem hanc referunt. Classis Normannorum Hiberniam Scotorum insulam aggressa, commissoque cum Scotis praelio, parte non modica Normannorum interfecta, turpiter fugiendo domum reuersa est.*] Classis Normannorum Hiberniam Scotorum insulam aggressa, commisso praelio cum Scois, innumerabilis Normannorum multitudo extincta est. Hos enim Homannos, id est ex aquilone homines, vel pro Noruegis accipiendos ex mente Camdeni, vel quod parum discrepat, pro Danis ex Cymbrica Chersonesso existimo; fauetque apud eundem Puthaeum unus e duodecim coaetaneis scriptoribus, qui ad annum Christi 812. Classis, inquit, Danorum Hiberniam aggressa, a Scotis praelio superatur. Meliori loco stabant faedera Hibernorum cum Carolo imperatore illa aetate, quam ut ab eius subditis, socij et amici lacerarentur iniusto bello. Vnde etiam eosdem Hibernorum inuasores et infestatores pro hostibus habuit, ipsosque hostilem in modum insecutus est, ut ex Eginharti verbis liquet. “””””Molitus est et classem contra Normannos, aedificatis ad hoc nauibus iuxta flumina, quae et de Gallia et Germania, septentrionalem influunt oceanum: et quia Nordmanni Gallicum littus atque Germanicum assidua infestatione vastabant, per omnes portus et ostia fluminum, qua naues recipi posse videbantur, stationibus et excubiis dispositis, nequa hostis exire posset, tali munitione prohibuit.”””””

Hibernos vero nostros in fidem, tutelam, et clientelam suscepit: de quibus sic idem Eginhartus.

“””””Auxit (nempe Carolus) gloriam Regni sui, quibusdam Regibus ac gentibus per amicitiam sibi copulatis: Adeo namque Aldefonsum Galetiae atque Asturiae Regem sibi societate deuinxit, ut is cum ad eum [161] vel litteras vel legatos mitteret, non aliter se apud illum quam proprium suum appellari iuberet: Scotorum quoque reges, sic habuit ad suam voluntatem per suam munificentiam inclinatos, ut eum nunquam aliter quam DOMinum seque subditos ac seruos eius prouunciarent. Extant Epistolae ab eis ad eum missae, quibus huiusmodi affectus eorum erga illum indicatur.”””””

Itaque affectus amicitiae, et societatis tessera erat illa humanitate plena litterarum transmissio, non autem illiberalis alicuius seruitutis aut subdititiae mancipationis auctoramentum, vel in Rege Aldefonis auctoramentum, vel in Rege Aldefonso, vel in Regibus Hiberniae, quos munificentia sibi deuinxit in societatem; et in gloriae suae cumulum amicitiam cum illis copulauit.

Bene autem et accurate signauit Eginhartus Scotorum Reges in numero multitudinis. [*In Malachia.*] Neque enim unum est in Hibernia Regnum, sed diuisa in plura, inquit, B. Bernardus. Tunc utique Pentarchia erat regnorum quinque: sicuti aliquando, Angliae heptarchia, et Gallia ipsa, cum ibi versaretur sanctus Columbanus Triarchia erat; quae mox conflata est in Monarchiam sub Clothario, sublati Theodorico cum Sigiberto filio, et fratribus quinque, ac patruo Theodeberto in clericum attonso.

XX
XX

CARMEN THALASSICVM

INVOCATORIVM

B. Brigidae Virginis, et

Patronae Regni

Hiberniae.

Brigida Hibernipetas, quae ducis in aequore classes

Te sibi ductricem nostra carina petit.

Eurus Hyberboreis alternans flatibus auram

Inflat in occiduum carbasa tensa latus.

Ante sed ex oculis quam gleba Aquitanica nostris

Egressa est, pelago subijcienda suo,

Inguine succusso latebrosa carina fatiscit,

Atque subintrantes rima capessit aquas.

Brachia remigibus sentina repanda fatigat,

Inque suas veniunt acta redacta vices.

Clepsydra deciduas quoties discrevit arenas,

Fundit inexhaustum fistula puppis onus.

Nec tutum est regredi ad littus; nec pergere tutum:

Unica res miseris tuta, vovere Deo.

Vovimus, alme pater ne despice vota precantum;

Sed, duce te, optatum dirige navis iter.

[page break]

Brigida Hibernigenum supplex pro gente precatur;

Virginis haec pietas, quod petit, accipiet.

In periculo naufragij constitutus pangebatur eidem Virgini patronae suae indignus ipsius cliens D.R.

Brigida, quem rapidis mire tutavit ab undis,

Hunc, ut ab hoste precor protegat at ipsa tetro.

I. LEY

[163]

DE SCRIPTORVM

Scotorum nomenclatura a Thoma

Dempstero edita prae-

cidaneum.

Vix mihi de manibus in praelum illapsa Brigida Thaumaturga, cum ista se in conspectu daret scriptorum Scotorum nomenclatura a Thoma Dempstero Bononiae in lucem edita. Quam perfuncotrio cum transcurrerem oculorum coniectu, multum mirabar iudicium hominis Caledonij, qui cum multum erret a limine, si eum ad rectum limitem velis reducere, prtinus reuocandus erit ad prima elementa dedocenda quae male docuit. In eoque duplex merebitur Magister didactrum; vt prae institutus auditor dediscat omnia quae prius didicerat erratice, rectius postea instituendus.

Hoc vero ut fieret iusta catalogi recognitione opus esset, ut totius Alphabeti singula elementa recenserentur. Et certe si mihi non deesset, quae multis superest a negotijs vacuitas, et copia ad manum esset librorum, qui necessarij videri possent ad perpoliendam recensionem istius nomenclationis, non illubenter incumberem in hanc recognitionem, ut nihil aliud me huc impelleret (cum multa merito moveant) [164] quam ut a S. Brigida prohiberem vim et iniuriam Scoticae istius invasionis, qua nescio an maiori fraude, vel minori fronte abducitur ab isto Nomenclatore e sua planitie Lageniensi in sylvam Caledoniam, per colles et scopulos Picticos.

Sed otio destituor et apparatu; Atque vrtoque impedimento detentus haerebam ipse, magisne expediret parum quam nihil dicere: Sed eo demum propendebam, amice praemonendum esse nomenclatorem, ne sibi persuadeat impune laturum a vicinis insularibus, si ita pergat historias contexere, sicut nomenclaturam consarcinauit; quam ex libris xix. suis excerptam praefert; et lectores aequi non possunt satis mirari, ita eum serpere voluisse in alienos hortos, et vel inuitis vel inscijs veris Dominis, decerpere lectissimos quosque flosculos in suam corollam intexendos: vt si suos singuli repetant, eum relicturi sint aridum et marcidum a)nqo/logon cum paucis admodum corollariis e suo tam ambitiose concinnata corolla. Praecipuos legi ex illa natione qui aliquid scripsere de illustribus viris in sanctitate, eruditione, litteris: Iohannes maior in sua Scotorum historiola in quibusdam aberrauit a scopo quem petebat veritatis: sed vt simpliciori stylo, ita meliori fide et certiori oculo ad eandem collimauit quam Hector Boethius: cui [166] succedaneam paruit operam Georgius Buchannanus, in poesi quam in historia clarior. Et Iohannes Leslaeus Rossensis Antistes, siquidem ipse vel Robertus Turnerus vulgatam elaborauit de origine, moribus, et rebus gestis suae gentis historiam; Leslaeo in multis vacillanti et hallucinanti Georgius Thomsonus humerum supposuit, qui vt fulciret male materiata fabricam, ponticulos subdidit arundineos; seque tibicinem dedit caeteris eo instabiliorem et debiliorem, quo ipse omnibus autoritate dilutior, et iudicio sterilior visus est quibusdam recte et solide eruditis.

De omnibus autem grauis illa erat et censore digna sententia doctissimi Theologi P. Edmundi Haii; cuius erudita de Caluini contrarietatibus elucubratio multorum manibus teritur: magnam iniuriam a Gentilibus suis factam nationi Hibernorum, quod sanctos et illustres viros illis praereptos in suos referrent censuales et Catalogos, deceptis vtique vel decipere volentibus vmbra nominum communionis, quod vtraque insula priscis scriptoribus inter Britannicas censeretur: sed ex adiunctis terminis, sicuti agrorum limites internoscuntur signis suis: ita vtraque gens et populos disiungitur morum et temporum consideratione. Cum [166] delectu itaque et iudicii recti libramine legendos esse auctores, annales consulendos, annos, aetates, et tempora discernenda his qui errores non amant, et sponte nolunt caecutire in astruendo honore patrio, monuit venerandus ille censor suorum, et verus assertor natalitii decoris, et dignitatis quantum per veritatem licere sibi putauit.

Quantum autem tribuendum sit eius in hac re iudicio, ex elogio eiusdem apud P. Ribadeneiram in Scriptoribus societatis perspici potest. “””””Edmundus inquit Haius natione Scotus vir fuit valde religiosus, prudens atque eruditus: qui Collegii nostri Claromontani Parisiensis, et Mussipontanae Academiae primus fuit Rector: factus Praepositus Prouincialis Franciae prouinciam gubernauit, et Assistentis apud P. Claudium Aqua-viuam Praepositum Generalem munere functus est Romae in eoque munere decessit e vita.”””””

Si tam celebris et eruditus vir, id tum adhuc se superstite censuit, quid iam dicturum fuisse opinabimur, si vidisset nomenclaturam Thomae Dempsteri; quam illum puderet, vel inscitiae scriptori huic insitae vel iniuriae ab eo irrogatae, non Hibernis solum, sed et Anglis, et Cambro-britannis, et aliis quorum coronam gloriae capiti detrahit, suoque male aptat occipitio, nullo quod ego quidem capio veri, aequi, aut iuris colore, quod in [167] iuris ciuilem et humanioris litteraturae primario professore nimis inciuile videri queat? In alienas autem laudes velle se induere quid aliud hoc est quam Horatianum aemulari monedulam?

Quod si forte sas repetitum venerit olim

Greꝝ auium plumas, moueat cornicula risum.

Nollem sane Nomenclatorem hunc tametsi mihi incognitum, ita voluisse desipere, vt se propinaret irridendum tot agminibus eruditorum hominum, quorum non sunt expertes illae nationes, quibus ille iniquior est in expilandis sacris scriniis, archiuis et Regestis. Non iam agitur de plagio leuidensi, cuius in triuiales Magistellos rauca sonant in simulamina: sed in virum Academicum pandectarum iuris primum professorem, et cultorem humanitatis, ausu paene sacrilego inuolasse in sacraria sanctorum, coelique incolas beatos fraudare suo quem olim tenuerant, terrestri incolatu. Doleo tam effrontem eum deuenisse, vt prauas mulieres, quae nothos supponunt foetus, sectandas sibi duceret.

Ausim hoc dicere, si demas Hibernos, Anglos, Cambros, et cum his alios incertos, anonymos, Ethnicos, haereticos, et plusculos modernos, quorum magna pars adhuc superest, vt eorum videatur, vel aurae velificari, vel aurum appetere; in tam numerosa et fastuosa scriptorum farragine [168] paucissimos fore reliquos, nec vnam forsitan ex omnibus integrandam centuriam, quos ille in tot classes Sanctorum, Paparum, Cardinalium, Regum, aut Regum filiorum, in tot Apostolos gentium, tot monasteriorum extra Scotiam fundatores, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Academiarum fundatores: viros in omnibus Europae prouinciis, omni scientiarum genere illustres, tanto fasu in limine distribuit.

Et cum Thomam Dempsterum ter repetat in sua Nomenclatura semel in valuis paginae praeliminaris; iterum sub vexillo litterae Delta, tertio sub signo Tau, de quo Thomas Morus (non Moros) insigni luserat epigrammate: ad quid ista eiusdem tam multiplex geminatio, nisi ad augendum numerum, et ad fucum lectori faciendum? An vt ille olim telluris inutile pondus,

Nos numerus sumus, et fruges consumere nati.

Natusne ad hoc et notus? vt possit illud etiam accinere quod male accideret naribus.

----- *Et nos quoque poma natamus.*

Mirum mihi videbatur quorsum ille tam operose peteret, tam onerosam originem suorum scriptorum, vt vltra Christianum hemisphaerium ad nostros Antipodas, Druidas, Bardos, Paganos penetraret, et nostri climatis Refugas, lumini et Nummi rebelles haereticos, in suum lustrum et [169] censem redigeret; hominesque semisses ac triobolares ita insereret in suum elenchum Scriptorum Scotorum, vt eos minimum reddat in omnibus Europae prouinciis omni scientiarum genere illustres; qui tamen ad radium et puluerem affixi domi, vix Scotiam egressi, nec dum exuti scoream suae obscuritatis, in sterquilinio vnde orti sunt, inhaerescunt.

Mirum etiam, quod recedens a tritis Sanctologorum vestigiis, nonas carpit sanctorum semitas, caeteris inuias sibi tantum familiares. Nam cum sanctos numeret ducentos septuaginta quatuor, Pythagoreo silentio inuoluit, vnde istos tanto numero hauserit, totque inter eos Pontifices, Reges, Cardinales, vt sola nominis sui auctoritate ex historia inuisa, tanquam ex Iouis Dyphtherea fides ipsi sic dicenti accommodetur, et nouum Pythagoram Schola tota sequatur. Sed cum domestice penoris tanta sit penuria, quo fine reticuit, duos insignitos martyres suae extra controuersiam nationis P. Ioannem Oglebeium e societate Iesu presbyterum in vrbe Glasquensi in Scotia miris ad mortem excruciatum pro fide tormentis? cuius et incarcerationis et martyrij relatio typis Duaci tradita erat cum publica approbatione. Anno 1615. Et Ioannem Graium Ordinis Seraphici, qui referente Henrico Sedulio “””””e patria [170]

[in *Corollario historiae Seraphicae*, p.693.] Religionis ergo profligatus, vt Deo quietius viueret in portum sancti Francisci appulit. Et cum Geuzij Bruxellae in clerum et magistratum seditionem mouentes omnia caedibus remerarent, et rapinis; fugientibus e monasterio fratribus P. Ioannem solum reperientes, et pecuniam quam non haberet ab eo poscentes, sanguinarij carnifices vulneribus duobus casesim in capite, duobus item punctim in pectore peremerunt. Anno Christi 1579. ””””””””””

Mirum denique cur his praetermissis in alienos manum immittat, quorum seriem si voluero relegere, implebunt geminabuntque Alphabetum.

Ex primis tribus litteris Nomenclaturae licebit totius coniecturam facere, quibus et vnde sit mercibus referta; et quorum faciat indicinam aromatum. Ex primo Alphabeti elemento, si restituamus Hibernis S. Andream Archidiaconum, Sanctum Adamnanum Abbatem cum aliis duobus homonymis, Sanctum Althonem, Aidanum, Adalgisum, Arbogastum. Airigenam, seu verius Erigenam; si Anglis et Cambrobritannis, suum Albanum, Alcuinum, Asaphum, Amphibalum, et Burgundionibus Attalam, qui remanebunt in Catalogo, praeter admodum paucos, nisi anonymi siue incerti; Apocryphi vel obscuri; moderni siue incogniti, et haeretici [171] ac damnatae memoriae?

Progrediamur ad secundam litteram B. ibi ex nostris castris cogit ad transfugium Sanctos Baithenum, Bertuinum, Brandanum cum suo aequiuoco. Brigidam virginem. Barrum seu Finbarrum, ex Anglis Bedam, Boisilium, Bonifacium: caeterorum spicilegium erit fere ex carduis, vrticis, caonyto. Similiter in littera C. si eximas nostros homines Chillenum, Cainnechum, Congallum, Columbanum, Colmanos, Chilianum, Colonatum, Caminum, Columbam, Cormacum, Cailtanum, Christianum, Claudium Clementem, Cogitosum, cum quibusdam aliis quos praetereo, Cuthbertum, quem Ioannes Maior, Cornelium, quem ipse etiam Dempsterus fatetur Hibernicum, et C. Sedulium plerique omnes. Claudiam etiam poetriam Camdenus et totus propemodum Anglorum cuneus suae vindicant Britanniae. Caeteram turbam qualem quaeso? quam sublustrem, sublestam, subopicam, subream et subaeratam? adderem adhuc et alia epitheta, nisi subiratum Nomenclatorem in maiorem calorem et choleram coquendum vererer. Sed vereor magis ne illud Tullianum conueniat in eum vsurpari. Qui semel verecundiae fines transilierit, cum bene et gnauiter oportet esse impudentem.

Reliquam Alphabeti sartaginem non [172] mouebo. Ex tribus his elementis abunde intelligitur, quibus segmentis et tessellis tota nomenclatura consurgat. Cui in Catalogum Alphabeticum contextae possum opponere illustrium scriptorum Alphabetum, quorum authoritas vsu mihi veniat in asserendo vindiciarum iure contra istum Nomenclatorem: S. Adamnanus, S. Antoninus, Alcuinus, Arnoldus Vvion: S. Beda, S. Bernardus, Baronius, Bellarminus: Claudianus, Cambrensis, Clithouaeus, Camdenus, Campidonensis, Caesarius: Disibodus Sanctae Hildegardis, Dionysius Carthusianus, Demochares; Eisengrenius, Ericus Antisiodorensis; Franciscus Diacetius, Gaspar etiam Bruschijs et Ioannes Balaeus (si ex illis castris velim desumere) Guillelmus Malmesburiensis, Huntingtonus Archidiaconus, Gallus Strabonis, Haraeus, Henricus Canisius; Isidorus Hispalensis, Ioannis Sicardi Caelius Sedulius; Lipomanus, Lipelous, Laurentius Dunelmensis, Ioannes Molanus, Marianus Scotus, Naclerus, Orosius, Probus, Ptolomaeus; Pitsaeus, Quiliani vita, Ruffinus; Rosierius, Rogerius Houeden; Sigebertus, Thomas Bozius, Thomas Vvvalsinghamus, Tertullianus, Trithemius, Vvalafridus Strabo, et alij complures, quorum vel minimus Dempstero maior est, quanto magis omnes, quos in coronam adductos, [173] qua fronte audebit ille obtueri?

Memini alibi legisse Nomenclatorem et Fartorem eadem significatione accipi: [*Apud Festum vide etiam Pancyrolum in Notitiam.*] id si vnquam verum, in hoc maxime apparere crediderim; quando

ab isto polymitatio inserti sunt, et in lymbos male assutos inserti ex omni gente et genere hominum, ex omni populo, et lingua Graeca, Latina, Barbara; Christiana, Catholica, haeretica, Gallica, Hibernica, Anglica, Cambrica; prisca, moderna, nota, incognita; vt vere videatur sagena missa in mare magnum et spatiosum, ex omni genere piscium comprehendens: sed reducta ad littus in corbes seponendae singulae species; vt piscator ictus sapere incipiat, ni serio cum Phrygibus velit desipere.

Non alium hoc loco Apologeticum Hiberniae sanctorum quaeram, quam qui veteri apologo habetur de apibus et fucis, vespa iudice.

Apes in alta quercu fecerant favos; [Ex Phaedro.]

Hos fuci inertes esse dicebant suos,

Lis ad forum deducta est, vespa iudice,

Quae genus utrumque nosset cum pulcherrime,

Legem duabus hanc proposuit partibus.

Non inconueniens corpus, et par est color,

In dubium plane res, ut merito venerit:

Sed ne religio peccet imprudens mea,

Alveos accipite, et ceris opus infundite,

Ut ex sapore mellis, et forma suavi,

[174] *De quis nunc agitur, auctor horum appareat;*

Fuci recusant: apibus conditio placet.

Tunc illa talem protulit sententiam,

Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit,

Quapropter apibus fructum restituo suum.

Ita in hac lite non lite inter Hibernos, Anglos, Cambro-Britannos et Scotos modernos Albienses, quicumque se velit arbitrum dare vel sequestrum honorarium paribus momentis in parem inclinabit sententiam causa per omnia consimili. De prisca claritudine harum gentium in sanctitate vitae et cultu religionis quaestio agitur; de zelo tuendi propagandique doctrinam orthodoxam causa vertitur. In hoc stat cardo totius quaestionis, vtrum Dempsterus, cum suis commanipularibus inter fucos quam inter apes censi magis mereatur. Quis enim dubitauerit fucum esse aut furem alieni mellificij, si nec ceram vult ducere, nec cellas elaborare, nec fauos scit fingere, sed fabulas. Si perfricta fronte, iure nullo malo more, fide non bona aduncat nostros sanctos in suam Caledoniam, et fictitio titulo Pictis suis adscribit Albiensibus, Hiberniae, Cornubiae, Cambriae, Angliae ciues et incolas. Vtrum plagiarius non sit et sanctorum furunculus, lance et licio perquirendus; qui vncos non abstinet, non cohibet vngues a scrinijs et sacrarijs quae

ad se non pertinent, expilandis? qui succum [175] quem non intriuerat, saporem quem non expresserat, flores quos non seruerat, ore abluigit, faucibus absorbet, falcibus amputat e proprio stipite?

Sistant se fuci iudicio vespae: apes non se subtrahent: subibunt aequum examen: se condent in aluearibus, insudabunt operi, elaborabunt fauos, omnem arbitrij fauorem repudiant, nisi color, odor, sapor, melliflui succi genituram probet, et veras proferat genitrices, cadant iudicio apiculae, fuci dominantur et causam obtineant.

Ecce quam multos parauit Albiensibus alueos Italia, Gallia, Belgica: quam dolenter dico, sed verum tamen, quando ita cogimur fatendum est, ista aluearia deserentibus fucis, examine fugiente, araneorum telis oppleta, nullo vel certe perexiguo stipata mellificio. Hoc deplorant illi qui aluearibus praesunt: quando qui subselle vellent omnino desunt: non desunt horti floribus obsiti, non abest aura et sollicitudo regendi, non desunt vernantes areolae, arbusta viridantia, quies et copia colligendi succum: non desunt Hyblaea thyma, sed solus deest **qu/moj**, sola voluntas et lubentia mellificandi. Hinc illa per totam fere Scotiam modernam amaritudo mentium; caligo in rebus fidei, hebetudo intellectus et pigritia in rebus diuinis: aritudo sensus et stupor in negotio salutis: contra vero [176] summa acrimonia, contentio, vigilantia, perspicacitas in officiis huius saeculi, et in cura maxima perituri corporis, incuria summa aeternae securitatis. Vt nisi ex Hibernia nostra, et vicina Anglia excurrerent illuc operarij, bone Deus, quanta sterilitas et solitudo; quanta egestas, et inedia sacrorum peruaderet vniuersum terram hanc, olim Caledoniam et Pictlandiam Albinensem, sic a priscis nuncupatam e mediae aetatis scriptoribus?

Atque vtinam vel isto improprio stimulentur fuci ad segnitiam fugandam: vt suae ac suorum saluti numerosius allaborent: scio non deesse, quamuis rarissimos ex ipsa gente, qui solertissimi sunt, et sitientissimi salutis popularium suorum, qui mellificium a se factum infundere vellent arefactis mentibus suorum Scotigenarum: qui et coram oculis, et succum palato condire vellent quam lubentissime; qui et errores eorum detergere, et rigorem cuperent emollire: sed multo plures vsui essent, tam praeclaro operi: multi operarij ad tam largam messem necessarij videntur, multi vinitores ad tam vberem vindemiam: multae apes quae tot fucis praeualeant.

Ignoscat mihi Dempsterus, si inter apiculas lectissimi examinis eum numerare nolim, quousque mereatur prosperiorem a [177] suis popularibus opinionem (quibus nullos experitur rigidiores morum suorum Censores,) quousque deterat aeruginem in iuuentute solutiore contractam, quae etiam cum aetate magis adulta non minus inualuit, ex eorum qui emu diutissime norant, iudicio, non autem ex praeiudicio meo, qui nullam cum homine necessitudinem habuit: quousque poeniteat iniustitiae factae genti Anglicanae et Hibernicae, et palinodiam canat praeposterae Nomenclaturae; et centonem suum polymytum retexendo dissuat, suos sibi seruet, alienos restituat in domum suam, Melius est recurrere, quam currere male. Videtis quam ille male cucurrerit, qui non contentus inuadere non suos: etiam caelites qua potuit arte, vel industria depressit, dum supernates infernatibus exaequat; parem recordationis censum impendens haeretiis atque Catholicis: Ethnicis atque Christianis; vilissimis homuncionibus atque illustribus viris: cum inaequalium societas maiorum contemptus sit. Et totam hanc technam construxit, vt numerum suorum augeret, velut ad armilustrium.

Caueat, ne in eum incurrat quispiam cum amentatis a Seneca vel aliunde iaculis. [*Lib. de Tranquillitate.*] “””””Vnumquemque ex his qui ad augendam turbam exeunt, inanes et leues causas per vrbem (et orbem) circumducunt, [178] nihilque habentem in quo laboret, lux orta expellit, et cum multorum frustra liminibus illis NOMENCLATOR persalutauit, a multis exclusus, neminem ex omnibus difficilius domi quam se conuenit. Ex hoc malo dependet deterrimum illud

P.38. l.9. portam leg. porta. P.39. l.13. dato leg. Dado. P.41. l.vlt. comitatus leg. comitatum. P.53. ab alijs alijs, leg. ab alijs alij. P.58. in margine S. Iuonis et S. Iodoci. P.68. l.4. Acromatis leg. Acroamatis. ibid. in margine Herodem. leg. Houeden. P.80. Arachelis, leg. Azrachelis. P.95. trimestri, leg. semestri. P.99. l.6. iuerint, leg. iuerint. P.117. l.19. illic, leg. illis. P.124. l.12. autculae, leg. auiculae. P.134. l.1. vestigrium, leg. vestigium. P.153. l.22. corum, leg. eorum. p.154. l.12. secunda, leg. secund.

Last updated 06/19/2009 18:03:25